Štev. 31. Leto LXIII. V Ljubljani, 4. avgusta 1923. Poštnina plačana v gotovini.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na **uredništvo** — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na **upravništvo** v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/I. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem 60 Din. Posamezna štev. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana" ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po 2 Din od petit vrste. Inseratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

UJU

E. GANGL:

Pozdrav drugemu našemu kongresu.

Odkar so padle med nami umetno in nasilno zgrajene in postavljene meje, vas danes prvikrat pozdravlja Ljubljana v svoji sredi — vas, ki prihajate na resno delo od vseh strani širne naše domovine! V imenu vseh, ki se radujejo vašega prihoda in ki so srečni, da jim je prijazna usoda dala učakati ta drugi naš veliki praznik na naših tleh, vam kličem na tem mestu tovariško, prijateljsko in bratsko dobrodošlico! Presrčno pozdravljeni! Zdravo! —

Prihajate na delo; prihajate z nalogo, da z lastno sodbo ocenite delo, ki ga je doslej izvršila naša najjačja stanovska organizacija; prihajate, da vidite, kaj zmore delo nam bratsko naklonjenih drugih prosvetno — vzgojnih ustanov; prihajate, da z delom začrtate pota, smeri in smotre bodočemu delu.

Kaj bo torej naš II. kongres? Revija dela, ki naj izpriča pozitivno ustvarjajočo moč naše nravnosti in naše zavednosti, ki naj dokaže, kako pojmujemo svoje naloge in kako jih prenašamo v živo življenje na korist skupnosti! Naši ideali visoko plapolajo; mi — njihovi robovi — z močno, vedno kvišku in naprej popenjajočo se voljo jih uresničujemo po potrebah in prilikah, ki jih opažamo in umevamo brez olepšav in pretiravanj vsepovsod v svoji zemlji!

Naš razvoj se dviga stopnjema brez opasnih zaletov in skokov, ki bi korak, umerjen v daljo, lahko preokrenili nazaj in hotenje potopili v resignaciji. Razmere, ki so jim izvori izven nas, niso vselej najugodnejše in kulturni napredek pospešujoče. A mi hočemo biti in tudi smo jačji od njih, ker vemo, da je plemeniti volji in resnemu stremljenju zagotovljen uspeh vzlic in vkljub vsemu! Nam ni življenje sen, pena in neznosno breme, temveč nam je poklic in dolžnost, slast in sreča, ki je toliko bolj užitkov polna, kolikor večja in ljutejša je borba za obstanek, za načela in vzore, ki so bistvo in jedro našega notranjega sveta, ki so kažipot in pogon našemu delu!

Ko smo se bili zbrali pred tremi leti na svoj prvi kongres v Beogradu in tamkaj ustanovili UJU, je še vse kipelo in vrelo v nas. Burnost in vzhičenost tedanjih dni se je polegla ob trdi zapovedi realnosti in ob jasnem spoznanju naših nalog, da ni učiteljski stan samemu sebi namen, ampak da ni morda nihče tako kakor on pozvan, da se ves, popolnoma in vedno žrtvuje materialni in moralni blaginji drugih. Vsak posameznik v narodu nam je enako mil in drag, in čim bednejša je posameznikova materialna in moralna eksistenca, tem bližji in ljubši je našemu srcu! Mi smo učitelji naroda, ki spoštujemo njegove posebnosti in svetinje, ki mu odpiramo oči in kažemo globino zakladov njegove duševnosti, dvigajoč te zaklade na beli dan, da se vsak dan sijajneje bleste v žarkih resničnosti in da narod vedno bolj usposabljajo za uspešno tekmovanje z vsemi kulturnimi narodi vsega sveta! Delu in zavednosti narodovega učitelja udarja pečat kvalifikacije splošna narodova kultura.

Naša moč leži v nas samih, ona pa naj tudi korenini v najširših plasteh našega naroda. Narod naj ve, da mu služimo z najboljšimi in nesebičnimi nameni, pa nam zato prinaša v dar zaupanje, vdanost in ljubezen. Moralno silo narodovo ravna njegov učitelj po ukazih svoje strokovne izobrazbe in svojega strokovnega izpopolnjevanja v vedno jasnejšo gladino, izenačeno in bleskovito se razprostirajočo od meje do meje naše očetnjave. Kdor narodu ne privošči kulturnega razmaha, samozavesti, spoznanja, neodvisnosti in ponosa, ta ubija med njim učiteljev ugled, a učitelj ubija samega sebe, ako je v službi nezvest in v dejanjih nemoralen.

Naša moč leži v medsebojni zaupnosti, to je v tistem tovarištvu, ki nam je razvedrilo in uteha, bodrilo in srčna potreba. Naslanjajmo se drug na drugega v resnični kolegijalnosti, ki izključuje vsako zahrbtnost in vsako neiskrenost, ki nam daje moralno oporo na znotraj in vzdržuje naš ugled na zunaj. Kdor greši proti sebi, greši proti vsem, kakor je čast in uspeh posameznika pridobitev in svojina vseh! Vsi za vsakega in vsak za vse!

Naš najhujši sovražnik je brezdelje: brezdelje v službi, brezdelje v organizaciji. Izogibljimo se brezdelju! Spoznavajmo se! To spoznavanje nas dovaja do zaključka, da so materialne dobrine, ki si jih učitelj pribori po organizaciji, pogoj njegovi fizični eksistenci, a da ga njegovo hrepenenje po intelektualnem napredku, po modernem izboljšanju splošne in strokovne izobrazbe našega naraščaja šele usposablja in opravičuje do vodilnega in odločujočega položaja v javnem življenju!

V pozdrav vam sporočam te misli, prepričan, da vam niso tuje, saj leže vsakemu učitelju na dlani. V vsakem našem srcu pa živi misel na domovino! Zaradi nje smo in njej mora biti posvečeno vse naše delo! Edinstvo domovine in naroda je začetek in konec vsemu, kar hočemo, znamo in moramo! Ljubezen do domovine, ki zmaguje vse težave in ustvarja največja dejanja, obseva lepoto in vzvišenost učiteljskega poklica in kleše v naše duše neizbrisno zapoved: Zvestoba do smrti! —

Манифест

првог конгреса удружених учитеља и учитељица краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, донешен на дан 18. јула 1920. год. у Београду.

I.

1. У Историји Јужних Словена отпочела је нова епоха.

Срби, Хрвати и Словенци, три огранка заједничког стабла, завршили су још у 7. веку своја насељевања у простране пределе од Алпских гора и јадранскога мора до Балкана и Мађедонских равница.

Реке њихове, благо њихово, теку у три мора, квасећи росом, и натапајући њихове планине и равни, њихове дубраве, њиве и ливаде, као што их већ 1300 година кваси и натапа зној вредних ратара и крв јунака у борби за слободу.

2. Народ једнога порекла и једне душе, стављен у току Историје у богате и лепе пределе; изложен вечито притиску сила с Истока и Запада, Севера и Југа; угрожаван кроз све векове до наших дана империјама, државама и силама које су га сматрале за свој плен и сметњу својим плановима; изложен утицају разних култура, и борби за културно, верско, политичко, економско или какво друго потчињавање, издржао је дуготрајни и страшни испит у борби за опстанак, и после толиких векова и неизмерних жртава и патњи, створио своје народно уједињење.

3. Да би угинуле све клице које су вековима радиле на духовном, политичком, економском и верском разједињавању и поборљавању морају пасти све предрасуде и све преграде, вештачки стварене и створене: да нас одроде, да нас раставе, да створе неповерење и да нас разједине.

4. У унутарњем државном животу мора бити изведено потпуно јединство централне, управне и законодавне власти.

5. Следујући примеру великих радника на стварању јединства, све племените народне силе морају се упутити једноме циљу: стварању једне душе народне, и једног, јединственог, здравог, политичког, просветног, економског и социјалног организма, како би струјање новога живота унело снаге у све кутове Отаџбине и створило један снажан фронт; за слободу, правду и напредак унутра, и за обезбеђење скупоцених тековина народних и одбрану националног јединства од завојевачких тежња споља.

6. Оваквим радом драгоцени делови нашега народа који су још под туђином неће пропасти, јер је ту жива и моћна мајка Отаџбина, докле паметни споразум међу народима не створи нови поредак, у коме ће уједињени народи живети и радити једни поред других и једни с другима за високе идеале слободнога човечанства.

II.

1. Удружено учитељство Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, свесно своје велике улоге у животу нашег уједињеног народа; свесно својих дужности и својих права; свесно својих класних интереса ствара од свих досадашњих покрајинских организација једну организацију са централом у Београду, и позива све неорганизоване другове и другарице да му приступе.

2. Удружени на централистичкој основи, са широким пољем рада у областним учитељским друштвима; задахнути жељом за свестрани напредак свога народа и државе; задахнути љубављу према народној просвети и интересима свога сталежа, стварамо један солидаран фронт способан за борбу, живот и рад.

3. Нашој централи остављамо одрешене руке, да, конзултујући по потреби обласна учитељска друштва, предузима све потребне мере за напредак новог удружења, народне просвете и учитељства, и решава споразумно сва питања непредвиђена правилима, која потекну из стапања свих организација у једну.

4. Завршујући солидарисање у свима питањима учитељства српског, хрватског и словеначког, Конгрес изјављује, да је централна управа организације у Београду представник свега учитељства у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, које је, једно тело и једна душа, и тако хоће да остане.

III.

Први Конгрес удружених учитеља и учитељица Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца захтева:

1. Увођење једног просветног законодавства за целу државу;

2. Стварање могућности, да наставно особље, стално или привремено може служити и ван ранијих покрајинских граница како би се извршила духовна обнова и пуно јединство народне душе;

3. Државно стање о подизању и издржавању народних школа;

4. Изједначење учитеља и учитељица у целој Краљевини у правима с указним чиновницима, и увођење приликом доношења уредбе о платама и додатцима у онај ред чиновнички, коме припадају по спреми и по важности посла који обављају;

5. Право да учитељ бира и да буде биран за посланика, без губитка службе и плате, јер се то право признаје и другима, који се не интресују народним животом онолико колико се учитељ интересује, или га и не познају;

6. Конгрес захтева, да у свакој комисији, која ради законодавне пројекте за основну народну школу и учитељство, или решава питања која се тичу народне школе и учитељства, буду представници организованих учитеља и учитељица.

JOSIP AMBROŽIČ:

Sursum corda!

Ko pišem skromne vrste za kongresno številko U. T., se že pripravlja delegacija učiteljstva iz vseh pokrajin države na II. kongres jugoslov. učiteljstva v Ljubljani.

Brez dvoma je bil kongres pred tremi leti v Beogradu, sedanji v Ljubljani in vsi, ki jima bodo še sledili v glavnem produkt dveh vzrokov.

Kultura in učna metoda sta bili sicer za prečansko učiteljstvo v obeh državnih polovicah prej enaki! Toda kulturna srca, pri različnih, v prisiljeni organizem stisnjenih in vkovanih narodih različna. Govorili smo zato o pokrajinskih narodnih učiteljskih zvezah in deželnih učiteljskih društvih, a vsako neslovansko učiteljsko društvo pod prejšnjo vladavino smo gledali skozi naša jugoslovanska očala, ki nam jih je vselej nastavljalo jugoslovansko srce.

Danes je z organizacijami vse drugače. Imamo eno enotno državo, zato eno UJU; eno edinstveno državo, v kateri sovladajo vsi deli enakopravno; zato imamo vsi iste **stanovske cilje** in **enake državne interese.**

Odložimo očala, da se nam ob pogledu na naše travnike in livade, ravnine in gore ne pokvarijo oči, ki jedva komaj vidijo prostost in lepoto uresničenih sanj!

Komu naj napišem te vrstice kot zaslugo nastanka in rojstva UJU?

Ali onim, ki so nas politično ujedinili in osvobodili tujega jarma, tuje, našemu duhu in srcu neprikladne nemško-madjarske kulture, ali vsem onim, ki so ob zaključku svetovne vojne izvedli vse tehnične priprave UJU?

Gotovo je bila bivša naša »Zaveza«, predhodnica sedanjega pokrajinskega poverjeništva, s svojim članstvom iniciativna in organizatorično dozorela, da je premostila vse ovire, ki jih je v veliki meri nepopolnosti in neenakosti, nepoznavajoč skupnih ciljev nudil prvi kongres v Beogradu. Babilonski stolp z vsemi mogočimi načini vzklikov in krikov, kolikor jih premorejo človeške glasilke v grlu, mi še danes brni po ušesih. Lahko rečem, da ako ne bi bilo Zavezarjev, vrlih Dalmatincev pomnoženih z našimi prejšnjimi znanci in prijatelji tovariši Srbi in Hrvati, bi bil I. kongres učiteljstva v Beogradu najbrže zadnji.

S ponosom lahko rečem: slovensko učiteljstvo je kot najmanjši sestavni del sedanje celote predstavljalo faktor, s katerim so se vrste članstva UJU krepile in pomnoževale ter zbirale okoli njega kakor pomladanski roj čebel okoli izletele matice. S tem je slovensko učiteljstvo doprineslo dokaz, da stoji na visoki stopnji organizatoričnih zmožnosti, da pa ji je bila do tedaj ovira samo še ona okostenela, shujšana, pohujšanja in zlobnosti polna, v nepoboljšljivosti dosledno črnožolto oblečena mačeha, ki takratni »Zavezi« ni dopustila onega razmaha in vpliva, katerega bi bilo slovensko organizirano učiteljstvo v deželi habsburške satrapije hotelo.

Dasiravno se srbska inteligenca po svetovni vojni od naroda preveč oddaljuje, in so že njeni stiki s srbsko narodno dušo zrahljani, vendar sem trdnega prepričanja, da je srbsko učiteljstvo ohranilo s svojim narodom iste močne duševne vezi, kot jih je imelo takrat, ko je skupno z obupanim narodom plakalo kot vojni zarobljenec po srednjeevropskih ječah in na gorskih, neprehodnih stezah divje Albanije.

Vsako omalovaževanje narodnih potreb privede stan do koruptnih stremljenj in dejanj; zveze se pretrgajo, nastane porodica, ki nima z narodom in njegovo duševnostjo ničesar skupnega. Prepričani smo, da skrbni učitelj **stoji in pade** s srbskim seljakom! Tako delovanje je pravilno in praktično, koristno narodu in učiteljstvu. Kjer narod, tam učitelj! Narod poznati se pravi z njim tugovati v nesrečah in nadlogah ali se z njim v srečnih dneh veseliti. Prepričan sem, da srbski del učiteljstva UJU to prav dobro razume, zato veljaj moj pozdrav ljubljencem, prijateljem in svetovalcem srbskega naroda, našemu srbskemu učiteljstvu, s katerim se sestanemo na kongresu.

Že poprej sem se vprašal, komu dati prednost na ujedinjenju jugoslovanskega učiteljstva? Brez boja ni zmage! To velja zlasti v primeru naše politično ujedinjenje domovine. Brez zmage srbskega orožja bi tudi učiteljskega Udruženja ne bilo in mi ne bi stali pred II. kongresom UJU. Pozdravljeni srbski tovariši, ki ste zamenjali puško s peresom, da nadaljujete z uma svetlim mečem delo, katero vam je pustil meč! Vi ste stanovski faktor, ki da pomnožen z vplivom nas vseh drugih mogočen in upoštevanja vreden produkt.

Brez vas bi slovenski učitelji nadalje robovali tujcu.

Kongres enake vrste, pred tako široko javnostjo, se vrši v Ljubljani prvikrat. Iskreno pozdravljeni srbski tovariši in tovarišice, osvoboditelji naši!

Brez Vas ni Jugoslavije, brez Vas ni naše svobode, brez Vas ni kongresa, brez Vas ni **UJU.**

Vi to priznanje v polni meri zaslužite, kot junaki na bojnem polju, ki ste se ramo ob rami s srbskim seljakom borili za našo svobodo. Moj pozdrav veljaj Vam!

Vcepite nam zavest in pravilno pojmovanje narodnega in državnega čuta, saj ste bili svobodni in državotvorni, ko smo prečanski učitleji le hrepeneli in obračali oči tja v sedanjo skupno prestolico, naš Beograd, imajoči pred seboj ideale in smotre, katerih vsestranki produkt je naš vsakokratni kongres. Ne zabite, da so bili tudi za nas hudi časi, ko so za našim hrbtom stali nemško-avstrijski rablji, ki so bili pripravljeni na vsak migljaj po božji milosti navdanih čuvarjev nemorale in krivice uničiti naše koče in naša goreča srca.

Strnimo si z našimi bratskimi hrvatskimi tovariši, ki stoje danes vedno v jačjih tropah v naših vrstah, desnice ob drugem našem kongresu, prisegajoč, da proslavimo tretji kongres, kot triumf zmage narodnega in državnega edinstva — na njihovih tleh!

Pozdravljeni, bratje, na kongresu!

Sursum corda!

DR. J. TURIĆ, Zagreb:

Nacrti resolucija za kongres UJU u Ljubljani.

Pedagoško - prosvjetna sekcija Zagrebačkog »Jedinstva« pretresla je neke rezolucije za Ljubljanski kongres, kao i njihovu podlogu.

A. Principi, koji imaju da vladaju našim vaspitanjem narodne mladeži u današnjim prilikama.

I. Ciljevi vaspitanja.

1. Opreke i nesuglasja ekonomske, političke i moralne naravi u pojedincu i u narodu smetaju razvitku kulture i civilizacije, dapače mogu da unište državu i narod. Te opreke i nesuglasja ne mogu da uklone ni filozofske ideje, ni političke stranke, ni vjersko - moralne, ili socijalno - ekonomske organizacije; mogu ih da uklone i narod od zla da oslobode samo ličnosti s razvijenim nacionalno obilježenim čovještvom od kojih je narod složen.

2. Čovještvo pojedine ličnosti je trajna duhovna tvorevina, nošena vlastitom instinitošću i duševnošću složena od samostalnog razuma, slobodne volje i plemenitosti srca.

Budući su ovi elementi razvijeni pod uticijam iste nacionalne kulture, bit će kvalitativno jednaki izvor jake nacionalne veze među pojedinim ličnostima; istinitost pak i duševnost je izvor jakoj vezi među narodima.

3. Ličnosti se moraju osloboditi vlasti ličnih autoriteta, autoriteta nauke, ideja, teorija, političkih stranaka, konfesijskih organizacija tako, da sve te vrednosti vaspitaju čovještvo pojedine, od njih slobodne ličnosti i da budu sredstva, kojima se pojedinac služi u svojem slobodnom, samostalnom i plemenitom životu.

II. Sredstva vaspitanja.

Učitelj - odgojitelj mora da je razvijena nacionalna ličnost, koja elemente svoje ličnosti presađuje u svoje učenike, služeći se pedagoškim elementima, koji su skriveni u formama nirodne civilizacije, u proizvodma narodne umietnosti i narodne književnosti, pa u proizvodima znanosti i kulture, koja su ovladali duhom kulturnih nacija.

III. Prilike i metode vaspitanja.

1. Učiteljeva pedagoška intuicija: socijalna, za opažanje pedagoških problema u vlastitom narodu; individualna za opažanje pedagoških pojava u mladeži; subjektivna za opažanje postanka elemenata vlastitog duha; objektivna, za opažanje pedagoških vrednota na proizvodima kulture i civilizacije.

2. Misionarska sposobnost i snaga učiteljeva kojom navodi učenika na rad, kojim ovaj sam u sebi obnavlja i izgrađuje elemente vlastitog duha.

3. Vjera naroda, da je u čovještvu jedina trajna i sigurna snaga, sposobnost i sredstvo sretnog života nacije;

vjera u mogućnost, da se svaka normalna ličnost može da razvije do kvalitativno ojednakog čovještva;

vjera u vječnu istinitost i zakonitost.

*

B. Nacrt rezolucije »O jedinstvu osnovne nastave u našoj državi.

I. a) Demokratsko društveno i državno uređenje temelj je kulturnom i ekonomskom napretku naroda, kao i sigurnosti države pred nutarnjim i vanjskim neprijateljima.

b) Intelektualna samostalnost i moralna sloboda pojedine ličnosti nikla iz prosvijetljena duha, pa između tih slobodnih samostalnih i samosvijesnih ličnosti jaka nacionalna veza i svijest o sigurnosti slobodnog bitisanja i sigurne zaštite samo u nacionalnoj državi, podloge su demokratske države, bez kojih ona ne može da bude osnovana, ni da postoji.

c) Škola mora danas da u prvom redu pomaže osloboditi pripadnike konfesija, plemena i narodne redove od tuđih mora da pomaže ujediniti narod u jednu kulturnu i civilizovanu cjelinu: a onda more da pomaže ujediniti narod u jednu racionalnu privrednu cjelinu niklu iz svejesti o zajedničkim materijalnim interesima svih krajeva i zanimanja.

d) Narodu, zakonodavcu i vladateljima, kao i učiteljskom staležu mora da je neprestano i živo u pameti, da danas državna i nacionalna pitanja mogu riješiti jedino narodi, složeni od vaspitanih ličnosti i da je učenikov, pedagoški udešeni školski rad (ne učenje) od osme do osamnaeste godine prvi, glavni i nenaknadivi uvjet za razvitak vaspitane ličnosti. Iz te činjenice mora da izvire njezina organizacija i njezin rad. I kao što materijalna i obranbena snaga drže i štite, tako škola mora da oživi i da živo nacionalno biće razvija i jača, jer inače mora da usane i da se raspane.

II. Iz naše umjetnosti i književnosti mora škola da odabere gradivo s pedagoškim elementima, koje dakle navede našu mladost na kvalititivno jednoliko proživljavanje nacionalnog života i tim razvija u njoj jedinstveni nacionalni duh; iz naše povijesti moraju se istaći oni momenti, koji svojom pedagoškom snagom navedu mladež na samostalni duhovni rad, kojim mladež u sebi stvara jedinstvenu nacionalnu i državljansku svijest, jedinstvenu civilizaciju i jake državljanske vrline. Iz zemljopisa odobrana građa ima da navede učenika na rad, kojim oćuti i shvaća ovisnost svog zavičaja od državne cjeline, ovisnost krajeva među sobom, odnos prema drugim krajevima i državama, pa da tako trajno osjeća svoju ovisnost od jake države.

Iz toga za svu državu prebranoga gradiva uzimlju škole pojedinih krajeva ono, što je njima pedagoški najpodesnije.

Nastavak u kongresnom broju od utorka.

Program Glavne skupščine in kongresa UJU v Ljubljani, dne 5., 6, in 7. avgusta t. l.

Vsak udeleženec dobi ob prihodu v Ljubljano kongresno brošuro, iz katere so razvidni vsi podrobni podatki zborovanj in prireditev v teh dneh ter podrobna navodila za vse udeležence. Na železniški postaji na glavnem kolodvoru v Ljubljani bo poslovala centralna kongresna pisarna, v kateri se mora vsak udeleženec javiti in se legitimirati, da dobi kongresni znak in vse potrebne dokumente.

Dne 5. avgusta (nedelja)
dopoldne.

I.

Seja Glavnega odbora UJU ob 8. uri dopoldne v mestni posvetovalnici na magistratu.

Dnevni red:

1. Izveštaj izvršilnega odbora.
2. Predlogi namenjeni skupščini.
3. Sporazum o delu zborovanja delegatov, glavne skupščine in kongresa.

II.

popoldne.

Ogledovanje mesta: Rožnik — Francoski okopi — Bellevue. Zbirališče ob 3. uri pred Narodnim domom, Aleksandrova cesta pri spomeniku Primoža Trubarja. (Samo za nedelegate, delegate opozarjamo na delegacijsko zborovanje ob 5. uri v hotelu Union.)

Zborovanje delegatov učiteljskih društev in Glavnega Odbora UJU ob 5. uri popoldne v veliki dvorani hotela Union.

Dnevni red:

1. Otvoritev zborovanja in overovljenje polnomočja.
2. Razdelitev na sekcije, katere bodo vzele v pretres teme, ki so na dnevnem redu kongresa.
3. Sporazum o najvažnejših učiteljskih zahtevah, ki jih je treba unesti v resolucije kongresa.

III.

zvečer.

Ob 7. uri zvečer pozdravni večer na vrtu restavracije Zvezda, Kongresni trg. Na sporedu: godba, petje, nagovori itd.

Dne 6. avgusta (ponedeljek)
dopoldne.

I.

Tretja glavna skupščina UJU ob 8. uri dopoldne v veliki dvorani hotela Union.

Dnevni red:

1. Otvoritev skupščine.
1. Izbor potrebnih odborov in sekretarjev.
3. Poročilo o delu Glavnega in Nadzorovalnega Odbora Udruženja.
4. Proračun (budget) Udruženja za l. 1923./24.
5. Predlog za izpremembo pravil.
6. Poslovnik.
7. Izvolitev Glavnega in Nadzorovalnega odbora Udruženja.
8. Predlogi.

Ogledovanje mesta: Muzej — tobačna tovarna. Zbirališče pred opernim gledališčem v Gledališki ulici ob 9. uri dopoldne. (Samo za nedelegate, delegate opozarjamo na Glavno skupščino ob 8. uri dopoldne v hotelu Union.)

Umetniška razstava kluba »Mladih«. Zbirališče pred Prešernovim spomenikom ob 11. uri dopoldne.

II.

popoldne.

Tretja Glavna skupščina UJU v veliki dvorani hotela Union (nadaljevanje).

Ogledovanje Učiteljske tiskarne in razstave njenih izdelkov se vrši vsak dan in naj se v to svrho zglasijo interesenti v pisarni Uč. tiskarne, kjer jim bo tolmač na razpolago.

Ogledovanje mesta: Strojne tovarne in livarne (zvonarna) — Ljubljanski grad — zbirališče ob 3. uri popoldne na Št. Jakobskem trgu. (Samo za nedelegate, delegate opozarjamo na nadaljevanje Glavne skupščine UJU v hotelu Union.)

Narodna galerija. Zbirališče pred Prešernovim spomenikom ob 5. uri pop.

III.

zvečer.

Velika javna telovadba, ki jo priredita na čast udeležencem kongresa obe ljubljanski sokolski župi ob 7. uri zvečer na trgu Tabor. Spored je razviden iz lepakov.

Narodna zabava. Po končani telovadbi se vrši istotam narodna zabava.

V slučaju dežja se preloži telovadba na 7. avgusta in se vrši ta dan koncert Glasbene Matice ki je 7. avgusta na programu.

Dne 7. avgusta (torek).

I.

dopoldne.

Drugi kongres UJU. Pričetek ob 8. uri dopoldne v veliki dvorani hotela Union.

1. Otvoritev kongresa.
2. Volitev odbora in sekretarjev.
3. Pozdravi.
4. Referati:

a) O jedinstvu osnovnega pouka v naši državi z obzirom na učne predmete v katerih je treba izvesti jedinstvo in enotnost pouka v celi državi.

b) Višja učiteljska izobrazba, v zvezi z vprašanjem Višje Pedagoške Šole, vprašanjem o sprejemanju učiteljev na Univerzo in vprašanjem reorganizacije učiteljišč.

c) Problem moderne vzgoje v jugoslovanskem pravcu, dr. Stane Rape, učit. osn. šole v Ljubljani.

5. Predlogi.

Ogled Učiteljske tiskarne in razstave izdelkov, kakor 6. avgusta popoldne.

Ogledovanje mesta: Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu. Zbirališče pred Narodnim domom, na Aleksandrovi cesti ob 11. uri dopoldne.

II.

popoldne.

Ogled Učiteljske tiskarne in razstave izdelkov, kakor 6. avgusta.

Ogledovanje mesta: Plinarna in elektrarna. I. mestna deška šola in Tvornica učil in šolskih potrebščin. Zbirališče pred drž. učiteljiščem na Resljevi cesti 10 ob 2. popoldne.

Ogled tovarne za papir v Vevčah. Zbirališče pred deželno bolnico, ozir. gluhonemnico na Zaloški cesti in za one, ki se peljejo s tramvajem, pri tramvajski remizi ob 2. uri popoldan. Pešizlet ob Ljubljanici.

III.

zvečer.

Koncert Glasbene Matice na čast udeležencem kongresa ob 8. uri zvečer v veliki dvorani hotela Union.

Dne 8. avgusta (sreda).

Izleti po Sloveniji.

Znižana vožnja. Za izletnike je ministrstvo saobračaja z odlokom M. S. Br. 24.100 dovolilo polovično vožnjo po kongresu na drž. žel. iz Ljubljane do Bohinjske Bistrice, Bleda, Planice in do Kamnika. Izkaznice za železnico dobe člani v centralni kongresni pisarni v dneh kongresa.

Kamniške planine: 8. avgusta. Kamniška Bistrica, Kamniško sedlo. Dvodnevni izlet. Odhod iz Ljubljane z državnega kolodvora ob 8.02 uri zjutraj. Povratek iz Kamnika dne 9. avgusta ob 16.05 uri popoldne.

Bled in Bohinj: 8. avgusta. Javornik, Vintgar, Bled, Bohinjska Bistrica. V Bohinjski Bistrici prenočevanje. — 9. avgusta: zjutraj peš do Bohinjskega jezera, k izviru Savice. Odhod iz Ljubljane 8. avgusta na glavnem kolodvoru ob 6.47 zjutraj. Povratek 9. avgusta na glavni kolodvor v Ljubljani ob 21.45 uri zvečer.

Triglavska tura: 8. avgusta. Mojstrana. — Vrata. — Triglav. — Sedmera triglavska jezera. — Bohinjsko jezero. — Bled. — Štiri do petdnevni izlet. Oprema turistovska. — 8. avgusta. Odhod iz Ljubljane na Glavnem kolodvoru ob 6.47 zjutraj. Prihod v Mojstrano ob 9.56 dopoldne. — Slap Peričnik, 1 uro (daljši odmor). — Vrata, Aljažev dom, 2 uri (Prenočevanje.) — 9. avg. zjutraj čez Prag na Kredarico (2512 m), 5 ur. (Prenočevanje.) — 10. avgusta. Vrh Triglava (2864 m), 1 uro. — Sedmera triglavska jezera. — Koča pri Sedmerih triglavskih jezerih, 5 ur. (Prenočevanje.) — 11. avgusta. Bohinjsko jezero. Slap Savice, 3 ure. Bohinjska Bistrica, 2½ ure. (Prenočevanje). — 12. avgusta. Odhod na Bled ob 4.08 zjutraj. Povratek, prihod v Ljubljano ob 18.41 ali 21.16 zvečer. — Tega izleta se lahko udeleže tudi izletniki brez turistovske opreme, ki nameravajo samo do slapa Peričnika (enodnevni izlet) ali v Vrata — Aljažev dom (dvodnevni izlet), ali ednodnevni izlet v Kranisko goro in Pišenco.

*

Izpremembe in vsa podrobna navodila, ki se pojavijo tekom teh dni bodo razvidne iz kongresne številke Uč. Tov., ki izide v torek dne 7. avgusta zjutraj in se bo prodajala pred kongresno dvorano, v centralni kongresni pisarni, knjigarni Učit. tiskarne in pri kolporterjih na ulici.

Kongresna številka Učit. Tovariša izide v torek dne 7. avgusta zjutraj.

Ivan Dimnik:

Naš tisk.

Jugoslovensko učiteljstvo ima sicer že danes mnogo svojih listov, toda kot popolne naše tiskovne organizacije še ne moremo smatrati, zato se mi zdi umestno, da ob priliki kongresa ponovno opozorimo na to važno vprašanje, na — organizacijo našega tiska .

Danes imamo sledeče jugoslovanske učiteljske in prosvetne liste:

Centralni listi:

»Narodna Prosveta«. Organ Udruženja Jugoslovenskog Učiteljstva. Uredništvo: Beograd, Učiteljski Dom. Uprava: Beograd, Učiteljski Dom.

»Učiteljski list«. Glasilo »Zveze Jugoslovenskih Učiteljskih društev v Trstu«. Uredništvo: *a)* Za slovenski del:Sežana na Krasu (Italija), *b)* Za Hrvatski del: Buzet (Istra). Uprava: Trst, Molin Grande, 16/I.

Glasila poverjeništev UJU:

»Jedinstvo«. Učiteljski staleško-prosvjetni list. Izdaje: Udruženje Jugoslovenskog Učiteljstva — Pover. Zagreb. Uredništvo: Zagreb, Ilica 83. Uprava: Udruženje Jugoslovenskog Učiteljstva — Pov. Zagreb, Učiteljski dom.

»Pokret«. List Udruženja Jugoslovenskoga Učiteljstva. — Poverjeništvo u Splitu. Uredništvo in uprava v Splitu.

»Učiteljski Tovariš«. Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Učiteljska tiskarna.

Drugi prosvetni, stanovski in strokovni listi:

»Učitelj«. Pedagoški in znanstveni list. Organ Udruženja Jugoslovenskog Učiteljstva. Uredništvo: Beograd, tč. Smiljanićeva 35. Uprava: Beograd, Učiteljski dom.

»Napredak«. Naučno pedagoška smotra. Izdaje: Hrvatsko Pedagoški književni zbor. Uredništvo: Zagreb, Učiteljski dom. Uprava: Zagreb, Primorska ul. 11.

»Popotnik«. Pedagoško znanstven list. Izdaja: UJU — Pov. Ljubljana. Uredništvo: Ptuj. Uprava: Ljubljana, Učiteljska tiskarna.

Školski Pokret«. Mesečni pedagoški časopis. Vlasnik: Učiteljski zbor sr. Leskovačkog. Uredništvo in uprava: Leskovac, Srbija.

»Učiteljska Iskra«. Prosvetno školski časopis. Uredništvo in uprava: Kragujevac (Srbija).

»Prosvetni Pregled«. Glasnik za školu i društvo. Uredništvo in uprava: Novi Sad, Futoška ul. 77.

»Prosvjeta«. Organ društva »Prosvjeta«. Uredništvo in uprava: Sarajevo.

»Hrvatski Učiteljski Dom«. Glasilo Hrv. Ped. Knjiž. Zbora, Hrv. Učiteljske Štedne-Predujamne pa pripomoćne i posmrtne zadruge. Uprava in uredništvo: Zagreb, Učiteljski Dom.

»Učiteljski Vesnik«. Za potrebu škole i učitelja. Izdaje: Učiteljsko D. D. »Natoševič« u Novem Sadu. Uredništvo in uprava: Novi Sad, »Natošević«, uč. D. D.

»Prosvetni Radnik«. Organ Učiteljskog Akcijonarskog društva »Zavičaj«. Uredništvo in uprava: Skoplje, Društvo »Zavičaj«.

»Nova Škola«, prosvetni časopis. — Uredništvo in uprava: Sarajevo.

»Gradjanska Škola«, organ Udruženja gradjanskih škola u kralj. SHS. — Uredništvo: Novi Sad. Uprava: Maribor.

Gospodarsko stanovski listi:

»Učiteljska Zadruga«. Glasnik Učiteljske Zadruge A. D. Uredništvo in uprava: Beograd, Učiteljska Zadruga A. D., Učiteljski Dom.

Srednješolski profesorski listi:

»Glasnik Profesorskog Društva«. Uredništvo in uprava: Beograd, Ratarska 6.

»Nastavni Vjesnik«. Izdaja: Društvo Hrv. Srednješkolskih Profesora. Uredništvo in uprava: Zagreb, Meduličeva ul. 33.

Uradni in službeni listi:

»Službene Novine« Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Uredništvo in uprava: Beograd, Državna Štamparija.

»Uradni list« pokrajinske uprave za Slovenijo. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Delniška tiskarna, Miklošičeva cesta.

»Prosvetni Glasnik«. Službeni list ministrstva prosvete kraljevine SHS. Uredništvo: Beograd, Dušanova ulica 5. Uprava: Beograd, Državna Štamparija.

»Osnovna nastava«. Službeni organ odelenja za osnovnu nastavu u Ministarstvu Prosvete, objavljivaće službeni rad tog odelenja, sve razpise, upustva, važnije odluke itd. (Je bil šele podpisan uradni ukaz o ustanovitvi lista.)

Mladinskega in prosvetnega tiska, ki naj bi bil namenjen najširšim plastem našega naroda, ne omenjam, ker tvori to posebno poglavje v organizaciji našega tiska.

Dotičem se v prvi vrsti našega stanovskega tiska, ki je duša in srce naše organizacije.

Predvsem bi vsako poverjeništvo UJU moralo imeti svoje stanovsko glasilo, ker brez istega je uspešno delovanje poverjeništva in včlanjenih okrajnih društev nemogoče.

Upeljati bi se morala obvezna naročitev stanovskega glasila poverjeništva za vse v ov. včlanjene člane ter bi se naročnina pobirala skupno s članarino od okrajnih društev, kakor je to upeljalo pov. UJU za Slovenijo v Ljubljani in za Dalmacijo v Splitu. To se vnese v poslovnik poverjeništev in v pravila okrajnih društev.

Ko bi bilo to izpeljano, bi se morala na enak način upeljati obvezna naročitev centralnega stanovskega glasila za vse člane UJU.

To bi bila šele solidna podlaga za fuzijo vseh pokrajinskih pedagoških in šolskih listov poverjeništev v eno mogočno pedagoško znanstveno polmesečno izhajajočo revijo, ki je predpogoj našemu kulturno-pedagoškemu in duhovnemu ujedinjenju. Brez tega bomo še dolgo hodili vsak v svojo smer, kar se tiče duhovne organizacije in orientacije.

Tudi ta list bi moral biti obvezen za vse člane UJU. Da je to mogoče, se lahko naši južni bratje in tovariši prepričajo v Sloveniji, kjer je že dolgo upeljana na enak način, kakor zgoraj omenjeno, tudi obligatna naročitev pedagoško znanstvene revije poverjeništva in si danes člani neobligatne naročitve obeh listov niti misliti ne morejo.

Velike naloge nas čakajo še potem z organizacijo našega mladinskega in prosvetno vzgojnega tiska za najširše plasti našega naroda, kot opora in predpogoj uspešnega tozadevnega našega delovanja.

Ni pa drzna misel ustanovitev tudi lastnega dnevnega tiska, temveč bo to postala neobhodna potreba, če bomo hoteli preprečiti, da nam politična arena ne bo sproti uničevala našega najširšega vzgojnega dela in da nas s slabimi zakoni in določbami v njih ne bo ovirala pri njem.

Učitelj.

Motto: Sve za druge, za sebe ništa...

Uvijek sam se ponosio, što sam bio, djelovao i djelovat ću kao učitelj. Uvijek sim snatrio i gledao ljepšu budućnost Hrvatâ i sve slavenske braće po radu učiteljâ koji su najpozvaniji, da sređuju narodne prilike i neprilike, siju ljubav i snošljivost, bratsku i sveslavensku uzajamnost, a najpače: prinose kamičak po kamičak u izgradnji sveopćeg narodnog blagostanja, sreće i zadovoljstva, dižući svuda čist i neokaljan barjak prosvjete.

U tom nastojanju krijepio me duh onih pučkih hrvatskih učitelja, koji su na raznim područima ljudskoga duha osvetlali lice svoje, ne zatajivši nikada i nigdje svojega podrijetla, kao: Filipović, Fabković, Kobali, Ivkanec, Modec, Rački, Basariček, Varjačić, Fijam, Milaković, Kranjčević, Kuhač, Novak, Leskovar, Dobronić, Širola, Dvorniković, Koščević, Hirc, Truhelkova, Pogačićka, Dlustuš, Jukić, Tomašić, Bartuš, dr. Čajkovac, Šimunović, Sirovica, Čuvaj, Toni, Ilijć, Dür, Trstenjak, Kešuc, Glembayeva, Kempf, Lang, Krajašić, Skavić i mnogi drugi, među kojima treba spomenuti i ov-

jenčanoga Ilirca Trnskoga, koji ponosom isticaše, da je »sin pučkoga učitelja«.

U današnjem moru razdvojenosti, imenito južnih Slavena, od prijeke je potrebe, da se ne dijelimo po strujama, koterijama i političkoj pripadnosti, već daleko od svakoga partizanstva pružimo bratske ruke. Što je dobro: učvršćujmo, manjkavo: upotpunimo, grješke: ispravljajmo, i nesporazumak: odstranimo!

Riječ: Učitelj treba da nas zbliži, da nas ujedini, da nas okrijepi i obodri na novi i ustrajni rad.

Tu je polje rada i za brata Slovenca i za brata Srbina i svu braću Hrvate.

Braćo, budimo zato sada i u buduće najprije: Učitelji!

Treba samo započeti...

Osijek, 17. VII. 1923.

R. F. Magjer,
urednik »Vjesnika Županije Virovitičke«.

Dvignimo nacionalno vzgojo v šoli v pravo jugoslovansko smer.

(Iz poročila okrajnega šolskega nadzornika Makso Hočevarja pri okrajni učiteljski konferenci v Ljubljani.)

Živimo v dobi preobrata, v dobi duševne revolucije, ki zahteva od nas vseh popolnih mož. Treba je, da zastavimo vse svoje sile na pravem mestu, da ohranimo to, o čemur so naši predniki le sanjali in kar smo pridobili s krvio tisočev in tisočev naših hrabrih vojakov, ki so žrtvovali svoje življenje za našo svobodo. Naša naloga je da storimo vse, kar je v naši moči za ohranitev te svobode.

Imamo sicer že našo svobodno državo — ujedinjeni smo na zunaj, a to ujedinjenje še ni pravo in traino — manjka nam še duševnega ujedinjenja, ki naj prodre duše vseh naših državljanov od Triglava do Vardarja.

Težko je to spreobrnenje pri starejši generaciji, ki je predolgo živela v robstvu in suženjstvu. — Ti ljudje se ne morejo tako lahko uživeti v popolnoma drugačne razmere — na popolno spreobrnitev teh ni misliti — a računamo lahko na spreobrnitev naše mladine in to imamo mi v rokah. Vzgojiti moramo čisto nov rod, rod dobrih državljanov. Le če se nam posreči napolniti srca naše mladine s pravo nesebično domovinsko ljubezniio, smemo pričakovati, da se naš troimeni narod v doglednem času tudi duševno ujedini in da bodo za vedno utihnili hijenski glasovi o amputacijah na našem narodnem telesu.

Seznanjajte mladino natančno s slavno zgodovino naših bratov Srbov in Hrvatov, ki so nas stoletja in stoletja branili pred vpadi krvoločnih Turkov. Mladina mora spoznati srbske junake, ki naj ji bodo vzor prave nesebične domovinske ljubezni

Storiti moramo vse, kar je v naši moči za podkrepitev narodne in državne vzgoje. Zdaj se lahko prične prava narodna vzgoja, ko imamo svojo narodno državo. **Nacijonalizirati moramo zdaj vse naše življenje — zato je na predvsem potrebno, da se poglobimo v narodno dušo in izlušč'mo iz te vse ono dobro in lepo, kar je v resnici našega in odstran'mo vse, kar je tujega.**

Ni več zadosti, da smo le narodno zavedni, prišla je doba ustvarjenja naše jugoslovanske kulture, ki nas bo preživela. Ustvariti moramo nov narodni tip, to je jugoslovansko narodno dušo — in jugoslovansko kulturo, katere še ni. — To je življenjska naloga naše generac'je in upajmo, da bo pri tem delu častno izvršil svojo nalogo s smotrenim kulturnim delom v šol' in izven šole — jugoslovanski učiteli

Vinko Modrinjak:

Vprašanje višje učiteljske izobrazbe.

(Pedagoška akademija ali fakulteta?)

Očita se mi, da ne ločim kulturnih vprašanj od političnih.

Vračam očitek in trdim, da so enostranski tisti, ki motrijo tako vprašanje zgolj s pedagoškega stališča. Kulturne zadeve se pač nikoli ne dajo popolnoma ločiti od politike. Veljalo je to za šolstvo in velja tudi za problem učiteljske izobrazbe.

Zakaj se je učiteljstvo tako dolgo zaman borilo za izpopolnjenje svoje šolske naobrazbe? Izvestni konzervativni činitelji v politiki so se pač dobro zavedali vpliva, ki bi ga imel bolje naobražen, socialno ugleden in socialno ču- teč učiteljski stan za politično vzgojo in gibanje mase.

Svetovni preobrat je pometel s političnega pozorišča razne ostanke fevdalnega gospodarstva in ž njimi tudi največje nasprotnike naših stremljenj, a iluzij si radi tega ne smemo delati, in od naših meščanskih strank se nikakor ne smemo nadejati, da bi bile našim načrtom naklonjene.

Tu vidim glavne ovire. Stališče, ki ga zavzemajo napram našim težnjam akademski krogi, ni odločilno. Na pomoč od te strani ne smemo preveč računati. Če se bodo našli v teh krogih možje, ki bodo širokogrudni in velikopotezni dovolj, da bodo naše gibanje motrili kot naravno posledico višjih vzgojnih ciljev in širših vzgojnih nalog, ki se nam stavijo in ki si jih sami stavimo — tem bolje, v veliko moralno pomoč nam bodo v našem boju, a zanašati se nanje ne smemo. Šele kadar bo mogla socialistična stranka pripraviti ves zavedni proletariat, da si bo tudi on ne samo osvojil naše zahteve, temveč tudi z vso vehemenco tirjal njih uresničenje, bomo ž njimi uspeli. Delavska stranka je bila in bo povsod iskrena in izdatna zagovornica bolje učiteljske izobrazbe.

Dejstvo je, da je morala Nova Zelandija naprednim evropskim državam prednjačiti in kot prva z zakonom postaviti ljudskošolskega učitelja glede naobrazbe in socialnega položaja v isto vrsto z učiteljem višjih šol, upoštevajoč, da je treba dati ljudstvu najboljše iz ljudstva.

Ko stopimo s svojim postulatom pred javnost, je seveda potrebno, da smo si sami na jasnem, kaj hočemo. Zopet ne smemo prezreti politične strani zadeve.

Naš klic po akademski naobrazbi je kolikor toliko utemeljen že v zahtevi, da se odtegne učiteljsko naobrazovanje političnemu vplivu meščanskih strank. *Že edino ta razlog bi zadostoval, da kar najodločneje zahtevamo odpravo učiteljišč.* Dokler bodo obstojala učiteljišča, jih bo skušala vladajoča ali kaka druga meščanska stranka udinjevati svojim namenom in nihče nam ne more jamčiti, da se reforme, ki jih danes dosežemo, po ovinkih ali brez teh zopet ne odpravijo.

Saj nam ni več novo, če odločuje pri nameščanju učiteljstva na učiteljiščih strankarsko opredeljenje, namesto službena kvalifikacija. Zadostuje, da se imenuje klasični filolog brez najmanjše pedagoške in osebne kvalifikacije kar za ravnatelja, ker ga ni mogoče nastaviti kot strokovnega učitelja, da se spravi politični eksponent na zavod. *Če bi tudi ne bilo še odločilnejših momentov, bi že to zadostovalo, da prevzamejo srednje šole splošno naobrazovanje našega učiteljskega naraščaja.* Te so vsaj nekoliko zavarovane napram takšnim eksperimentom že iz ozirov na zahteve, ki jih stavi univerza do svojih slušateljev.

Odprava učiteljišč za nas ne sme biti sporno vprašanje. Iz spoštovanja do tradicij jih menda ne bomo držali, drugi razlogi pa, ki se navajajo v njih prilog, kažejo preočito svojo konjsko kopito. Vzgojevanje je tako važen in odgovoren posel, ker mora narod prejeti od učitelja vse, kar rabi v življenju, da se mora po vsej pravici zahtevati, da se posveti pedagoškemu študiju le zrelo dijaštvo, kajti kdor hoče druge vzgajati mora biti že sam kolikor toliko utrjen značaj. Premlado dijaštvo pa naj se posveti z vsemi silami izobrazbi in notranjemu zorenju.

Kdor je zrasel iz industrijskega ali kmetskega proletariata in je toliko poštenjak, da živi ž njim v tesnem stiku, temu beseda socializacija kulturnih vrednot, ki sem jo zadnjič čital v tem listu, ni prazna fraza. Naš proletarec se dobro zaveda, ko vidi, da je glede izobraževalnih prilik in sredstev zapostavljen, da je dobra ljudska šola in ž njim združeno nadaljevalno šolstvo zanj važnejše od vsega drugega šolstva in da je temeljita izobrazba ljudskošolskega učiteljstva zanj največjega pomena, ker ima od nje neposreden dobiček. *Pri delavskem sloju bomo našli večje razumevanje za svoje težnje kot pri naši inteligenci, ki vobče prav omalovažujoče sodi o našem delu.*

Upam se trditi, da pač lahko strokovni učitelj za silo izpolnjuje svoje mesto, če obvlada svojo stroko, a se za drugo ne zanima, da pa je ljudskošolski učitelj na deželi in v industrijskem kraju žalostna prikazen, če se udejstvuje samo v tem, da poučuje predmete na temelju bornega šolskega znanja. *Po vsej pravici zahtevamo od učitelja, da ima smisel in tudi sposobnost za proučavanje prebivalstva, da mu je to izhodišče za ves pouk, da se z ljubeznijo poglablja v dušo naroda in njega kulturo, njegove gospodarske težnje in socialne prilike, da je kolikor toliko sociološko naobražen in razume tudi biti ljudstvu pomagač v stiski in sili in duševni voditelj, ki ne tirja atributov, kakor drugi »odreševalci« ljudstva. Zahtevati bi smeli od njega, da je kot človek zrelejši, kot značaj jačji v svojem obzorju širši od svojega tovariša strokovnega učitelja v mestu, kjer je premnogo prilik za šolsko in za samoizobrazbo, ki jih dežela nima.*

Da bi nam mogla vse to dati univerza, tega seveda noben pameten človek ne misli, več pa nam v tem oziru vseeno lahko nudi, kakor katerakoli druga šola. Ne lastim si sodbe o stvareh, ki jih docela ne poznam, a vendar je dejstvo, da ni ničesar dovršenega in se tudi univerza ne sme smatrati za nekaj absolutno dovršenega, da se mora tudi ona prilagoditi zahtevam in potrebam časa in se ne odtegovati ljudstvu. Tako je o priliki petstoletnice univerze v Lipskem prof. Wundt v svojem slavnostnem govoru s poudarkom opozarjal, *da je morala univerza še vselej, kadar je napram novim zahtevam življenja zavzela odklonilno stališče z neopravičeno motivacijo, da te zahteve nasprotujejo njenim namenom, pod pritiskom razvojnih razmer prav kmalu in temeljito revidirati svoje stališče, kajti vprašanje ni to, kako bi se naj na novo se pojavljajoče potrebe spravile v sklad s starimi smotri univerze, ampak kako bi se naj stara univerza prilagodila novim nalogam, ki se ji stavijo.*

Univerza je ljudska last in ona rabi podporo in simpatije tega ljudstva za svoj razvoj. Ona ni le dragocena, ampak tudi draga institucija, a nobena žrtev zanjo ne bo prevelika, če bo hotela dajati znanosti to, kar gre znanosti, ljudstvu pa ono, kar gre ljudstvu, če ne bo hotela v olimpskih višavah živeti svoje samotno, samozadovoljno življenje.

Tudi neakademikom ne more biti prikrito, da za 90% slušateljev univerza ni učenjaška, temveč *poklicna šola.* Kljub svojemu znanstvenemu značaju pa nudi bodočemu sodniku, upravnemu uradniku, advokatu, duhovniku in dr. tudi nekaj za življenje. Zakaj ne bi mogla tudi nekaj storiti za *izobrazbo bodočih vzgojiteljev širših plasti naroda!* Seve, če bi vzgajala univerza samo špecialiste, če ne bi usposabljala za samostojno delo in nadaljno naobrazovanje ter razširjala duševno obzorje, če bi podajala edino le »pozitivno« znanje in bi bila tudi tam snov oni malik, ki se mu vse klanja, potem bi učitelj tam zaman iskal to, kar hoče in rabi, potem bi pač prišel — povem z vulgarnim izrazom — iz učiteljske fabrike z majhnim obratom v uradniško fabriko z veleobratom. Tega nizkega mnenja mi o univerzi ne moremo imeti, mi, ki je od znotraj ne poznamo in jo zato sodimo edino po njenih uspehih.

V sestavu naše univerze je tudi tehniška fakulteta, ki nadomešča tehniško visoko šolo. Nemške univerze tega menda ne poznajo. Tu imamo dokaz, da se nahaja naša univerza že na potu, da postane prava »universitas«. *Zakaj ne bi sprejela univerza v svoj sestav tudi še kako šesto in nadaljno fakulteto, če so zanjo dani znanstveni pogoji in resnične potrebe. Imamo na univerzi stolico za pedagogiko, s čimer je tej priznan njen znanstveni značaj. Zakaj bi torej ne bilo možno, da* **se ustanovi posebna pedagoška fakulteta za strokovno izobrazbo učiteljstva!** Četudi še mogoče niso danes dani vsi pogoji zanjo, jih bo ustvarila gotovo današnja doba, katere razvoj ustvarja v enem letu, kar so poprej desetletja.

Ni mi torej razumljivo, zakaj je tv. R. M. mnenja, da ne kaže zahtevati fakultetne naobrazbe, zakaj zagovarja kolikor toliko samostojno akademsko institucijo, ki bi bila pač v zvezi z univerzo, a ne vnešena v njen sedanji ustroj. Če bo šel v svojih koncesijah nasprotnikom predaleč, bodo radi popuščanja naše zahteve in cilji zvodeneli in končno bomo dobili samo še slab posnetek prave akademije, visoko šolo druge vrste!

Ne dajmo se premotiti! *Kompromisi in nepopolnost je potrata časa in sil! Pedagoško akademijo odklanjamo.* Razmerje med njo in med našo zahtevo bi bilo približno isto, kakor med učiteljiščem in drugimi srednjimi šolami. Proti takšnim akademijam obstajajo prav isti politični pomisleki kakor proti učiteljiščem. *Treba je, da smo nepopustljivi, da vsako polovičarsko reformo odklonimo, od zvenečih imen posebne učiteljske visoke šole se ne damo preslepiti, ker se na »titulaturo« ne oziramo!* Stremimo za tem, da dobimo za naraščaj najboljše dijaštvo, a to instinktivno čuti, da mu more dati samo fakulteta ono, za čemer stremi, nikakor pa ne separirana učiteljska visoka šola. Kako neplodna je separacija študija in kakšna umetna brezna proizvaja takšen študij, se najbolje vidi, če se pazno prečita dra. Rapeta razpravo v Pedagoškem zborniku. *To kar zagovarjam, ni nikak novum.*

Učiteljstvo v Avstriji in Nemčiji si je že davno osvojilo zahtevo po fakultetni naobrazbi in odločno odklanja pedagoške akademije.

Naprošen od društva »Preussischer Lehrerverein« je univ. prof. Kutzner v posebni brošuri ovrgel razne pomisleke in argumente proti pedagoški fakulteti. Greifswaldska univerza se je že pred več leti izrekla proti pedagoškim akademijam in za to, da prevzamejo univerze izobraževanje ljudskošolskega učiteljstva. V socialističnem Hamburgu in drugod je to tudi že postalo dejstvo. Na Reichsvolksschulkonferenci l. 1920. v Berlinu, kjer je bilo zbranih nad 600 najodličnejših podagogov, učenjakov, šolskih reformatorjev, med njimi Natorp, Harnack, Oswald, Rein, Kerschensteiner, kjer so bile zastopane najugllednejše kulturne in stanovske organizacije vseh smeri, se je po živahni vsestranski debati večina izrekla za visokošolski študij ljudskošolskega učiteljstva.

Kot najtehtnejši protiargument so rabili samo pomnožitev števila slušateljev, kar bi otežilo seminarne vaje. Za naše skromne slovenske razmere tudi tega ni jemati v poštev. Število slušateljev-pedagogov bi pri študiju, ki bi trajal 6 semestrov, bilo v primeri s skupnim številom visokošolskega dijaštva naravnost neznatno, zadostovalo bi, če bi letno 60 do 80 usposobljenih učiteljskih kandidatov zapustilo univerzo.

Če bi se pa za te dijake z državno subvencijo vzdržaval na mesto učiteljišč poseben internat, bi se študij znatno pocenil in eden glavnih argumentov proti podaljšanju učiteljskega študija bi zgubil na svoji tehtnosti.

Bodimo vztrajni in nepopustljivi v zasledovanju svojega cilja, ne dajmo se odpraviti z navideznimi reformami. Danes je naša zahteva nova in vzbuja zato odpor in se tu pa tam tudi glosira, a to naj nas ne premoti. Zanesimo zahteve in misel med ljudstvo, delajmo zanjo z vztrajnostjo in uspeli bomo.

Dr. Franjo Žgeč:

Sodobne zahteve vzgoje in narodne prosvete.

(Iz pokrajinske skupščine Pov. UJU — Ljubljana.)

Ne prihajam med vas kakor hladen vetrič vročega poletnega dne, ki obveva potno čelo trudni žanjici in izmučenemu oraču na rujavi, razpaljeni zemlji. Tudi ne prihajam kakor težek oblak, poln pohlevne rose, ki naj oškropi polje in travnike, ki naj napoji razpokano zemljico ter omoči žejne ustnice upehanemu popotniku.

Za vse to je pri nas še prezgodaj, za vse to smo še premalo razviti. V našem vzgojstvu vlada globoka zima, ledeni okovi tradicijonelnih metod ovirajo in onemogočujejo vsako novo življenje. Naše poljane, ki naj bi enkrat tudi same rodile, so pokrite z debelimi plastmi snega, ki so jih nanesli vetrovi od bogvekod slučajno k nam.

Če se zamislimo nekoliko v naše vzgojstvo in si ogledamo nekoliko natančneje in kritično njegovo sliko, nas obide neprijetno čustvo. Samo tujo navlako najdemo, a našega je bore malo zraven. Imeli smo bogatega soseda, od katerega smo slepo sprejemali in si izposojali vse, kar smo ptrebovali in kar nam je brez naših potreb sam ponujal. Bili smo v tem sprejemanju naivni otroci in nismo opazili, da nam jemljejo ti darovi našo samobitnost, da nam morijo že v kali naše ustvarjajoče sile ter nas delajo kulturno in politično odvisne od soseda. Brez globljega razumevanja smo posnemali tuje vzore, ki so bili pač prikladni tujim narodom in tujim razmeram, ki pa so bili za nas prava Prokrustova postelja.

To dedščino smo še v celoti ohranili in še vedno obrezujemo naše sinove po tujih vzorcih, ki pa so jih naši sosedje, ki so nam jih dali, sami že davno zavrgli ter si ustvarili boljše in času primernejše. — Taka je pač usoda vseh posnemovalcev. — Po tujih zastarelih vzorcih, ki so prišli že davno iz mode, oblikujemo s silo naše sinove, mesto da bi jim dali možnost razvoja in razmaha po lastnih silah in po nadarjenosti, kakor jim jih je dala narava in naša zemlj. Ta okostenela vzgoja ne računa ne

z značajem in duševnostjo našega naroda in našega človeka, ne z njegovimi potrebami, cilji in ideali, ne končno z današnjo dobo in z zahtevami življenja. Šola učilnica, kakor so nam jo dali naši sosedje in kulturno bolj razviti narodi, je še vedno neomajan ideal, ki se ga upa dotakniti le malokdo izmed naših šolnikov in pedagogov.

Zato je moj namen danes, napovedati vsemu, kar je v vzgojstvu nesposobnega za življenje, kar je okostenelega in kar samo ovira zdrav razvoj, neizprosen boj v imenu novega življenja, nove pomladi, ki mora končno zaveti tudi po naših poljanah. Moj namen je, da bi prinesel s svojimi besedami tisti topel pomladni veter, ki uniči lepoto zimske idile iz prijetnosti zimskega spanja, ki razgrize ledene okove in raztrga snežene odeje. Neprijeten gost je to, ki ne dela nikakih kompromisov z zimo temveč jo preganja korak za korakom, dokler niso odstranjene vse ovire in zapreke novega življenja. Zaveda se, da je na njegovi strani elementarna sila porajajoče se pomladi in probujajoče se prirode, s tem pa tudi zmaga.

Rad bi bil vsaj prvi dih pomladnega vetriča, ki mora dati možnost razmaha pod železno odejo današnjega oficijelnega in neoficijelnega vzgojstva, ki pa so življenja sposobne in tako potrebne našemu narodu in človeštvu. Te osvobojene sile bodo delovale na to, da se končno vendar še prilagodi vzgoja vsesplošnemu razvoju ter ga poskuša dohiteti. Naša vzgoja pa se mora prilagoditi povsem našim razmeram, duševnosti našega naroda, našega človeka, tistih plasti. ki jih hočemo vzgajati. Opozoriti in pokazati to nujnost, je naloga današnje razprave.

Zdi se mi, da je z zastopniki posameznih učiteljskih društev zbrana danes tukaj elita učiteljstva in da je ravno tukaj mesto, kjer se mora govoriti najprej o sličnih problemih. Kdor pozna malo delovanje učiteljstva v Nemčiji in njih moč na vzgojnem poprišču, njih pravo naprednost in njih smisel za narod, ta bo razumel, zakaj se obračam s temi problemi na učiteljstvo in zlasti na osnovnošolsko učiteljstvo, zakaj se obračam na vas, na izbrano elito! Jaz govorim danes neposredno vzgojiteljem in voditeljem naroda, k vsakemu izmed vas posebej in ne brezglavi slepi masi. Jaz govorim voditeljskim naravam, samostojnim in svobodnim ljudem, ki jim je merilo za njih delovanje edinole narod oziroma tiste plasti naroda, ki so jim izročene v varstvo in vzgojo. Zato so tudi moje besede in moje zahteve lahko visoke in odkrite, saj izvirajo edinole iz potreb tistega naroda, ki ga vi vzgajate. Ne govorim pa tistim, kojih duše so slabotne in plahe, ki so se navadili na zimo v naši domovini in ki se bojijo pomladi. Jaz govorim vsem tistim, ki hrepenijo po pomladi in ki hočejo novega življenja za naš narod in za človeštvo.

Ker pa se zavedam popolnoma nujnosti svojih zahtev in njih upravičnosti, naj ne sprejme nikdo mojih besedi za prazno mladeniško utopijo, kajti te zahteve izvirajo iz današnjega gospodarskega, socialnega, političnega in vsega kulturnega življenja. Naslanjam pa se v svojih zahtevah na moderne pedagoške struje, zlasti na zastopnike odločne šolske reforme v Nemčiji in na zastopnike delovne šole v Rusiji na eni strani, na drugi pa na potrebe najširših plasti našega naroda. Ne skeptikov in malodušnežev, temveč velikih idealistov potrebuje naša doba, ki še verujejo v bodočnost in ki bi bili močni dovolj, da popeljejo naš narod s smelo roko mimo vseh prepadov iz današnje krize. Takim idealistom in voditeljskim naravam govorim tedaj danes, ki znajo hoteti, verovati in delati, tem veljajo moje besede in upam da ste to vi vsi. S tem pa prestopam k predavanju samemu.

Zgodovina pedagogike nas uči, da je imela vsaka velika zgodovinska doba, ki se je bistveno razlikovala od drugih, tudi svojo individualno vzgojo, ki je bila najtesneje spojena s socialno strukturo, z gospodarskim, političnim in vsem kulturnim življenjem takratne dobe. Tako vidimo, da je vzgoja v Homerjevi dobi, v dobi Odiseje in Ilijade povsem drugačna kakor vzgoja v poznejši helenski dobi na primer v Sparti, ko ni imela družba več patriarhalnega značaja, temveč je bila podeljena v stanove z natančno določenimi pravicami in dolžnostmi. Ko so stanovi prišli polagoma v razrede, ko se je celotno naziranje o državi, o družbi, o verstvu in o posamezniku v temeljih spremenilo se je morala naravno zopet spremeniti tudi vzgoja. Ni se več opirala kakor v helenski dobi na potrebe in koristi države temveč na interese posameznika, ki je sedaj v helenistični dobi pridobival na veljavi. Telesna vzgoja je stopila povsem v ozadje, v ospredje so stopile filozofija, retorika in gramatika (to je veda o jeziku i literaturi). Otrok se je cenil više. — S krščanstvom so zavladale povsem nove ideje, izvršil se je preokret v celotnem mišljenju in naziranju. Vsi ljudje so postali pred bogom enaki, vsak človek ima neumrjočo dušo in njegov cilj je doseči nebeško kraljestvo. Vzgoja ni imela za cilj vzgajati dobrih državljanov ali pripravljati samo za to zemsko življenje, temveč je hotela človeka oblikovati tako, da doseže večni blagor na onem svetu. Tudi srednji vek s svojim misticizmom in s svojo skolastiko si je ustvaril svojo samolastno samostansko vzgojo, doba humanizma je mogočno vplivala na vzgojo ter postavila nove cilje in nova pota. Doba prosvetljenstva je obrnila zopet vso pozornost na intelekt in na individuum itd.

Z vsako veliko idejo, ki je pretresla svet, z vsako znatno spremembo v političnem in gospodarskem življenju, v načinu pridobivanja življenjskih potrebščin,v načinu izrabljanja prirodnih sil in v načinu proizvajanja se je nujno spreminjala tudi vzgoja, so se spreminjali njeni cilji, njene naloge in njene poti.

In še nekaj opazimo. Vsak narod je vzgoji dal vedno svoje lastne črte in vsak je vzgajal več ali manj svojo deco v skladu z lastno duševnostjo in lastnim značajem. Tako je pač nemška vzgoja precej drugačna kakor francoska, italijanska ali ruska. Le naše oficijelno šolstvo je posnemalo vedno nemške vzore in ni niti poskušalo, da bi se prilagodilo povsem duševnosti in značaju našega naroda in tistih plasti, ki jim je bilo namenjeno.

Če hočemo tedaj razumeti naloge vzgoje v današnji pozno kapitalistični dobi, moramo poznati predvsem njeno strukturo in njen značaj na eni strani, na drugi pa specijelne potrebe našega naroda, njegovo duševnost in njegov značaj. Šele tako bomo razumeli, kam da naj krene vzgoja in katere smernice naj zavzema.

Oglejmo si tedaj najprej nekoliko značaj naše dobe! Vse politično, socialno, gospodarsko in sploh kulturno življenje se nahaja v krizi, ki ne pretresa samo zapadne Evrope, ki sega v vse dele sveta. Stare sto- in tisočletne zgradbe se rušijo, na njih mestu nastajajo nove zasilne tvorbe. Meščanska in proletarska družina razpadata, novi razred neposedujočih — proletariat stopa v ospredje. Vedno glasnejša postaja zahteva po socializaciji proizvajalnih sredstev, po organizaciji proizvajanja. V gospodarskem in kulturnem življenju vlada stagnacija. Od enega konca Evrope do drugega rožlja orožje, vedno grozijo novi izbruhi podobni svetovni vojni. Vse ozračje je nekam nemirno napeto, polno pričakovanja nečesar novega. Na vseh potih kulturnega življenja je za današnjo dobo značilno nestrpno, mrzlično spreminjanje in iskanje; nikjer ni nič stalnega, nič trdnega. Tako kažejo vsi znaki, da je naša doba le prehodna, da so njeni spremljevalci *razpadanje, nastajanje in spreminjanje.*

Iz te dobe razpadanja, nastajanja in spreminjanja moramo tedaj poiskati smernice za vzgojo človeka, ki naj rešuje vse naloge, kakor mu jih prinaša razvoj. Če hočemo zagrabiti v velikem naloge vzgoje, tedaj nastane pač kot prvo vprašanje problem, **kako pomagati pri razrešitvi te svetovne krize.**

Za razrešitev te krize je potrebno ogromno nove energije, ki je ne premore niti vladajoči kapitalistični razred, niti njegova pomočnica — inteligenca. Kolikor energije sta ta dva imela, sta jo že zastavila — in vendar je kriza vedno večja. Zato je razvidno, da moramo poiskati novega dotoka ustvarjajočih sil in energije in da jo lahko iščemo le pri vrelcu, to je pri narodu. Iskati jo moramo pri tistih plasteh, ki niso imele doslej dane možnosti, da bi se razmahnile in razvile svoje ustvarjajoče sile, ki so zamirale v kali, neizrabljene in nepoznane.

In res prihaja problem vzgoje najširših plasti z veliko jakostjo v ospredje ravno v tej prehodni dobi. Nekateri narodi in posamezni sintetiki vseh narodov mu pripisujejo naravnost odločilno vlogo za razrešitev krize in za nadaljnji razvoj človeštva. Evo izmed najvažnejših vprašanj današnje dobe nastaja problem, kako izobraziti tiste plasti, ki so bile vedno deležne le osnovnošolske izobrazbe, kako jih dvigniti kulturno ter jih usposobiti za samopomoč iz socialnega in gospodarskega položaja, v katerega jih je obsodil kapitalistični družabni, ter s tem poskušati razrešiti socialni problem. Končno treba najti način, kako jih pripraviti za razrešitev nalog, ki nam jih prinaša gospodarski, socialni in politični razvoj.

Drugi narodi se že davno zavedajo važnosti teh problemov, reformirajo šolstvo in vso vzgojo, stavijo in organizirajo ljudske visoke šole za kmečko prebivalstvo in za delavstvo, skrbijo za zaščito dece in mladine za mladinsko vodstvo itd. itd. Pri nas še doslej nikdo ni posvečal tem problemom večje pozornosti in šele s svetovno vojno in v povojni dobi so se nekaterim posameznikom začele odpirati oči, ko so videli da brez širokih mas kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva ni niti misiliti na ureditev naših razmer. V političnem življenju, v našem gospodarstvu vsepovsodi je bujno potrebno njih sodelovanje. Za to sodelovanje pa je treba gotove kulturne stopnje, zrelosti in samostojnosti. Tako nas tudi brez globljega razmišljanja že naše razmere same silijo, da vzgajamo in izobražujemo tako kmečko prebivalstvo kakor industrijsko delavstvo. Vse to pa še vedno vidijo le posamezniki, večina naše inteligence nima za to smisla. In še ti posamezniki ne poznajo ciljev in ne poti, po katerih bi naj hodili pri svojem delu. Za to je potrebna v tej smeri temeljita preorijentacija. *Vsa naša pozornost se mora obrniti ravno na temeljito izobrazbo* **našega kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva,** ki sta najizrazitejša zastopnika najširših plasti našega naroda.

Odgovor na vprašanje, kako pomagati pri razrešitvi vsesplošne svetovne krize bi bil tedaj: *da izobrazimo kmečko prebivalstvo in industrijsko delavstvo ter razvijemo vse njune ustvarjajoče sile in energije, ki še spe neizrabljene ter jih pripravimo za razrešitev te krize.* S tem pa nastane takoj vprašanje, kako razrešiti ustvarjajoče energije ter jih pripraviti za razrešitev sodobnih nalog in kak naj bo posameznik, da bo sposoben za te velike naloge. Ali lahko pedagogika hodi še naprej po starih tirih, ali pa mora zavzeti pri svojem delovanju povsem nove smeri?

Kak naj bo tedaj človek v današnji dobi spreminjanja, razpadanja in nastajanja novih tvorb?

Ker stopa vsak hip pred nove naloge, ki jih do takrat še ni srečal in ki bi jih vendar moral rešiti, je *nujno potrebno, da je samostojen v mišljenju in razsojanju,* ker le tako bo lahko kos tem nalogam. *V njem moramo razviti vse duševne in telesne sile ter ga oblikovati tako, da bo lahko na svojem področju tudi ustvarjal.* Rekli smo, da se vse staro in trhlo ruši, in da je človek primoran, na mesto razpadlega in razpadajočega staviti nove tvorbe, *znati mora tedaj ustvarjati.*

Oblikovati samostojnega človeka, ki zna sam hitro misliti in razsojati, ki zna povsodi ustvarjati kamor stopi, današnja vzgoja ne more. Ona se je pečala v glavnem z vprašanjem, kako predati kulturno dedščino v najpopolnejši obliki doraščajočim rodovom ter jih usposobiti, da bodo podedovano kulturo razvijali v isti smeri naprej. Hotela jih je napraviti za vredne dediče starih tradicij in ideologij, kulturnih vrednot in zrnatih dobrin, ki bi smatrali že vnaprej vse za sveto in nedotakljivo, kar so častili njih dedi.

To pa danes nikakor več ne zadostuje kakor nam je pokazala analiza stopnje sodobnega razvoja in strukture sodobnega življenja. Če pa si ogledamo perspektive v bodočnost, vsaj v najbližnjo prihodnost, potem današnja pedagogika že docela odpove. Najmočnejša gonilna sila v razvoju sta danes tehnika in industrija. Stroj je spremenil stari način proizvajanja ter zdrobil fevdalni družabni red. Stroj je osredotočil in potenciral življenje v velikih mestih. Z nikdar trudnimi rokami je nakopičil v skladiščih industrijskih izdelkov ter izval boj za odjemalce in za svetovni trg. Rodile so se periodične krize v proizvajanju, rodil se je imperializem v doslej nepoznanih oblikah in rodila se je svetovna vojna. Stroj in kapital sta na eni strani kopičila malemu številu posameznikov bajna bogastva na drugi strani pa razlastila velike množice ter jih suvala v najhujšo bedo. Do zadnjih konsekvenc sta pokazala absurdnost neomejene svobode individua, ki mu je sočlovek le objekt izkoriščanja. Danes silita človeštvo, da napravi konec absolutizmu kapitala in stroja in da začne sam urejevati njune zakone ter jih postavi v svojo službo.

Tako se pripravlja danes človek, da postane mesto sužnja — gospodar stroju, mesto igračice razvoja njegov voditelj, ki si bo ustvarjal sam svojo usodo ter jo zavestno vodil. *Največ kar more dati vzgoja človeku v tej dobi na pot v novo bodočnost, je zopet to, — da ga navadi samostojno misliti in razsojati, da ga usposobi za telesno in duševno delo za samostojno udejstvovanje in samostojno ustvarjanje ter ima pri vzgoji tudi dovolj volje, da premaga vse ovire in dospe do cilja.*

S tem pa je rešena le še polovica naloge. Krivice in izkušnje v današnjem družabnem redu nas učijo, da so še tolikšne zmožnosti le negativne sile, če se ne podredijo celoti in ne služijo človeštvu in družbi. Zato je tudi naloga vzgoje, da pripravi posameznika do tega, *da podreja lastne interese interesom celokupnosti ter se zaveda dolžnosti napram bližnjemu in napram družbi.* V ta namen mora gojiti v njem socialni čut ter vzbujati in razvijati vest, ki se ne bo dala premotiti ne zakonom kapitalističnega družabnega reda ne vladajoči meščanski morali, ki je najtesneje spojena z družabnim ustrojem, ne raznim cerkvam in konfesijam. Če hočemo človeka *moralno in etično dvigniti, moramo razviti njegovo vest, ki bo vodila končno vendar že od kateronomnih do autonomnih dejanj.* S probujeno vestjo se bo zbudila spet tudi *ljubezen do bližnjega,* ki jo mora vzgoja prav posebej negovati, kajti ona je edina solidna podlaga novi družbi in trden temelj novemu življenju, ki klije počasi pod sipinami današnje krize.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

Srednješolski vestnik.

DR. P. STRMŠEK:

DOMAČA IN SVETOVNA KNJIŽEVNOST NA NAŠIH SREDNJIH ŠOLAH.

Avstrijski učni načrt je določal ona literarna dela, s katerimi so se morali seznaniti dijaki srednjih šol bodisi v šolskem ali privatnem štivu; posebna važnost se je polagala na nemško literaturo, le malo ozira je vživala druga svetovna (angleška, francoska) književnost; slovanska pa se sploh ni uvaževala. Gorenja določila so razumljiva pač iz mentalitete avstrijskih šolskih oblasti, ki so stale na stališču, da zadostuje za povprečnega izobraženca poznanje le nemške književnosti. V tem pogledu moramo sedaj nastopiti novo pot ter razširiti svoje obzorje kar najdalje, da si tako prisvojimo najodličnejše produkte svetovne kulture.

Gotovo mora tvoriti središče literarnega pouka jugoslovanska književnost. Poezija in drobni ter za literarni razvoj važni spisi spadajo v čitanko, za druge pa se naj uporabljajo izvenšolske izdaje, dokler nimamo šolskih, opremljenih s potrebnimi uvodi in opombami.

Res je, da so momentane razmere na književnem trgu velika ovira popolnemu razmahu literarnega pouka; a šolska uprava je nastopila pravo pot, ko hoče oživotvoriti, kar se že sedaj da oživotvoriti, za vse drugo pa hoče izdati le načrt v pričakovanju, da se bodo izbranih del lotili tem prej prevajalci in založniki in da bode radi večje naklade tudi cena izdajam zmernejša.

V velikem delu pa se da pri dobri volji ta načrt že sedaj izvršiti. Večino literarnih del bo imela že šolska knjižnica ali jih bo morala vsaj v najkrajšem času dobiti. Ako se ta izvod izroči enemu dijaku v varstvo in se hkrati naroči razredu, da mora vsak poedinec tekom dveh mesecev knjigo prečitati, se bo to zgodilo prav gladko, ker bo imel brezdvomno tudi kak dijak dotično knjigo, se je poslužil sam in jo posodil tudi nekaterim tovarišem. — Ravno taki izvodi lahko služijo tudi pri šolskem štivu. Na mariborski gimnaziji pa je poleg tega kupilo Podporno društvo po več izvodov posameznih del ter jih izposojuje kakor prave učne knjige, tako da je s privatnimi izvodi za vsako klop najmanj en izvod na razpolago. Treba je le še, da izda šolska uprava enotne smernice, da na razpolago. lago. Treba je le še, da izda šol. uprava enotne smernice, da ne bo izbira del na raznih zavodih preveč raznolika.

Kakor že uvodoma omenjeno, se mora pri nas razmahniti kar najbolj tudi svetovno slovstvo. Vendar pa sem mnenja, da se s samim čitanjem izbranih del izvrši naloga šole do polovice. Mi vsi, ki smo se bavili z latinskimi in grškimi deli le na gimnaziji, moramo priznati, da se še pač spominjamo kakih epizod iz Homerja in Heredota, kake Horacijeve ode, a celotnega, četudi najskromnejšega pregleda grške in latinske književnosti nimamo, ker smo slišali kvečjemu životopis avtorjev, tako da nam je visela njegova doba takorekoč v zraku in je nismo mogli vstaviti v razvojni pregled. Upravičeno se bojim, da se godi ista napaka v moderni filologliji na naših srednjih šolah.

Radi tega nujno želim, da se sestavi sicer skromen pregled svetovne književ-

nosti, ki bi služil kot podlaga in pripomoček pri čitaniu literarnih del: dijaku bi postalo delo razumljiveje in bi mu ostalo v spominu kot blesteča točka dotičnega kulturnega razdobja. — Naravno je, da bi tak pregled imel mnogo imen in letnic; upam pa, da bi ta imena in te letnice, ki so potrebne pač za umevanje kulturnoliterarnega razvoja, ne bile v svoji celoti predmet mehaničnega učenja in učiteljevih zahtev. V takem pregledu bi naj bila podana tudi vsebina in označeni problemi zlasti še onih važnih del, ki jih v celoti ni mogoče obravnavati ali pa kojih prevodov še nimamo; pa tudi za dela, ki so nam na razpolago, bi bil v tem pregledu podan primeren uvod, ki bi mladino opozarjal na značilnosti in pozneje osvežil spomin na prečitana dela.

Iz gorenjega pa je tudi razvidno, da se morajo enako upoštevati tudi grška in latinska klasična dela, kajti realec in realni gimnazijec jih sploh ali le deloma pozna, dijak humanistične smeri pa le v posameznih in omejenih partijah.

Število za šolsko in domačo štivo predpisanih del kakor tudi literarni pregled bi narasla tako da ju je treba primerno razdeliti na več razredov; mislim si, da bi se predpisalo štivo za razrede od tretjega dalje, literarnemu pregledu pa bi se posvetila v zadnjih dveh razredih povprečno ena tedenska ura, ki bi se naj pridobila za materinščino nalašč v ta namen od nemščine, ki ima pri nas še enako število tedenskih ur kakor materinščina.

—sr **Kongres srednješolskega prof. Udruženja v Sarajevu,** ki se je vršil pret. mesec je pokazal, da se tudi vrste srednješolskega učiteljstva gibljejo čimbolj v smeri stanovskega organizatoričnega in duhovnega ujedinjenja. Stremljenje uprave je bilo v prvi vrsti usmerjeno, izboljšanju materijalnega položaja srednješolskih nastavnikov, zlasti tudi znano akcijo beograjske sekcije. Glavna uprava se je bavila nadalje z novim činovničkim srednješolskim zakonom ter okrepila vezi z bratskim češkoslovaškim in poljskim srednješolskim učiteljstvom. Drugoletni, internacionalni profesorski kongres, ki je letos v Pragi, se vrši najbrž v Beogradu. — Profesorsko Udruženje šteje 2525 članov, od tega odpade na Srbijo 1486, Hrvatsko 424, Slovenijo 313, Bosno-Hercegovino 158 in Dalmacijo 144. Kongresa se je udeležilo 183 delegatov, med njimi 30 od ljubljanske sekcije. — **Da se povzdigne interes za stanovska vprašanja, je treba misliti na stanovsko glasilo,** ker je Nastavni vestnik le strogo strokovni list. — Pri volitvah so bili izvoljeni v glavno upravo: predsedn. Jer. Živanović, podpredsednik Stj. Pavičić; odborniki: Mirko Popović, Pavle Stevanović, dr. Mih. Pavlović, Pavle Rogić in Nedeljko Divac; namestniki: Fr. Vajda, Branislav Miljković in Jel. Ristić; v nadzorstvo: Mijo Petaj, Mih. Sevarljić in Aleks. Miletić. — Soglasno sprejeta komkromisna resolucija pozivlja ministra prosvete, da drži dano besedo in reši gmotno vprašanje srednješolskih nastavnikov do 1. septembra t. l. V nasprotnem slučaju nalaga kongres glavni upravi dolžnost, da podvzame v ugodno rešitev materijalnega stanja najenergičnejšo akcijo. — Pod energičnim vodstvom ravn. Markovića, predsednika sarajevske sekcije, se je rešil velik kompleks važnih stanovskih ter kulturnoprosvetnih vprašanj. Predlog, naj se uvedejo po celi kraljevini za prvi razred srednjih šol sprejemni izpiti je propadel. Na predlog splitske sekcije, kongres z ogorčenjem obsoja postopanje višjih oblasti, ki so zakrivile, da se v Dalmaciji in v Sloveniji honorar za nadure ni redno izplačeval. Kongres se izjavi proti otvarjanju srednjih šol tam, kjer ni zadostnega števila učencev, učnih moči in primerne šolske zgradbe. **Srednješolski nastavniki odklanjajo nadzorovanje šolske mladine pri obligatnih šolskih mašah.** Soglasno se sklene, da mora biti vsak srednješolski učitelj član profesorskega društva, sicer se mora izvajati proti njemu bojkot. Prihodnji kongres se vrši l. 1924. v Splitu. — Kongres v Sarajevu je dovršil mnogo in inciativnega dela. Pokazal je, da se organizacija od leta do leta bolj konsolidira in da s tem raste tudi notranja sila in vrednost društva.

Vestnik meščanskih šol.

—c **»Gradjanska škola«.** Privremeni časopis Saveza udruženih nastavnika i nastavnica gradjanskih škola u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Izdaje: Savez udruženih nastavnika gradjanskih škola u Zagrebu: Urednik: Mita Djordjević, ravnatelj mešč. šole v Novem Sadu. Gradjanska škola izhaja v nedoločenih presledkih in stane za pos. štev. 12 Din. Člani Saveza dobivajo list brezplačno. Naročnino sprejema upravnik Drag. Humek, ravnatelj mešč. šole v Mariboru. — Izšla je prva štev. lista.

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

—t. **Poziv.** V litijskem polit. okraju se namerava ustanoviti tri podružnice »Sadjarskega in vrtnarskega društva«, in sicer: Za cel višnjegorski sodni okraj eno, za Litijo-Šmartno in kraje onostran Save drugo, za Zagorje, Izlake in kraje tostran Save tretjo.

Sadjereja, ta važna panoga kmetijstva, ki razmeroma z malimi stroški in trudom daje precej dohodkov je povsem vredna, da se jej v bodoče posveča več pažnje in se zainteresira vse merodajne kroge zanjo. V prvi vrsti našo inteligenco na deželi, posamezne kmetovalce in vse one, ki imajo sploh zmisel in dobro voljo delovati v tej stroki.

Predvsem vabim cenjeno učiteljstvo, ki po svojem poklicu itak živi in deluje med kmetskim narodom, da gre pri snovanju podružnic v svojem okolišu podpisanemu na roko. Vsaka šola naj bo član tega društva, članarina znaša letno 25 dinarjev, zato se pa dobiva uzorno urejevani strokovni list: »Sadjar in vrtnar« kot važno poučno čtivo za učiteljstvo, šolsko mladino in odrasle, ki bo vezan gotovo v okras vsaki šolski knjižnici.

Delajmo na tem polju skupno ter dajmo predvsem priliko in dober zgled naši mladini, da se bode v svoj prid in lastni interes v bodoče intenzivneje zanimala za to koristno stroko, po znanem izreku »Jablane, hruške in druge cepe, cepi v mladosti za stare zobe«. Pa tudi odrasli naj bi se poprijeli z večjim veseljem te prekoristne kmetske panoge.

Podružnica bode tudi imela nalogo v svojem okolišu zainteresirati občine in kraljne šolske svete da bi se isti v bodoče bolj brigali za ureditev šolskih vrtov pri domačih šolah, ker le na ta način je učiteljstvu omogočeno z uspehom gojiti praktični pouk v sadjarstvu.

Treba bode pa tudi sčasoma gledati na to, da se napravi v okraju vsaj dvoje prepotrebnih drevesnic.

Našo inteligenco, predvsem učiteljstvo, kakor tudi posamezne zavedne kmetovalce vabim k vstopu. »V slogi je moč, iz malega raste veliko.«

Fr. Jereb,
okr. ekonom za litijski okraj v Višnji gori.

—t **Kmetijsko nadaljevalni tečaji.** Radovljiško uč. dr. je stavilo na pov. UJU sledeči prelog: Višji šolski svet skušaj odpraviti ponavljalno šolo, a mesto te naj vpelje kmetijsko nadaljevalne tečaje, ki naj bodo obvezni za deško in dekliško mladino od 14.—16. starostnega leta.

Vestnik upokoj. učiteljstva.

—up **Kaj bo z upokojenci po sprejetju novega uradniškega zakona?** Najhuje smo prizadeti z novo službeno pragmatiko upokojenci. Prevod na dinarske plače je bila prva socialna krivica, ki se nam je zgodila, sedaj pa je doseglo naše gorje vrhunec. Upali smo, da bomo z novim uradniškim zakonom dosegli svoje pravo, to namreč, kar so dale že vse druge države svojim upokojencem, toda prezrli so nas popolnoma. Člen 239 izključuje popolnoma stare upokojence in določa glede pokojnin sledeče: 1. Uslužbenci, ki so upokojeni pred uveljavljenjem novega zakona, ostanejo pri dosedanjih mirovinah in dokladah. 2. Uslužbenci, ki bodo v roku treh let penzijonirani po novem zakonu, dobijo penzije po starem zakonu, izvzemši one, ki so popolnoma dослужili svoja leta. Vdovam in rodbinam umrlih državnih uslužbencev ostanejo tudi po novem zakonu le stari dosedanji prejemki, kakor določa čl. 240 uradn. zakona.

Vestnik zabavilj in učit. ženskih ročnih del ter gospodinjstva

—z **Položaj zabavilj in učiteljic žen. roč. del** je enak onemu upokojencev in po sprejetju novega uradniškega zakona ne bo boljši. Razlika v plači bo še večja; toda to ne ustvarja še take mizerije, kakor zakon o draginjskih dokladah, ki nas uvršča v člen 6 in nam jemlje pravico do stanarinskih doklad. Tam je glavna in temeljna krivica, ki je ustvarila naš mizerni položaj. Zato mora naša pažnja biti posvečena le onemu trenotku, ko se bo izpreminjal zakon o draginjskih dokladah, da se nam tam popravi nesocijalna krivica, ki nam je bila pri zadnji uvrstitvi storjena.

Vestnik za učiteljski naraščaj.

TURNEJA PEVSKEGA ZBORA DRŽ. UČITELJIŠČ PO BOSNI, HERCEGOVINI IN DALMACIJI. OD 29. JUNIJA DO 15. JULIJA 1923.

Kar nenadoma se več je porodila misel, da bi peljal svoj pevski zbor na Jadransko morje. Utrdil je to misel o meni prof. Verbič, tedanji pokrovitelj podružnice F. S. na učiteljišču. Lotil sem se sam vsega dela, primerno reduciral svoj pevski zbor, obletal vse mogoče urade, firme, ljudi, pisal, brzojavljal, računal, pripravljal koncertni program, prosil, vabil, se jezil, bodril, se zameril na sto krajih, pridobil sto prijateljev in končno sem sedel s sedemdesetimi ljudmi 29. junija zvečer v vagonih, pripravljenih odriniti čez Gorjance v Karlovec in dalje. Dasi sem najenergičnejše zahteval, da zbor ne sme šteti več kot 50 članov, vendar se jih je navzlic vsemu mojemu otepavanju nabralo 70. Ko bi pokazal svežnje pisem, prošenj, brzojavk itd., ki sem jih s svojimi zvestimi »tajniki« napisal in prejel, ko bi premeril vse te kilometre poti, ki sem jih pred odhodom vlaka moral premeriti jaz in moji pevci, pa bi imeli vendarle še nejasen pojem pripravljalnega dela za turnejo. Pa vse to je bilo ob pol 11. uri zvečer 29. junija, ko se je vlak premaknil, pozabljeno. Gledal sem okoli sebe in videl vesele, živahne oči svojih mladih pevcev. Iskali so udobnih sedežev, razložili svojo prtljago, smejali se, poslavljali se od svojih. Pridobil sem za turnejo dr. A. Šerka kot zdravnika, ki se je moji prošnji rad odzval, g. K. Lasbacherja kot blagajnika zbora, ki sem mu pred odhodom izročil v neomejeno gospodarstvo naših prihranjenih, izprošenih, podarjenih in izposojenih par tisoč dinarjev, g. Arnška, telov. učitelja iz Zagorja, gospo Št. Korbarjevo, gdč. Prestorjevo in gdč. Furlanovo kot gardedame, ter g. Deklevo, kot mojega glasbenega adlatusa, edinega tovariša iz učiteljišča, kajti vsi drugi so se vabilu pev. zbora znali spretno izogniti. Izmed pevcev sem izbral najzdravejše, najkrepkejše ljudi, zavedajoč se prav dobro naporov in težav, ki so nas čakale; seveda pa tudi najboljše in najvstrajnejše pevce, katerih vsak posameznik je moral znati ves repertoar nameravanih koncertov brezuslovno na pamet. Jaz namreč pri nastopih note v rokah pevcev iskreno sovražim. Peti znaš samo takrat, kadar poješ na pamet! Prvi pogoj za sprejem v zbor in na turnejo pa je bila sveta obljuba brezpogojnega pokoravanja vsem mojim odredbam. Držati takihle 70 mladih, živokrvnih, iskrozdravih, komaj dozorelih mladenk in mladeničev krepko v rokah ni lahka reč, to mi lahko vsakdo veruje. Razun dveh, srečno končavših se disciplinarnih slučajev ni prišlo ves čas niti do najmanjše nerednosti. Seveda treba znati ob pravem času vajeti nategniti, pa tudi popustiti. V sledečem hočem objaviti samo svoje kratke zapiske s pota.

Karlovec

30. junija navsezgodaj.

Prva noč potovanja je minila. Umivamo se pri vodovodu na zapuščeni karlovški železniški postaji, čakajoč na vlak Bakar - Zagreb. Zelenkastobledi obrazi pričajo o prečuti noči. Dekleta sramežljivo z modrimi brisačami brišejo zaspane oči, fantje prešerno hodijo po postaji. Jutro oblačno. Vlak prihaja.

Zagreb

ob 8. zjutraj.

Vse ven! Treba presesti v nove vozove. Našo gručo obsujejo Sokoli-izletniki, »hrvatski« Sokoli, ki neprijazno gledajo na naše državnobarvne znake. Toda nič za to. Kdor more, prerije se v restavracijo, izpije osemdinarsko plehko kavo ali pa si odščipne del svojega provijanta. Moja prva pot je k postajenačelniku, k prometniku, k dežurnemu, k vozovnemu mojstru. Navzlic pravočasnemu uradnemu obvestilu in prošnji za separatne vozove dosežem le z grobo prijaznimi besedami po enournem beganju in izdatni zamudi vlaka dvoje posebnih vozov. Ne morem ravno reči, da so Zagrebčani vljudni in postrežljivi. Odhajamo.

Bosanski Brod

isti dan ob 5. popoldne.

Vožnja je bila, kolikor je to mogoče po teh prostranih, enakomernih in skoro nepreglednih ravninah, prijazna. V Sisku so naši fantje zapeli in zdi se, kakor bi vlak šel potem hitreje. Prišlo je do male diference med našim blagajnikom in železniškim sprevodnikom. Južna železnica daje ferijalcem namreč samo polovično vožnjo, a državna četrtinsko. Odtod nesporazumljenje, ki je je plačala blagajnikova torba. Na postaji tu nas je čakal odposlanec Sokola, ki nam je na našo brzojavno prošnjo ljubeznjivo preskrbel ceni obed v kolodvorski restavraciji. Restavrater se vljudno opravičuje, da nam obeda ne more dati celo — zastonj. Na vratih Bosne — slovenski župan. G. P., štajerski Slovenec, živeč tu že nad 30 let nam radevolje pomaga pri postajenačelniku, da dobimo troje vagonov do Sarajeva. A eden izmed teh vagonov nima najpotrebnejšega skrivnega kotička. Žal, drugih vagonov, zopet navzlic pravočasnemu našemu obvestilu ni na razpolago. Pa, tudi to dobro. Bosanski Brod je malo neposebno čisto polturško mesto, s krivimi bosanskimi ulicami, z živino na cesti z dehtečimi krčmami, z jagnjetino in velikimi hlebi. Nastopa večer. Zasedemo svoje vagone in vlak završi po svojem ozkem tiru v noč proti Sarajevu.

Sarajevo

1. julija, ob 7. zjutraj.

Minila je druga noč. Tema je zakrivala našo pot do zgodnjega jutra in neopaženo je bežala mimo nas reka Bosna in vse zanimive postaje do Vranduka, do Zenice.

Mladina je spala po svojih neudobnih vagonih, kakor mrtva, razmetana po klopeh in po tleh, kakor drva. A ni je prebudilo jutro a prebudila je ona hitro z veselo, živo pesmijo. Planilo je solnce izza gor in napočil je krasen, poletni dan.

Tja do Sarajeva tiščala je radovedne oči naša mladina na svežehladne vagonska stekla ter gledala skakljajočo Bosno, zelene gore, vitke minarete, turška pokopališča, belooblečene Bosanke in Bosance ter gladna jedla in pila od vsega, kar ji je skrbna domača roka pripravila na pot. Sarajevo! S pesmijo smo se pripeljali. Na postaji zastopnika »Slovenskega kluba«, ki ju naši iskreno pozdravljajo. A Sarajevo je za nas še danes nedotakljivo. Iti moramo do Mostarja, kajti v Sarajevu je do 9000 skautov in ni mesta niti za naša telesa, niti za našo pesem. Vedeli smo to že prej, vedeli smo pa tudi, da se iz Mostarja vrnemo sem nazaj. Po nemalem prerekanju z dežurnim mojstrom se mi posreči rekvirirati dva vagona, kajti tu je treba presesti. Odtrgal sem se za minuto in izpil prvo turško kavo. Domenil sem se z g. H. zastopnikom »Sl. kluba« glede našega prihoda v Sarajevo glede stanovanj, koncerta in vsega, kar je potrebno in vlak je že jel sopihati proti Mostarju. Do svidenja, Sarajevo!

Mostar.

Isti dan zvečer.

Krasna, divjeromantična, ki nima sebi enake, je ta vožnja od Sarajeva do Mostarja. Strme gore, nepregledni prepadi, sive gromade skal, drveča Neretva, južno solnce, fige, granatna jabolka, Kršna Hercegovina. Mladina nemo začudena molči in gleda. Tam v zadnjem vagonu sta dva Norvežana kinematografirala vso divjo pot. Pa je tudi vredna tega. Na Mostarskem kolodvoru narod. Proti nam se vsuje večja gruča slavnostno oblečenih gospodov, se predstavlja, se smehlja, pozdravlja. Gg. Šimunac, predsedn. UJU, Mursel Solejman, šol. nadzornik, Fr. Bruck, tajnik UJU, Djuro Kramer, Semir itd. itd. Vsi dobri, ljubeznivi, ki nas vzemo pod svoje okrilje, nam stiskajo roke, pozdravljajo. Odzdravljamo in pevski zbor odda svojo vizitko z veselo zapeto pesmijo. Legitimirali smo se dostojno in Mostar zadovoljno kima. Prva pot v prenočišča. Dekleta v mohamedanski konvikt »Gajret«, fantje v konvikt »Prosvete«. Takoj nato v kopelj. To je kopališče, ki mu ga nima baje srednja Evropa para. Razkošno, široko, udobno, kraljevsko. Osvežili smo se po skoraj dvadnevni vožnji ter jo čili mahnili po zanimivem Mostarju. Mostár, a ne Móstar je ime prastaremu mestu z rdečimi strehami, z neštevilnimi džamijami, z zeleno Neretvo in Radeboljo, z južnim solncem, z vročo »žilavko« in težko »batino«.

Ves čas našega bivanja hranili smo se na dokaj cen način v hotelu »Neretva«, ki ga nam je priporočilo ljubeznivo Mostarsko učiteljstvo. Da! Nikjer nam tudi učiteljstvo ni šlo tako iskreno in radevolje na roko, kot tu. Ono in g. Kramer, dobrodušen, ljubezniv, živahen Mostarski muzik aranžirali so nam oba koncerta, tako v dvorani hrv. pev. dr. »Hrvoje«, kakor drugi dan v hotelu »Neretva«. Naš prvi koncert je presenetil nas in Mostarčane. Šele sedaj smo se dodobra prepričali, da res nekaj znamo in da na to smemo biti ponosni. Vsi Mostarčani vprek so nam zatrjevali, da tako disciplinirnega zbora in tako jasnotočnega, zvonkega in gibkega petja še niso nikdar čuli. Iz ošabnosti svoje rečem: Verujem! Nočevali smo v precej »živahnih« konviktih po

ljubi volji, se sprehajali po velezanimivem Mostarju, zleteli v okolico k izvirom vintgarsko-lepih domačih rek, jedli fige, jagnjetino, pili turško kavo, spoprijateljili se z muslimani, in le težko se ločili tretjega dne zvečer od predragih rojakov velikega Alekse Šantića, S. Ćorovića, Dučića in drugih.

Koliko poslavljanja, koliko obljub, koliko stiskanja rok, petja, vika in krika, dokler ni vlak zahrumel zopet nazaj proti Sarajevu!

Sarajevo.

5. julija, po koncertu.

In zopet noč v vagonu. A sedaj že ne več tako težka, kot so bile prve dve. Narod se je prilagodil vsem razmeram. Zaspi, kjer hočeš, tudi stojé, če treba. Postali smo ena dobra, potrpežljiva, mehka družina. Vse one lepote prve vožnje do Mostarja so minile po noči. O polnoči smo na postaji Konjic jedli črešnje, a vodé ne dobiš. Proti jutru mali dežek in doline ter prepadi so do vrha napolnjeni s snežnobelo meglo. Kakor bi gledal v morje. Malo pred osmo uro zjutraj dosegli smo Sarajevo. Na kolodvoru »Slovenski klub«, Slovenci, prijatelji. Pozdravi, razdelitev programa našega bivanja v Sarajevu. Sedemo na mestno železnico do Napredkove palače, od tam v stanovanje, ki se nahaja v prostoru pravoslavnega bogoslovja. Ekonom nam ljubeznivo odkazuje sobe, čiste postelje, umivalne prostore. Vse se čisti, lišpa, saj Sarajevo je centr Bosne in večji, bogatejši kot Ljubljana. Program izkazuje ogled čaršije, mestnega magistrata, tovarne čilimov, duhana, poset Ilidže, vrel Bosne itd. itd. Kavalirski rojaki-vojaki vodijo našo mladino od zanimivosti. Sarajevo polno tujcev: profesorjev, raznih đijakov, skautov, ndas . . . Pa dolgo nismo tujci, kmalu se udomačimo in zopet se uresniči beseda, ki pravi, da Slovencu ni nikjer prijetnejše kot v Sarajevu. Tu najdeš milih rojakov, prijaznih in dobrih, kolikor hočeš. In vsak boljši gostoljubnejši, odkritosrčnejši kot so vsi ostali doma. »Slov. klub« nam je aranžiral koncert, preskrbel stanovanja, hrano, obdal nas z vso svojo slovensko ljubeznijo, ki se izkazuje v svetli obliki šele izven Slovenije. Slovenskemu klubu v prvi vrsti hvala. Naš najboljši prijatelj v Sarajevu pa je tudi g. Hladek - Bohinjski, profesor glasbe na gimnaziji, ki je z menoj ugladil vsa pota pri gledališki upravi zaradi koncerta, brigal se za ves naš blagor, stal nam od prvega do zadnjega hipa bivanja v Sarajevu ob naši strani. Zaostajali pa niso ni Srbi, ni Hrvati; iskreno smo se spoprijaznili s hrv. pev. dr. »Trebević«, kot s srb. pev. dr. »Sloga«. Obsipali so nas vsi pri koncertu v napolnjenem Nar. gledališču z venci in cvetlicami, nas v domačih listih laskavo priporočali in še laskavejše ocenjevali, stavljajoč naš pevski zbor kot vzor celo starejšim pevskim zborom. Lepi in nepozabni so bili dnevi v Sarajevu, v onem zgodovinskem mestu, kjer se je spočela naša Jugoslavija.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

VIDOVDANSKA SLAVNOST MARIBORSKEGA UČITELJIŠČA V NARODNEM GLEDALIŠČU.*

Drž. žen. učiteljišče v Mariboru je imelo dne 25. junija vidovdansko slavnost v narodnem gledališču. Na sporedu so bile nekatere pevske točke in spevoigra »Materina pesem« s spremljevanjem orkestra. — Tudi če upoštevamo nekatere napake v igri vseeno je bila prireditev nekaj tako dovršenega, da lahko prirediteljem k niej samo častitamo. Pevske točke, osobito zadnje tri, so občinstvo naravnost osupnile. To ni bil več navaden šolski pevski zbor, to je bil zbor, ki bi lahko nastopil v vsaki koncertni dvorani In če upoštevamo še dejstvo, da je gdč. Ropasova delala s temi in niti ne z vsemi učenkami svojega zbora šele eno leto potem si lahko obljubljamo še tako marsikak užitek, ki nam ga bode sigurno nudila k svojim zborom tudi še v bodoče. — Pri igri nas je osupnil nastop Janka in Anice. Dočim je bila Anka (Puhr) v svojih kretnjah nekaj premalo »otrok Anka«, si je vseeno s svojim glasom in izvajanjem svojih pevskih točk mahoma osvojila vse občinstvo. Bernotova se je v vlogo Janka popolnoma vživela in jo igrala prav dobro. Tudi ona razpolaga z glasom in talentom, ki mu je želeti vseh ugodnosti, da se popolnoma razvije. Lahko se trdi, da so bile i vse druge uloge dobro razdeljene in dobro igrane. Posebno ljubki so bili plesi. Tudi scenerija je prav ugajala. Poleg preciznosti v izvajanju pevskih točk in tudi igre same, se je bilo čuditi vzorni disciplini ki se je opažala med prireditvijo. V splošnem se lahko trdi, da je prireditev vspela nad vse pričakovanje dobro. Zavod je pokazal, da resno stremi za visokim svojim ciljem, pokazal je pa tudi že prve, a to res lepe uspehe svojega dela. Mi, ki nam usoda ni nudila tega užitka in tako smotrene izobrazbe, smo mladi učiteljski naraščaj res lahko zavidali! Saj je bilo pri vsej disciplini, resnosti, ljubki nežnosti v izvajanju plesnih točk vendar še opažati neko gotovo samozavest nek odprt, odkrit pogled v bodočnost življenja, kakor je ravno potrebno in prav! Kratko: Zavodu lahko na uspehih te prireditve vseskozi častitamo! Želimo, da nam pripravi še tako lepe večere kot sta bila ona dva, želimo mu še prav mnogo najboljših uspehov v vsakem oziru i v bodoče!

* To poročilo je malo zakasnelo.
Uredn.

Splošne vesti.

— **Novinarski kongres v Ljubljani.** Ob času kongresa UJU v Ljubljani se vrši tudi istočasno, t. j. dne 4. in 5. avg. v Ljubljani novinarski kongres. Letošnji novinarski kongres obeta biti po udeležbi zelo velik. Važnosti novinarsiva tudi z ozirom na vzgojo najširših plasti naroda menda ni potreba posebej povdarjati. V tem oziru sta si učiteljski in novinarski poklic v delovanju izpopolnjujoča. Gotovo tudi za nas ni vseeno, kak je novinarski stan, kdo vodi usodo našega novinarstva in kako je razumevanje naše javnosti in posameznih stanov do težkega novinarskega poklica. V polnem razumevanju tega, nas tembolj veseli, da sta se naš in njihov kongres strnila letos v Ljubljani in kličemo novinarjem, kot vzgojevalcem našega naroda potom javnega mnenja — dobrodošli in mnogo uspeha!

— **»Učit. Tovariš«** izlaziće u utorak, **ujutru** dne 7. avgusta. Biće na razpoloženje učesnicima kongresa u Ljubljani pred kongresnom dvoranom u Unionu, u centralnoj kongresnoj pisarni, u knjižari Uč. tiskare, u trafikama (prodavnicama duvana) i putem kolportaže na ulici. Imaće potanje opise svih priređenja.

— **Učesnici kongresa** se umoljavaju, neka radi raspoređivanja noćišta jave u kongresnoj pisarni sva ona lica, koja su javila dolazak na kongres, a nisu došla.

— **Za izlete.** G. Min. Saobračaja odlukom svojom M. S. Br. 24.100 od 23. jula odobrio je povlasticu u vožnji u pola cene na državnim železnicama od Ljubljane do Boh. Bistrice, Bleda, Planice i Kamnika svima učesnicima učit. kongresa po svršetku istog, ako uverenjem dokažu da su doista bili na kongresu. — Opozarjamo na zahtevano potrdilo v kongresni pisarni.

— **S ponosom naprej** Na tisoče jugoslovenskega naprednega učiteljstva iz cele kraljevine bode zborovalo v Ljubljani. To je armada, na katero mora biti ponosen sleherni član naše organizacije v svesti si, da korakamo skupno v dosego enega in istega cilja v dobrobit našega troimenega naroda. Najmanje nas ne moti razlika vere in plemena, kajti zavedamo se predobro da smo v prvi vrsti vzgojitelji jugoslovenskega naroda in v drugi vrsti člani stanovske organizacije, katere pozitivni uspehi se morajo pokazati v najbližji bodočnosti. Ponosni smo lahko, da kar je naprednega učiteljstva stremi za istim ciljem, da ve ceniti smisel stanovske organizacije, dočim duševno zaostali in omejeni separatisti in avtonomisti prodajajo svoje stanovske interese svojim poltičnim strankam, ki so bile, so in bodo vedno nasprotne modernim težnjam našega stanu. Naša organizacija ni navezana na nobeno politično stranko, ona hoče obvarovati kot taka svojo samostalnost in v tej samostalnosti priti do gotove zmage. V dosego tega pa je potrebna stroga **disciplina**, kar pomeni, da se mora manjšina udati volji večine. V vsaki organizaciji je potrebna opozicija, a ta mora biti dosledna, da ne krši discipline in interesov, ki zadevajo večino in manjšino. Poleg discipline je važna **solidarnost.** Če kdo reče: eden za vse! mora reči tudi: vsi za enega! To je pravi smisel solidarnosti. Skupnost sama, ki je solidarno zvezana s posamezniki, pričakuje, da se v skupnosti popolnoma veže. Solidarnost je danes ravno tako potrebna kakor socializem. Brez solidarnega delovanja je vsak družabni napredek nemogoč in nobena skupnost ne zamore imeti trajajočega stanja, v kateri se ne uvažuje solidarnosti. Solidarnost je **naravni zakon** za razvoj človeštva. Združitev, solidarnost — to je **tendenca narave.** Te je ono, kar nas narava uči. To je ono, kar človek — primitivni človek — napravi, in radi tega je človek dosegel stopinjo, na kateri sedaj stojimo.

Zavedamo se enega in druzega in ravno to bode povzdignilo našo organizacijo in stan, ki bo triumfiral kot organizatorično najzavednejši v naši kraljevini. Hodimo to pot naprej — s ponosom, da služimo sebi, jugoslovenskemu narodu in državi. — **J. Macarol.**

— **Definitivni učitelji ohranijo stalnost tudi po novem zakonu o drž. čin.** V tem oziru določa člen 224 pragmatike sledeče: Od dneva uveljavljenja uradniškega zakona so vsi državni uslužbenci, izvzemši člane Državnega sveta. Glavne kontrole, sodnike **in definitivne učitelje,** postavljeni na razpoloženje v svrho izvršitve redukcije, ki se ima opraviti tekom 4 mesecev. Za vse državne uslužbence izvzemši zgoraj naštete je po čl. 234 stalnost za dobo 3 let ukinjena in so tozadevni nasprotni predpisi dosedaj veljavnih zakonov ukinjeni.

— **Upravni svet Uč't. tiskarne** v zvezi z nadzorstvom je sklenil na svoji zadnji seji, da znaša vpisnina za novo vstopivše zadružnike odslej enkrat za vselej 10 Din. Vsak posamezen delež pa znaša 25 Din. Preje je bilo plačevati k vsakemu deležu 6 Din 25 p.

— **Pevski odsek šentjakobskega naprednega društva v Ljubljani** razpisuje mesto pevovodje. Ponudbe je vposlati do 15. avgusta na društvo.

— **Одсуство учитеља — војника.** Министарство Просвете извештено је службено да Г. Министар Војни није одобрио одсуство учитељима који се налазе на одслужењу свог рока у војсци, да могу посветити овогодишњи учитељски конгрес у Љубљани, како је то представком нашег Удружења тражено. Решење Г. Министра Војног мотивисано је тиме, да су ти учитељи на скраћеном року па је због тога немогуће у овом времену давањем одсуства прекидати обуку. Ми жалимо што су овим наши млади другови лишени да буду учесници овог значајног учитељског скупа, који има чисто просветни и национални карактер. — **»Н. П«**

— **Zadnja faza naše mizerije.** Minister financ dr. Stojanović je na seji zakonodajnega odbora dne 19. julija izjavil, da so predpogoji uveljavljenju uradniškega zakona sledeči: 1. zmanjšanje draginjskih doklad, 2. ukinjenje raznih beneficij uradništvu (n. pr. znižanje železniške vožnje itd.), 3. plačevanje davka na uradniške plače in 4. redukcija uradništva.

— **Finančna stran uradniškega vprašanja.** Minister financ je podal tozadevno sledečo pojasnilo: Država danes izdaja za uradništvo letno 400,000.000 dinarjev na rednih plačah in na draginjskih dokladah okroglo 2.200,000.000 dinarjev, tedaj skupaj na leto 2.600,000.000 dinarjev. Vse to se izdaja letno za uradništvo meščanskega reda. Po novem zakonu bi znašali celokupni izdatki na plačah in draginjskih dokladah 3.580,000.000 dinarjev letno, samo na rednih plačah pa 1.035,000.000 dinarjev. Če primerjamo dosedanje izdatke s plačami, določenimi po novem zakonu, dobimo diferenco 900,000.000 dinarjev. To svoto pa je treba nekoliko reducirati, ker letos ne odpade na celo leto z ozirom na to, da stopi novi uradniški zakon šele 1. oktobra t. l. v veljavo, vsled česar je odbiti zneske za tri mesece, julij, avgust in september, celokupno tedaj 245,000.000 dinarjev. Na ta način dobimo pravo diferenco v znesku 735,000.000 dinarjev, ki bi predstavljala redni povišek v rednem proračunu za leto 1923/24. Minister je dalje izjavil, da nima kritja za preko 400,000.000 dinarjev.

— **Udeležence kongresa opozarjamo na brošuro** dr. Fr. Žgeča: **»Problemi vzgoje najširših plasti našega naroda«,** ki se jo dobi v kongresnih pisarnah UJU in v knjigarni Uč. tiskarne v Frančiškanski ul. 6. Brošura obravnava vzgojo najširših mas našega naroda v smislu modernih zahtev. — Istotam se bodo prodajale cele serije umetniških razglednic Ljubljane ki jih je pravkar založila Uč. tiskarna v krasnem barvotisku.

— **Vozne ugodnosti za udeležence kongresa UJU v Ljubljani za državne železnice** je ministrstvo saobračaja z odlokom M. S. Br. 21.715 dovolilo polovično vožno veljavno od 2. do 10. avgusta. Kupiti je celo karto ki velja tudi za nazaj, **če ima žig, da se je član res udeležil kongresa.** — **Na parnikih** je uprava Brodarskog Sindikata z odl. št. 547 od od 11. jula dovolila četrtinsko vožnjo veljavno od 1. do 10. avgusta. Legitimacije, kakor za železnico. — **Za proge južne železnice** je obratno ravnatelistvo i. ž. dovolilo polovično vožnjo 2. in 3. razreda potniških vlakov veljavno od 3. do vključno 9. avg. z odlokom št. 1332—II.—1923. Prekinienje vožnje ni dopustno.

— **Žirovnikov zbor v Št. Vidu nad Ljubljano** priredi svojemu ustanovitelju g. Janku Žirovniku o priliki praznovanja 50letnice kulturnega delovanja in odlikovanja z redom Sv. Save spominski dan, na katerem mu pokloni diplomo, delo našega narodnega umetnika Gasparija. Vso zavedno javnost, osobito pevska in druga prosvetna društva najlepše vabimo na ta praznik; želimo zlasti, da stanovski tovariši počaste slavnost.

IZPREMEMBA PROGRAMA.

Odkritje spominske plošče Davorinu Trstenjaku je Pover. UJU Zagreb preložilo na željo občanov Trsteniakove rojstne občine Hum pri Ormožu na kraj meseca septembra 1923.

— **Ogled gospodarskih in kmetijskih naprav.** — Oni, ki se zanimajo za kmetijstvo zlasti za čebelarstvo, vrtnarstvo i. t. d. naj se zbero dne 5. avgusta, nedeljo popoldan ob 14. uri pred Prešernovim spomenikom, odkoder jih vodi tov. Josip Lapaine.

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

NAŠE OBMEJNO ŠOLSTVO.

Pri nas se mnogo razmišlja in razpravlja tudi v javnosti o našem obmejnem šolstvu. To pereče in za naš narod in tudi za državo važno vprašanje tvori v ustroju našega osnovnega šolstva posebno poglavje.

Naši bratje Srbi in Hrvatje ne poznajo te naše žalosne posebnosti, ker je sami hvala Bogu nimajo, vsaj ne v taki obliki in v takem razmerju, kakor jo imamo žalibog mi. Pred vsem njim v informacijo naj bodo sledeče vrstice.

Naš narod je imel pred osvoboditvijo na sedanji severni in severovzhodni meji silno težko stališče. Nemec je stavil most do Adrije. Ta most bi vodil pa le preko naših lepih pokrajin, katere je obdelovala naša dlan in pojil naš znoj že 1500 let. Dobro se pa zavedam, da bode ta most takrat trden in siguren, kadar bode naš narod moralno in gmotno uničen, kadar se ne bode več zavedal ne svojega rodu, ne svojega jezika.

Zato je začel tujec sistematično naš narod uničevati in raznarodovati. V ta peklenski namen so mu bila dobrodošla vsa sredstva. Cel vladni aparat je upregel v svoj voz in zasedel vsa mesta javne uprave s svojimi ljudmi, ki so bili našemu ljudstvu tuji po duhu in jeziku. Tujec je imel pri nas vso gmotno in moralno moč, narod pa nič. On je bil vsemogočen gospod, naše ljudstvo pa brezpravna raja.

S posebno energijo se je pa lotil našega šolstva, saj je dobro vedel, da je šola in učiteljstvo glavni faktor v življenju vsakega naroda. Kdor ima šolo in učiteljstvo v svojih rokah, ta ima vse. Zato so Nemci z vladno pomočjo in s pritiskom na naše ljudstvo začeli ponemčevati naše šole. Pošiljali so tja najboljše učne moči, omogočili jim prav dober gmoten obstoi in delili posebne nagrade za uspešno peklensko delo. Kjer pa tega niso mogli doseči upravnim potom, tam so postavili s pomočjo Schulvereina in Südmarke posebne šole ne za svojo, ampak za našo deco, kjer se ji je vlival strup in vcepila mržnja do vsega, kar je nosilo slovensko ime in značaj.

Tako je nastala na naši severni meji sklenjena vrsta nemških šol med našim slovenskim ljudstvom. Ta vrsta pa se pomikala vedno bolj proti jugu in se zajedala v našo kri in meso. Po posameznih prometnih krajih, trgih in mestih sredi slovenskega ozemlja, pa so nastali potom nemskega uradništva, industrije in schulvereinskih šol nemški otoki, ki so se vedno bolj in bolj širili ter pripravljali pot tuji pošasti, ki se je pomikala sicer polagoma, a nevzdržno proti jugu, proti sinji Adriji.

Tako je nastalo naše obmejno šolstvo. Dasi smo se tudi mi borili z vso nam lastno žilavostjo proti nakanam tujca in zadrževali silni naval z najmodernejšim orožjem dovršenega velikana, vendar bi bili morali prejalislej podleči veliki premoči, da ni prišlo do svetovne vojne, ko je nas rešil dvoglavi beli orel z enim mahom. Zasijala je svoboda in pod njenim toplim dihom se je zrušilo vse dolgoletno peklensko delo grabežljivega tujca v prah in pepel.

Zrušilo?

Mi kot učitelji najbolj vemo iz lastne skušnje, da se človeka ne vzgoji v enem letu, pa tudi ne v štirih ali petih letih. Treba je silnega napora in mnogo časa, da se odstrani strup, ki je že prešel v meso in kri. Zlasti mora nov, neodložen rad na teh tleh in tako bode preteklo še mnogo časa predno se zabrišejo zadnji sledovi setve, ki jo je sejal tujec tlačitelj med naše obmejno ljudstvo. Zato bodemo čakali in delali naporno še celo vrsto let predno bodemo lahko rekli, da so ti lepi kraji na-

ši, naši ne samo vsled državne meje, ki je potegnjena za njimi, ampak naši tudi po čuvstvovanju in naziranju ljudstva.

In kdo bode opravil to veliko za narod in državo prekoristno delo, če ne on, učitelj in vzgojitelj!

Iz vsega tega je razvidno, da je službovanje v takih krajih silno težavno in trudapolno že samo po sebi. Delo zunaj šole ni nič manj važno in celo nujnejše kakor delo v šoli. Razun tega zahteva tako delo povsod celega moža, cele žene in ne prenese nobenega polovičarstva. K vsemu temu pa pride še okolnost, da so naši obmejni kraji precej hriboviti in oddaljeni od prometa, kar otežkoča preskrbo živil in drugih potrebščin v sedanjih dragih razmerah. Zato ni zavidanja vreden, kogar zanese usoda v take kraje za več let. Na eni strani ga morijo po tujcu okužene razmere, na drugi strani pa trka na njegova vrata vsakdanja gmotna skrb s svojo trdo pestjo.

Kljub vsem tem težkočam pa se naše obmejno šolstvo razvija v splošnem še precej povoljno in je zlasti zadnja leta mnogo napredovalo, kjer so že količkaj urejene razmere. Napredek pa bi bil lahko še dosti lepši, če bi našlo obmejno učiteljstvo več razumevanja, moralne, kakor tudi gmotne podpore pri upravni oblasti. Zakaj še danes se dobijo posamezne občine, ki so po razmejitvi pripadle nam, a nimajo še sedaj ne urejenega gospodarstva. Občine morajo vzdrževati šolo, a ne pobirajo nikakega davka, ker še ni izvršen prenos po upravni oblasti. In pri tem seveda trpi šola, trpi ljudstvo, trpi pa tudi moč in ugled države.

Naši nekdanji tlačitelji in sedanji sosedi tam preko mejnih kolov vse to dobro vidijo in izkoriščajo v svoje namene. Dasi se njihova država nahaja v neprimerno mizernejšem položaju nego naša, vendar skrbijo za osnovno šolstvo na meji z vso razkošnostjo. Tja pošiljajo v dobro opremljene in z vsem preskrbljene šole najboljše učne moči, katere pa dobivajo za to še posebne nagrade. Zato pa seže njihov vpliv često tudi na našo stran preko mejnih kolov. Kakšen je ta vpliv, si je lahko misliti.

Na vsak način je v interesu države, da njena uprava posveča vso pozornost našemu obmejnemu šolstvu in učiteljstvu. Na te težavne postojanke morajo priti najidealnejši prosvetni delavci iz naših vrst in morajo biti prosti vseh gmotnih skrbi, da lahko vse svoje moči posvetijo delu v šoli in zunaj nje.

Zakaj državno mejo ščiti gospodarsko podprto, narodno zavedno in lastno državo ljubeče ljudstvo bolj, kakor vsi bajoneti in topovi.

Hren.

—r **»Zveza slovenskih učiteljskih društev«** za neodrešeno domovino je zborovala letos v Gorici dne 9. in 10. julija. Istočasno je priredila Zveza v Gorici velik koncert, čigar moralni vspeh je bil po poročilih časopisov iz neodrešenega ozemlja naravnost velikanski.

—r **Učiteljsko društvo za goriški okraj** je praznovalo petdesetletnico svojega obstoja v Gorici dne 8. julija. Na zborovanju UJU — poverjeništvo Ljubljana v Ptuju dne 7 t. m. se je spomnil naš strokovni tajnik R. Dostal slavnostnega zborovanja bratskega goriškega društva s sledečimi besedami: »Ravno te dni, ko zborujemo mi tukaj, zborujejo naši primorski tovariši in tovarišice v Gorici. Goriško učiteljsko društvo praznuje svoj jubilej, 50letnico svojega obstoja. Vaše slavje je skromno, pač kolikor v danih razmerah dopustno. Dobro razumemo, koliko neizgovorjenih misli leži v Vaših dušah, koliko latentne sile je zaklenjene v Vasih srcih, koliko je treba samozatajevanja v Vašem delu in življenju. **Vsi, ki smo Vaši po krvi in imenu, Vaši bratje in sestre Vam kličemo: »Vztrajajte, tudi Vam vstane dan odrešenja!«**

Naša kulturna organizacija.

Slovenska Šolska Matica.

— **Naša »Matica«.** Poleg raznih Matic na slovanskem jugu je Slovenska Šolska Matica izmed najagilnejših. Poklicali so jo k življenju za razvoj slovenskega šolstva in za izobrazbo naroda vneti slovenski šolniki, dali ji tekom let trden temelj, na katerem vrši še danes v nezmanjšani vnemi svoje veliko poslanstvo med slovenskim učiteljstvom. Da sežemo nekoliko v preteklost naše Matice! Meseca decembra leta 1899. je bil Matičen ustanovni občni zbor, ki je sprejel nova pravila ter izbral začasni društveni odbor. Do rednega društvenega delovanja pa ni prišlo tako hitro. Tedanja, nemška vlada je pravila sicer odobrila, a to šele po preteku nekaj mesecev, vsled česar se je redni občni zbor Matice zavlekel notri do 28. decembra l. 1900. Na prvem občnem zboru je bil izvoljen predsednikom S. Š. M. Henrik Schreiner, ravnatelj mariborskega učiteljišča, ki je načeloval Matici skoro polnih 20 let t. j. do prerane svoje smrti dne 14. aprila 1920. — »Pedagogika je znanost in umetnost«, je razvijal pri Matičini ustanovitvi Schreiner v daljšem govoru. »Pri nas je sicer že izvršenega dokaj dela na pedagoškem polju, vendar vse premalo v primeri s potrebami in silami, ki so na razpolago. Vzrok je ta, ker doslej ni bilo prave organizacije med pedagoškimi pisatelji. Da se zagotovi uspešno knjižno delovanje, baš zategadelj se ustanavlja Slovenska Š. M., ki naj združuje v sebi vse učitelje vseh učnih stopenj!« — In Henrik Schreiner je bil za Matico srečno izbran predsednik! Združil je pod Matičnim okriljem lepo število sotrudnikov, ki so pomagali dvigati ugled Matice in slovenskega učiteljstva. Krog Matičarjev se je širil leto za letom in kmalu ni bilo več zavednega slovenskega učitelja ter zavedne slovenske učiteljice, ki bi ne bila člana tega ponosno se razcvitajočega društva! Le prelistajmo prve in naslednje »Pedagoške Letopise«, pa bomo našli v njih potrdilo gorenjim izvajanjem. Pa še več! Koliko klenega zrna je v teh letnikih, ki naj bi še danes po njih segalo zlasti mlajše učiteljstvo, da vidi delo naših vzornikov! — Tekom svojega 23letnega obstanka je izdala S. Š. M. 75 rednih knjig različne, ponajveč pedagoške vsebine. Mnoge med njimi so naravnost trajne vrednosti. Spominjamo samo na Schreinerjevo delo »Analiza duševnega obzorja otroškega in dušeslovni proces učenja« na Pivkovo z narodnim duhom prožeto »Zgodovino Slovencev« na Hauptmannovo »Posebno ukoslovje prirodoslovnega pouka«, na Bežkovo »Posebno vzgojeslovje« in »Posebno ukoslovje« i. dr. — Neizpodbitno dejstvo je, da je S. Š. M. združevala v svojih sotrudnikih najboljše slovenske pedagoge, kakor sta n. pr. bila ravnatelja H. Schreiner in V. Bežek, zvezdi-vodnici na slovenskem pedagoškem polju zadnjih dveh treh desetletij — Pokojnemu Schreinerju je bil izbran za naslednika dr. Ljudevit Pivko, profesor na moškem učiteljišču v Mariboru ter priznan spisovatelj »Telovadbe«, katere zadnji t. j. IV. zvezek izide kot redna knjiga med letošnjimi Matičnimi publikacijami. Da bi vodil novi predsednik S. Š. M. srečno mimo vseh ovir k bližajoči se 25letnici in še dalje zvesto po Schreinerjevih stopinjah je želja vseh zvestih Matičarjev. Na Slovenskem učiteljstvu pa je, da se oklene verno svoje Matice ter na ta način pomaga stanu potom nadaljnega samoizobraževanja do še lepših dni. Dobrodošli ste ji pa tudi vsi drugi bratje in sestre, iz vseh delov širne naše Jugoslavije!

Ferijalni Savez učiteljstva.

—f. **Tretji kongres F. S. v Beogradu** se je vršil pr. m. Predsednik F. S., profesor Vlado Lapajne, je otvoril v veliki dvorani beograjske univerze 3. kongres ferijal. Saveza. Svečani otvoritvi so prisostvovale polnoštevilno dijaške in učiteljske ferijalne organizacije, v Beogradu se mudeči ferijalci, številni gostje iz Beograda delegacije mnogih društev in zastopniki oblasti. Krasen otvoritven govor predsednika, iznešen v slovenščini, je bil pogostoma prekinjen od ploskanja. Za prosvetno ministrstvo je pozdravil kongres g. inspektor Vajda, naglašujoč veliko pažnjo in simpatije g. prosv. ministra do ferijal. Saveza. O meni je veliko zadovoljstvo, da smo pridobili v naše vrste i učiteljstvo, kojega je že nad 1000 v ferijalnih vrstah. Od sela do sela potujoč, vzljubite našo zemljo. G. Gligorije Savić prinaša pozdrave imenom Sveslavenske omladine in beograjske podružnice Jurislava Jamešiča. Kongres je pozdravil zastopnik profesorskega društva g. inšp. Kaugerga, tov. Pirnat je pozdravil kongres imenom slovenskega in pa vsega jugosl. učiteljstva, iskrene pozdrave je sporočilo po g. polkovniku Lazareviću beograjsko Sokolstvo. Zastopniku Sokola se je odolžil kongres z viharnim ploskanjem in vzkliki. G. Jože Kregar je pozdravil kongres imenom Central. Tajništvo j. u. o. iz Slovenije in Juad. »Jadrana«. Izrazil je odkrite simpatije napredne omladine do organizacije, ki ima v cilju, s svobodnim proučevanjem ustvariti jedinstveno mlado generacijo, graditeljico Jugoslavije z enim srcem, eno dušo, enim narodom in enim kraljem. Kongres se je za pozdrav iskreno zahvalil. Pozdravili so kongres imenom skautske organizacije, Rdečega križa, Kola Srbskih Sester, društva Sv. Save, Or-ju-ne, ministrstva narod. zdravja, min. socijalne politike i. drugi. — Beogr. časopisje brez izjeme vse prinaša navdušene članke o F. S. in točna poročila o poteku kongresa. Nad 120 delegatov je dobilo v beograd. svratištu prenočišče. Postelje so silno čiste in udobne. Beograd je sijajno sprejel goste-ferijalce, osobito Slovencev je mnogo povabljenih na privatna stanovanja. Konstituirali so se 4. odseki. — Ves čas zborovanja ni prišlo do nobenega načelnega nasprotja med delegati raznih pokrajin. Na kongresu je bila odobrena izprememba pravil v smislu decentralizacije. Veliki posli, ki jih je doslej reševala samo centralna uprava v Beogradu, preidejo v veliki meri na oblastne odbore, ki jih je sedem, in sicer: v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Novem Sadu, Skoplju in Dubrovniku. Po končanem zborovanju je beograjska sekcija FS priredila na čast delegatom banket v hotelu »Kruna«.

—f **Počitniški izlet.** Dubrovačka paroplovitba brzojavno obvešča Tourist-Office, da vozi parnik »Petek« na progi Bakar-Gruž samo ob sobotah ob 14. uri. Iz Ljubljane smo hoteli odpotovati 8. avg. in bi morali po tem računu čakati v Bakru do 11. avgusta. Iz praktičnih razlogov se odpeljemo šele v petek 10. avgusta ob 7. uri 40 minut iz Ljubljane gl. kolodvor in pridemo v Bakar 11. avgusta ob 6. uri 20 minut, nakar se ob 14. uri odpeljemo v Gruž-Dubrovnik. Ker je to edin parnik, bomo samo par ur v Splitu. V Dubrovniku ostanemo do 15. avgusta in potem v Mostar (16. avg.) Iz Mostara v Sarajevo (17. in ev. 18. avgusta) od tu v Brod. Tu se lahko mnogi oiunačijo v Beograd in preko Novega Sadu povratek, kar se lahko na potu pomenimo. Upam da dobimo polovično vožnjo na parniku na progi Bakar-Gruž. Celotni stroški 750 D. Vse druge eventuelnosti bodo objavljene v dnevnikih. Ker je šele v zadnjem momentu prišlo obvestilo od »Dubrovačke paroplovitbe«, se nameravani odhod iz Lj., ki je bil javljen v dnevnikih spremeni tako, da odpotujemo namesto 8. šele 10 avgusta kar ni po moji krivdi. Opozarjam na sestanka 8. avg. ob 10. uri hotel Tivoli in 9. avgusta ob 16. istotam! — V vseh eventuelnostnih vprašanjih na razpolago! — Mrovlje. — Z ozirom na razna vprašanja izjavljamo, da je ta izlet v osebni režiji g. Mrovljeta in ni z njim v zvezi organizacija UJU in ne F. S., še mani pa naše uredništvo. — Ured.

Naša samoizobrazba.

—s **»Marija Monte Sori«**, predaval pri Ptujskem učiteljskem društvu dne 12 aprila 1923 tov. **Martinc.**

—s **»Svetovni mir in vzgoja«**, predaval pri Ptujskem učiteljskem društvu dne 12. aprila 1923 tov. **Jurančič.**

—s **»O zavarovanju učiteljstva za slučaj smrti in bolezni«**, predaval pri Ljubljanskem učiteljskem društvu dne 9. maja 1923 tov. France **Škulj.** Podal je temeljne smernice važnega načrta, kako bi učiteljstvo organiziralo obširno akcijo, da se vsemu učiteljstvu nudi v slučaju smrti kakega člana čim izdatneiša gmotna pomoč. S tozadevnimi zneski je pojasnil velikanski pomen te akcije, ki naj bi nudila učiteljstvu več dobrega in koristnega na gospodarskem polju kot vsaka druga ustanova. Glavne svoje misli je itak že večkrat objavil v »Učit. Tovarišu« v prejšnjih številkah. Stvarna, živahna debata je pokazala kako potrebna je taka akcija za gospodarsko osamosvojitev učiteljstva.

—s **»O moralnem dobrem in zlu«** predaval pri »Učiteljskem društvu za ljubljansko okolico« dne 2. junija 1923 univerz. prof. dr. Fr. **Veber.**

—s **»Želudac i ideja vodilja«**, predaval pri Ljubljanskem učiteljskem društvu dne 9. maja 1923 tov. **Anzulović Ante.** Predavanje je imelo namen, da izpolni praznino v našem življenju in poda v kratkih mislih ideologijo učitelja, po kateri bi se moglo živeti, ne da bi bilo treba predati svoj um in svoje srce v absolutno gospodstvo in odvisnost drugih. — Nazvavši vse človeške potrebe obči njegov želodec je kot zdravnik seciral pred nami vsega človeka navajajoč vse njegove zahteve, kakor tudi hrano katero mu je treba dajati da njegov gospodar t. j. človek postane bitje neškodljivo človeški družbi. Zapletene zahteve splošnega želodca, kot zabava, delo itd. je natanko in vsestransko obdelal in prišli smo do prepričanja, da lahko človek govori z dobrim in iskrenim človekom o najdelikatnejših vprašanjih, ne da bi žalil čut dostojnosti. Glavna misel predavatelja je bila želja, da se postavimo na lastne noge, da ne pobiramo drobtine z drugih miz in cvetov s tujih vrtov, da ne postanemo duševni robovi drugih, ampak da imamo v vse in povsod svoj vpogled, da postanemo pravi učitelji, ki sami podajajo ideje drugim ne pa, da na zapoved posameznih kast izkoriščajo in vzgajajo duševno zasužnjena bitja, ki niso sposobna za samostojno etično življenje. Oni naj bi tvorili samo predmet eksploatacije vseh duševnih in fizičnih sil. — Referat je bil jako skrbno sestavljen, globoko zamišljen in podan v krasni srbohrvaščini in je vsled tega žel burno odobravanje.

—s **»O čebelarstvu«**, predaval pri Učiteljskem društvu za brežiški in sevniški okraj dne 5. maja 1923 tov. Vadnal.

—s **»O Ivanu Cankarju in slovenskem učitelju«** predavala pri »okrajnem učiteljskem društvu za črnomaljski okraj dne 9. junija 1923 tov. **Fabjanova.**

Književnost in umetnost.

SASTANAK UČITELJA - KNJIŽEVNIKA.

(Jedan predlog.)

U Osijeku održan je 17. V. 1923. po Klubu hrvatskih književnika četvrti sastanak prosvjetnih radnika, gdje je pretresano raznih tema (beletristika, pouka, glazba, umjetnost i privreda u vezi sa književnošću, prevodi sa slavenskih jezika i izvorni radovi, hrvatska književnost, naklada i sveslavenska uzajemnost, bibliografija itd.), pa će neke rezolucije izaći preštampane u zasebnoj knjižici* iz »Vjesnika Županije Virovitičke«.

Zagrebački: »Katolički List« u 28. broju od 12. VII. 1923. donosi poziv za sastanak svećenika - književnika u Zagrebu za vrijeme Euharistijskog Kongresa.

A učitelji - književnici?!

Zar mi nemamo potrebe takovoga sastanka, pa da pokrenemo godišnji »Almanah«, koji bi mogao postati od nedogledne vrijednosti po kulturu i saniranje prilikâ jednokrvne sve braće: Slovenaca, Srba i Hrvata.

I zato je došlo vrijeme!

Osijek, 17. VII. 1923.

R. F. Magjer, urednik »V. Ž. V.«

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl. *Domoznanstvo za osn. šole.* Zemljepisni podatki in zgd. slike o kraljevini SHS. Učencem osn. šole v ponavljanje sestavil Josip Brinar. Cena vezanemu izvodu 20 Din. Izdala in založila Goričar & Leskovšek v Celju, Kralja Petra cesta.

—kpl *Slepi slavčki.* Spisal Karel Širok. Izdalo in založilo Katoliško Tiskovno Društvo v Gorici, Gosposka ulica. Cena elegantno vezani knjigi 5 Lir.

—kpl. **Pesmarica Glasbene Matice.** Zbori za štiri moške glasove. Po dr. Josip Čerinovi prvi izdaji uredil Matej Hubad. Izdala in založila »Glasbena Matica« v Ljubljani. Cena broš. 50 Din. vezana v platno 64 Din.

kpl. **Maurice Maeterlinck: Modra ptica.** Čarobna pravljica v šestih dejanjih in dvanaistih slikah Prevedel Josip Bernot. Tisk in založba Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Cena 16 Din.

—kpl. **Izveštaj (Almanah) više i niže narodne te šegrtske škole u Kutini.** Na kraju školske godine 1922.—1923. Uredio ravnatelj Franjo Piha.

—kpl **Po gorah in dolinah.** I. Dijaška leta Spisal Pavel Kunaver. 40 slik. Cena v orig. platnicah vezani knjigi 50 Din. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

—kpl. **Zbirka važnejših novih naredb in odredb za osnovne in meščanske šole ter učiteljišča v Sloveniji** III. zvezek, za leto 1922. Sestavil Fr. Fink, okr. šolski nadzornik. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena 15 Din.

—kpl **Sienkiewicz H. Z ognjem in mečem.** Zgodovinski roman. Poslovenil dr. R. Mole. 9. snopič. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena posameznega snopiča 9 Din s poštnino vred.

Ocene.

—k **»Istorija Srba, Hrvata i Slovenaca«.** Udžbenik za učenike narodnih škola. Izradio **Jovo P. Jovanović,** Referent Ministarstva Prosvete. Odobren odlukom g. Ministra Prosvete O. N. Br. 45.659. Cena tvrdo vezane knjige 16 Din Naručbe prima **Učiteljska tiskara,** Ljubljana, Frančiskanska ulica 6.

---

* Dijelit će K. H. K. u Osijeku, 1. (Gajev trg 4) besplatno. — Op. ured.

Sadržaj: I. Slovenski narodi. — II. Život Slovena u staroj zajedničkoj postojbini: 1. Zanimanje. 2. Vera, 3. Običaji.. 4. Uprava. 5. Sloveni pod tudjinskim gospodarstvom. — III. Naseljevanje Južnih Slovena u novim postojbinama: 1. Nove naseobine Južnih Slovena. 2. Borpadaji neprijatelja na srpska hrvatska i be Juž. Slovena sa starosedeocima. 3. Naslovenačka plemena. — IV. Borbe Hrvata i Slovenaca za oslobodjenje i ujedinjenje. — V. Osnivanje prvih država Srba i Hrvata: 1. Osnivanje prvih srpskih država: a) Prve srpske državice. b) Ujedinjenje srpskih državica. c) Osnivanje bosanske države. d) Grad Dubrovnik. 2. Osnivanje hrvatske države. 3. Slovenci u novoj postojbini. — VI. Primanje hrišćanstva: 1. Hriščanstvo i mnogoboštvo. 2. Kirilo i Metodije. 3. Učenci sv Kirila i Metodija. 4. Učenci sv. Metodija kod Srba. 5. Krsno ime ili slava kod Srba. 6. Podela krišćana. — VII. Hrvatska, Srbija i Bosna kao samostalne države: 1. Hrvatska: a) Osnivanje hrvatske kraljevine. b) Hrvatska za vreme ostalih kraljeva. c) Propast hrvatske samostalnosti. 2. Srbija: a) Osnivanje srpske države. b) Osnivanje srpske kraljevine isamostalne srpske crkvene uprave. c) Srbija sa vreme svojih kraljeva. č) Proglašenje carevine. d) Bosna. — VIII. Državno uredjeije i narodni život u novim postojbinama Srba Hrvata i Slovenaca. 1. Vladalac. 2. Državna podela. 3. Vlastela. 4. Duhovništvo. 5. Sabori. 6. Vojska. 7. Narod. 8. Radinost trgovina i umetnost. — IX. Opadanje srpske države. — X. Propast srpskih država. — XI. Slovenci, Hrvati i Srbi pod tudjinskom upravom: 1. Slovenci pod nemačkom upravom. 2. Hrvati pod madjarskom upravom. 3. Srbi pod Turcima. — XII. Ratovanja izmedju Turaka i Madjarske i Austrije. — XIII. Borba Srba u Srbiji za oslobodjenje od Turaka: 1. Prvi ustanak pod Karadžordžem. — XIV. Oslobodjenje Srba, Hrvata i Slovenca od Nemačke države. — XV. Drugi srpski ustanak pod Milošem Obrenovićem. — XVI. Crna Gora i Bosna pod Turcima. — XVII. Vladari u Srbiji i Crni gori: — — — 8. Krali Petar Karadžordžević: a) Dolazak ia presto. b) Prisajedinjenje Bosne i Hrcegovine Austro-Ugarskoj. c) Ratovi za oslobodjenje Srba od Turaka. d) Rat s Bugarima. e) Austrijske smetnje. B. Rat izmedju Austro-Ugarske i Srbije: a) Objava rata. b) Prvi napad na Srbiju. c) Razpad Austr.-Ug. carevine. d) Ujedinjenje Srba. Hrvata i Slovenaca. e) Smrt kralja Petra. f) Kralj Aleksander Karadžordjević I.

—k **Domoznanstvo za osnovne šole.** Zemljepisni podatki in zgodovinske slike o kraljevini Srbov. Hrvatov in Slovencev. Učencem osnovnih šol v ponavljanje sestavil Josip Brinar. Opetovano je že učiteljstvo izrazilo željo da bi osnovne šole dobile primerne realne knjižice, iz katerih bi mogli učenci tudi doma ponavljati učno snov, ki se je v šoli obravnavala. Tej občni želji hoče zadostiti Brinarjevo »Domoznanstvo« ki prinaša v jedrnati, vzorni obliki najvažnejše podatke iz zemljepisa in zgodovine o naši kraljevini jugoslovanski. Doslej so si morali učenci učno snov iz domoznanstva v šoli sproti napisavati v svoje beležnice, kar je po nepotrebnem jemalo obilo dragocenega časa. Tudi Čitanke podajajo domoznansko gradivo samo v nepopolnih odlomkih, ker se izvečine oziraio največ le na leposlovno nalogo pouka. To občutno vrzel bo vsaj v najvažnejšem realnem predmetu odpravilo pregledno sestavljeno »Domoznanstvo«, ki prinaša nastopna poglavja: Prvi del: Zemljepisni podatki. I. Slovenija (kulturno-zemljepisne enote: Savinjska dolina in Savinjske Alpe; Pohorje; Ptujsko polje: Slovenske gorice in Prekmurje; Posavje; Dolenisko: Ljubljana in okolica: Gorenisko: Slovenski Korotan: Notranisko: Julijska Krajina). — Pregled Slovenije. II. Hrvatske in srbske pokrajine (Hrvatska in Slavonija: Dalmacija: Bosna in Hercegovina: Črna gora: Vojvodina: Srbija). — Pregled Jugoslavije). Drugi del: Zgodovinske slike. Zgodovinska snov je obdelana v 44 slikah ki so metodično vzorno oblikovane ter porazvrščene v naslednje pregledne skupine: I. Iz najstarejših časov. II. Ustanovitev jugoslovanskih držav. III. Srbija na višku moči. IV. Slovenci in Hrvati pod tuio oblastio. V. Državne in družabne uredbe v srednjem veku. VI. Doba turške sile. VII. Probujanje Jugoslovanov v Avstro-Ogrski. VIII. Osvoboditev Srbije. IX. Ujedinjenje Jugoslovanov.

—k. *Karel Širok: Slepi slavčki.* Te dni je izšla v Gorici nova knjiga, ki je bodo posebno otroci veseli. To je knjiga, ki jo je za našo deco spisal Karel Širok z naslovom »Slepi slavčki«. V knjigi je zbranih 7 najlepših otroških povestic: »Slepi slavčki«, »Tinetov Janček«, »Belinka«, »Divja raca«, »Kastorček«, »Brama«, »Gož«. Naslovna stran in sedem vinjet je narisal naš primorski umetnik Avgust Černigoj. Knjiga je prav krasno opremljena in na najboljšem papirju. Goriški Slovenci so s tem delom na literarnem polju lahko ponosni, naša šolska mladina ima v tej knjigi novo vzorno čtivo in naše otroško slovstvo, ki je do danes tako pomanjkljivo, je stopilo s to knjigo mogočen korak naprej.

—k **»Pesmarica Glasbene Matice«.** Povodom proslave 25letnice »Glasbene Matice« leta 1897. je izšla pesmarica Glasbene Mat.. ki se je med našimi pevskimi krogi tako priljubila, da so že tri izdaje popolnoma razprodane. Ob priliki 50letnice je sklenil društveni odbor da izda to pesmarico v nekoliko predelani izdaji in v večjem obsegu na novo. Ta pesmarica je sedaj dotiskana ter se dobiva na našem književnem trgu. Obsega 103 moške zbore, od katerih je 64 na novo uvrščenih, ostali pa so sprejeti iz prve izdaje. Pesmarica stane broš. 50 Din, vezana v celo platno pa 64 Din. Naroča se v Matični knjigarni na Kongresnem trgu. Društva, ki naroče vsaj 10 izvodov skupno, dobijo broširano pesmarico za 40 Din, vezano pa za 54 Din. Vsem prijateljem slovenske pesmi priporočamo najiskrenejše to pesmarico v nakup. Za naše pevske zbore in šole zelo priporočamo.

—f **Maurice Maeterlinck: Modra ptica.** Čarobna pravljica v šestih dejanjih in dvanajstih slikah. Prevedel Josip Bernot. **Tisk in založba Učiteljske tiskarne v Ljubljani.** Cena 16 Din.

Veliki belgijski pisatelj M. Maeterlinck je Slovencem še malo znan. Učiteljska tiskarna je izpolnila veliko vrzel, ko je izdala v prevodu njegovo najkrasnejše delo: »Modro ptico«.

V l. 1904. je rekel M. Maeterlinck svoji ženi: »Pravljico za otroke imam: dva otroka saniata. Napisal io bom.« In nekaj dni pozneje: »Veš, v sanjah bosta šla na veliko potovanje.« In ko ga je nekaj tednov na to vprašala, kako je s pravljico ii je odgovoril: »Potujeta, potujeta.«

To je bil početek »Modre ptice«. Šele leta 1908. je bila premiera »Modre ptice« — v Moskvi. In tri leta pozneje je prišla na oder šele — v Parizu. Uprave največjih svetovnih gledališč si niso upale premagati silnih tehničnih nalog, ki jih stavi »Modra ptica«. Rusi so jih premagali prvi. Od takrat je šla »Modra ptica« po vseh svetovnih odrih z naravnost epohalnim uspehom. Slovenci je na svojih odrih ne bomo videli. Za naše majhne razmere je nemogoče uprizoriti »Modro ptico«. Na mladinskih odrih bi pa dosegli tudi posamezni odlomki gotovo silen učinek.

Žal se moramo zadovoljiti samo s čitanjem tega prekrasnega dela. Globoko zamišljeno delo učinkuje tudi kot čtivo. In čitati ga je treba večkrat, in vedno novih lepo, novih globokih resnic boste našli v njem. »Modra Ptica« je delo velikega dramatika in velikega pesnika. Delo prepleta čar vseh sanj, vseh upov, vseh bridkosti, ki gibljejo človeško dušo.

G. Trarieux je napisal: »Ko je Dante stopil iz pekla je pozdravil vzhajajoče zvezde. Tak je približno občutek, ki nas prevzame, če pozabimo druga dela, ki slikajo življenje in se potopimo v prelestno ozračje »Modre ptice«. Ta čarobna pravljica nudi izrednih užitkov, otroku pa s svoio globoko simbolično misliio tudi filozofu. To je bajno čudo.«

Po težkih časih svetovne vojne so prišli še težji časi moralnega propada, brezglavega, novega hlastanja za srečo. In vendar: zastonj je tisto iskanje po absolutni sreči ki je ni. Najboli skromno življenje je lahko bogato neštetih prelestnih trenutkov: sreča je v nas samih — v tem, kako gledamo svet. To je temeljna misel »Modre ptice«. Neoporekljiva je.

Čitajte »Modro ptico«, vsaj košček sreče vam gotovo prinese. Dajte pa priliko tudi mladini, da io čita. Pomagajte ii, da bo iskala in našla srečo tam, kjer je v resnici.

—k **Izveštaj (Almanah) više i niže narodne te šegrtske škole u Kutini.** Na kraju školske godine 1922.—1923. Uredio ravnatelj Franjo Piha. »Najveća sreća ovog svieta — jest Sloboda i Prosvjeta«. S tem rekom otvarja ravnatelj Piha svoje letno poročilo, ki pa ni že več le letno poročilo, temveč prav lična šolska čitanka. Poleg običajnih podatkov je uvrstil ravnatelj Piha v svoje letno poročilo še sledeče sestavke: D. Trstenjak: Borba s samim sabom; Ristić: Pesma naše sudbe; F. Piha: Proslava pobjede kod Kumanova; Klaić: Brat je mio, koje viere bio; Kempf: Iz prošlosti osnovne škole u Kutini: Širola: Sirotinjske suze: Čavrak: Požrtvovalno djače: Jeftović: Naša zemlja; dr. U. Vulić: Narodni napredak itd. itd. Letno poročilo je vzorno in domoljubno delo ravnatelja Fr. Piha, ki mu dela čast in mu je lahko v ponos.

— **Po gorah in dolinah.** I. Dijaška leta. Spisal Pavel Kunaver. 40 slik. Kunaverjevi spisi so našemu občinstvu, posebno pa učiteljstvu dobro znani. Upelial se je tov. Kunaver s svojim ličnim delom »Na planine«, kateremu je sledilo drugo delo »Kraške jame« in tretja knjiga, ki nam dopolnjuje obe in kateri je dal naslov »Po gorah in dolinah«. Bogato s slikami okrašena knjiga ima sledečo vsebino: Prvi izleti. Prvič na Grintavcu. Prvič na Triglavu. Brana in drugo. Jelovec. Mrzla gora in Kočna. Begunjščica in njena okolica. Mangart — Prisojnik, Zmavčarji. Konj in pomlad na Veliki planini. Posebno lep okras so slike, ki so napravljene po fotografičnh posnetkih g. Jos. Kunaverja, dr. St. Tominška in Bog. Brinška. Slike predstavljajo sledeče partije: Pogled s Šmarne gore proti severu, v Peklu, gorenji slap v Peklu, narcise na Golici, votli kamen v Iški, Kamniške planine od Vodic, Skuta in Veliki podi, Kalški greben s poti na Grintavcu, Peričnik, Škrlatica Triglavski lednik, vrh Triglava, Skuta, pri izviru Kamniške Bistrice, učinek plazovnega puha pod Kamniškim sedlom, Kamniško sedlo pozimi, Jalovec, taborišče na Kriških podih, Dobrač, v bistriškem gozdu, v steni Mrzle gore, pogled na Tursko goro in Turski žleb, Stol, Prešernova koča na Stolu, Begunjšica, Rijavina in snežišča pod Kredarico, okno v Prisojnikovi steni, Razor itd. itd. Slike so umetniški fotografični posnetki. Knjiga je posebno prikladna za zemljepisni pouk v šolah in jo top o priporočamo.

—k **Zbirka važnejših novih naredb in odredb za osnovne in meščanske šole ter učiteljišča v Sloveniji.** III. zvezek, za leto 1922. Sestavil Fr. Fink, okr. šol. nadz. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena 15 Din.

Finkove zbirke vseh naredb in odredb od prevrata sem služijo dobro naši šolski upravi posebno pa učiteljstvu osnovnih šol. Zbirka je skrbno sestavljena in dobro urejena, tako da je posamezne odredbe lahko najti potom kazala. Tretji zvezek je nadaljevanje odredb prvega in drugega zvezka in vsebuje vse odloke iz leta 1922., torej za pretečeno leto. Velika opora je ta zbirka tudi urejenosti in točnemu poslovanju šolske uprave. Knjižica je nujno potrebna vsakemu šolskemu vodstvu in tudi šolskim oblastvom ter posameznemu učitelju. Naroča se v Učiteliski tiskarni v Ljubljani.

—k **»Gor čez Izaro«,** zbirka koroških pravljic. Priredila T. Gaspari in P. Košir. Založba »Jug« v Ljubljani 1923. Bilo je v nedavni prošlosti, ko je prodrla med nas koroška pesem. Pa je prišel plebiscit in nam vzel Korošce; ostale so nam le njihove pesmi. A tudi te vedno bolj odeva plašč pozabljenja, in ne bo dolgo, ko bo tudi naše koroške rojake zadela ista usoda. Današnji svet pozna le materialne dobrine za idejne nima smisla. Zato pa mora mladina kreniti druga pota. Spoznati mora, da jo čaka velika naloga — popolno ujedinjenje. Treba nam je mnogo literature, ki naj jo vzgaja v tem pravcu. Žal, da se ravno v tej smeri razmeroma malo dela. Tembolj moramo biti hvaležni izdajateljema za drobno knjižico, ki naj služi še drugim v spodbudo. Nepotrebno se mi zdi, knjigo posebno priporočati, saj mora biti vsakomur jasno, da mora v kar največjem številu med mladino da v mladih, sprejemljivih srcih doseže svoj smoter. Knjigo je z mičnimi ilustracijami opremil priznani umetnik M. Gaspari. — **A. Z.** — Opomba: To oceno prinašamo izjemoma, na izrecno željo sicer se držimo načela, da ocenjujemo samo dela, ki nam jih založništvo pošlje na ogled. — Uredn.

—k **Pravkar je izšel 9. snopič** Sienkiewiczevih romanov, ki jih je začela izdajati Tiskovna zadruga v Ljubljani z romanom Z ognjem in mečem. Zadnji snopič izide v kratkem.

Obrambni vestnik.

—ob **Funkcijske doklade voditeljev.** (Ormožko učit. dr. na pokr. skup. v Ptuju): UJU naj na merodajnem mestu opozarja, da se učitejstvu v postavi zajamčene pravice ne kratijo. Zato naj se vsem vrnejo funkcijske doklade, katerim so bile ukinjene, in spopolnijo zopet dnevnice, katerim so bile zmanjšane. — Sklep: Naj se opozori pokrajinsko upravo, da to uredi pri naknadnih kreditih in pri predlogu za proračun.

Učiteljski pravnik.

—§ **Službovanje učiteljev pri stalnem kadru.** Z ozirom na določbe v tem oziru v novem vojnem zakonu, je stavil nar. poslanik Popović interpelacijo na ministra vojne v zadevi službovanja učiteljev pri stalnem kadru. Minister vojne in mornarice general Pešić je na seji nar. skupščine dne 20. julija odgovarjal na interpelacijo posl. Popovića o vojaški službi učiteljev v kadru za časa šolskih počitnic. Minister je omenil, da je sedaj vojaško službovanje učiteljev za časa šolskih počitnic odpravljeno, ker bodo učitelji kot dijaki prideljeni rezervni oficirski šoli v Sarajevu, kjer bodo odslužili skrajšano vojaško dobo devetih mesecev, učiteljem bo dano na razpolago, da to dobo odslužijo ali enkratno, ali pa v treh tromesečnih ferijalnih rokih.

—§ **Служење учитеља у сталном кадру.** Као што смо у 52. бр. Н. Просвете објавили наше је Удружење упутило мотивисану представку Г. Министру Војном молећи да нови учитељски кандидати који сад ступају у кадар, служе свој рок у војсци по досадањем начину за време ферија како не би губили службу и, што је најглавније, како велики број школа нарочито у Ј. Србији, не би остајао без наставника. На жалост ова представка није уважена и Министарство Војно остало је при ранијој одлуци да они учитељи, који сад први пут ступају у кадар, имају свој деветомесечни рок одслужити без прекида. На овај начин неколико стотина школа од нове школске године биће затворено, а да и не говоримо о тешкој ситуацији самих тих учитеља и њихових породица, који ће овим изгубити плату и све своје принадлежности. — **»Н. П.«**

Naše narodno prosvetno delo.

Anketa o našem narodnem prosvetnem delu.

MARIJA GODEC:

NARODNO - PROSVETNO DELO IN UČITELJICE — TER »DRUŠTVO UČITELJIC«.

Prišli so za nas hudi časi: kakor mora nas tlačijo skrbi za borni vsakdanji kruhek, za katerega komaj zadostuje današnjim razmeram nesorazmerna plača. Vendar upajmo, da pridejo zopet časi, ko »vremena bodo se zjasnila« in zato ljube čitateljice prosim vas, ne jezite se, ako čitate o idejalnih zahtevah, kaj vse bi morala učiteljica storiti za dobrobit svojega naroda. Mislite in upajte na boljše čase!

Ne predstavljam si učiteljice pri izvenšolskem prosvetnem delu tako, da bi tekmovala s svojimi tovariši. Ne, učiteljice bi morale poseči pri narodno-prosvetnem delu na delokrog, katerega se doslej naši moški niso lotili: to je: poglobiti, razširiti in utrditi omiko našega ženstva.

Razna društva so si sicer stavila nalogo širiti izobrazbo med ženstvom, obstojajo pa večinoma po mestih: na deželi se brigajo za ženstvo le kaka Marijina družba in slično ter njih duhovni vodje. Vendar bi bilo tudi tukaj potrebno izobraževati naše žene na gospodarskem, zdravstvenem in nravstvenem polju.

Blagostanje družine je zavisno od gospodarstva hišne matere. Že v tem oziru bi rabilo naše ženstvo mnogo več pouka. Ne zadostuje samo, če se stvari pridobijo in pridelajo, ampak treba jih je tudi ohraniti in dobro uporabiti. Le poglejmo v dobrih letinah, koliko sadja, zelenjave gre v nič in to samo radi tega, ker naše gospodinje ne znajo sadja in perutnine konzervirati. Poučen tečaj o tej stroki bi prinesel dobiček celemu kraju. — Kmečke gospodinje imajo vsega dobrega dovolj in vendar se kuha slaba kuha, ker boljše ne znajo. Istotako ne poznajo racijonelnega ravnanja pri mlekarstvu, perutnini itd. Povsod bi bili na mestu dobri nauki. Nepotrebno mi je morda povdarjati pouk o šivanju, krpanju in slični spretnosti, kar vsaka mati neobhodno

rabi za oskrbo svojih otrok: če nese vsako malenkost k šivilji, pride dandanes predrago.

Neobhodno potrebno bi bilo poučiti naše gospodinje v zdravstvenem oziru. Čudno je: za vse mora imeti človek spričevalo, če se je res učil to in ono, od vsakega čevljarja mizarja, šivilje se ga zahteva, le materi, ki neguje svoj najdražji zakad, nežnega otročička — tej se ni treba učiti o tem opravilu. Ona ne ve, kako naj z njim pravilno ravna, kaj mu je potrebno, kaj koristno, kaj škodljivo. Najenostavnejši pojmi higijene so materam neznani. Isto je pri postrežbi bolnikov. Babje vraže še vedno žive med ljudstvom. Malokdo pozna izvrsten vpliv vode, čistega zraka, snažnosti: razkuževalno moč solnca, luga, apna itd. Doživela sem minulo poletje žalosten slučaj v naši vasi. Kolesar je povozil neko gospodinjo. Zadobila je na laktu le malo rano. Kri je ustavila s pajčevino, rane ni obvezala. Delala je in to cel teden, dvigala gnoj, žela na njivi, kuhala in prala. Kar dobi vročino in kmalu se pokažejo znaki otrplenosti. Kljub pomoči v bolnišnici je umrla 14. dan po nezgodi, zapustivši ob času največjega dela moža in majhne otročičke. Ako bi pa imela žena le majhno pojma o higijeni, bi se ji to ne zgodilo, ker bi bila takoj izprala in obvezala rano. Umreti je morala vsled nevednosti. Že ob njeni smrti sem premišljevala o potrebi zdravstvenega pouka pri našem ženstvu.

Kmečke gospodinje ne poznajo izbire jedil po njih redilnosti. Redilno, ali kakor one rečejo, tečno je isto, kar pravi napolni želodec, brez ozira na to, če prija telesu. Tako dajejo majhnim otrokom težko prebavna, a malo redilna jedila. Umrljivost otrok je zelo velika, posebno po vojni; a čudimo se, da vsled nehigijeničnega ravnanja ni še večja. — Ravno tako so naše matere še le malo slišale, kako se naj vzgajajo otroci. Neznana jim je vzgoja telesa, vzgoja srca in duše. Vsak vrtnar se je učil vzgojiti in negovati cvetlice, grmičevje, drevesca, istotako bi se morale naše bodoče in sedanje matere učiti o negi in vzgoji nežnih popkov — otročičkov.

Seveda bi si moral poprej vzgojiti ženski svet, da bi imel smisel za taka vprašanja. Pobrigati bi se nam bilo potreba že za mladenke in njih vzgojo srca in značaja.

Neka zelo marljiva učiteljica mi je pripovedovala, kako je v svojem prejšnjem kraju službovanja prirejala takozvane pravljične večere, ki so se pa vršili v nedeljo popoldne. Pripovedovala je pravljice in njena predavanja so bila vsakokrat številno obiskana. Prišla so dekleta in žene, celo majhne otroke so prinesle na rokah: ob koncu pa so si še zapele kako lepo pesmico, ki jo je predavateljica naučila. Tako je privabila žensko mladež k sebi.

Druga učiteljica je pripovedovala, kako so imele dekleta nad 14 let vsako nedeljo popoldne v večji dvorani sestanek. Bilo je to v nekem mestu pred vojno. Prirejale so se predstave, šivalni kurzi, pelo se je in plesalo ter kuhalo za vse udeleženke kavo. Teh je bilo včasih nad 40. Navadno iz slojev vajenk, služkinj, šivilj in slično. Tedaj deklet, ki niso pod strogim maternim nadzorstvom in ki gredo ob tem času najraje s kakim »prijateljem« na sprehod. Za časa vojne je vse zaspalo in zdaj se trudijo kaj sličnega zopet začeti, a gre zelo težko.

Nravstvena propalost mladine je dandanes, ko trpimo na povojnih posledicah, mnogo večja kot v dobrih starih časih. Smisel za plemenito zabavo je ponehala, vlada le čutnost in materijalizem. Vzbuditi moramo pri ženski mladini veselje do lepega čtiva do ubranega petja, do krasote narave: kratko za vse, kar je lepo in blago. Privabiti je treba mladino, bodisi pod okrilje enega ali drugega društva, ki bi si stavilo tako plemenito in blagodarno nalogo.

Učiteljice na deželi pa kot tamkaj najboli inteligentne ženske bi bile v prvi vrsti poklicane izvrševati take zahteve. Stavimo pa si vprašanje: ali so učiteljice v polni meri zmožne posvetiti se tej velevažni nalogi narodno-prosvetnega dela? Mislim, da ne. In sicer zato ne, ker se učiteljice same niso vzgojene za tako delo. Ako pregledamo vrste tovarišic, vidimo da jih je le malo vajenih javnega nastopa, kakor tudi tihega, podrobnega dela ne. Nikdo v prejšnjih časih ni od njih kaj takega zahteval in tudi ne pričakoval. V predvojnih časih se je rado videlo, če se učiteljica čim manje bavi z narodno-prosvetnim delom, ker se je to smatralo na Štajerskem kot narodno agitacijo, sali smo vzdihovali pod strahovlado Nemcev, a na Kranjskem se je smatralo kot delovanje proti klerikalizmu. — Sedaj se pa od nas naenkrat nekaj zahteva česar nismo vajene, za kar nismo vzgojene. Zato pa še enkrat trdim, da se morajo učiteljice same šele vzgojiti za narodno-prosvetno delo.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

Šolski odri in pevski zbori.

—po **Beograjski trgovinski glasnik o naših prireditvah.** O prireditvi v Dobrni piše beograjski »Glasnik« sledeče: Vidov dan je i ovde proslavljen na vrlo svečan način, u ovdaš. crkvi odslužena je služba, a zatim održan svečan pomen izginulim i palim junacima. Pomenu je prisustvovala Uprava banje, veliki broj banjskih gostiju, meštani, nadučitelj sa nastavnicima i đacima ovd. osnovne škole.

Po svršenom pomenu prešlo se u divnu banjsku koncertnu salu gde je upravnik banje g. Janković održao lep govor o značaju Vidovdana rekavši više od 500 godina prolivao da je srpski narod svoju krv, dok nisu postali slobodni i ujedinjeni Srbi, Hrvati i Slovenci, to je zasluga onih za čije smo se pokoj duše mi da nas bogu molili.

Posle govora g. Jankovića, đaci su otpevali narodnu himnu.

Zatim su se nastale ređati vrlo prikladne za ovaj dan pesme i deklamacije od učenika i učenica u kojima se veliča i slavi narodno ujedinjenje i propoveda se ljubav i sloga Srba, Hrvata i Slovenaca.

Naročitu pažnju zaslužuje deklamacija o »Boju Kosovskome« koja je nama Srbima koji smo ovoj svečanosti pristutni bili suze na oči izazvala. Ne malu pažnju zaslužuje i deklamacija »Domovina«. U opšte bilo je veliko zadovoljstvo slušati male Slovence i Slovenjkinje sa kakvom toplinom i oduševljenjem pevaju pesme u kojima se govori za ljubav i slo-

Ako naša omladina u celoj zemlji bude vaspitana kao ova u Dobrni budužnost naše države biće obezbeđena pored svih intriga sa strane i pogrešaka u zemlji.

Naučitelj i učiteljice u Dobrni zaslužuju za ovakav patriotski rad svaku pohvalu.

I nehotice pada u oči ova razlika u shvatanju narodnog jedinstva između političkih i prosvetnih predstavnika slovenskih. Dak prvi na sve moguće načine traže neki razlog da napuste Narodnu Skupštinu i omete sređivanje prilika v zemlji, dotle prosvetni radenici uče decu na kojima ostaje ova zemlja, da našu ujedinjenu otadžbinu cene, volu i brane.

Ako i ostali slovenački prosvetni radenici ovako budu vaspitavali omladinu ideja narodnog jedinstva pobediće sve intrgie spoha i sve zablude u zemlji.

Po svršenoj svečanosti nekoliko beograđana prišli nadučitelju i učiteljicama i čestitali su im na njihoovm patrotskom radu.

Najzad je među prisutnima sakupljeno dobrovoljnog priloga oko 2000 dinara za knjižnicu ovd. osnovne škole i time je svečanost zaključena. G.

—po *Šolski oder.* Šolska mladina v Bohinjski Srednji vasi je priredila v nedeljo, dne 17. t. m. otroško igro v tukajšnjem Občinskem domu s sledečim vzporedom: I. Otroški pozdrav občinstvu,, II. Petje: »Glej čez goro«, III. Spevoigra: »Venčarica«, IV. Deklamacija: »Veseli pastir«, V. Igra s petjem: »Rdeči sarafan«, VI. Deklamacija: »Siromak«, VII. Igra s petjem: »Oba junaka«, VIII. Igra: »Trgovka«, IX. Igra s petjem: »V šoli«. Naši malički so izvršili svoje vloge tako točno in izborno, da je občа želja ljudstva, da se igra čim preje ponovi. Zasluga našega vrlega učiteljstva je, da je igra tako lepo uspela. Čisti dobiček 650 Din porabi se za nakup šolskih potrebščin otrokom. — *R.*

—po *Studenci pri Mariboru. Prireditev deške osnovne šole.* Bliža se že zaključek šolskega leta, kakor druge šole, tako je tudi učiteljstvo naše deške osnovne šole v soboto dne 16. rožnika t. l. v prostorih tukajšnega »Sokolskega doma« s svojimi učenci pokazalo sad svojega trudapolnega, požrtvovalnega izvenšolskega dela. Kot prva točka priredila se je otroška veseloigra »Škratje«, katera je dosegla lep uspeh, na drugi strani pa tudi dokazala, da je le ta pripisati neumornemu trudu naših učiteljev, ki so za to žrtvovali svoj prosti čas. — Izgovarjava in predavanje je bilo lepo in ta sijajen uspeh dela gosp. nadučitelju in vsem učiteljem tem bolj čast in jim gre tem večja pohvala, če se uvažuje, da je tudi v naši šoli svoj čas predvladala le »blažena nemščina«. — Temu nastopu sledila je telovadba; učenci so pokazali vzorno disciplino in izvajali vsako točko eksaktno; gledavci so sledili z vidnim zadoščenjem vsaki točki. Telovadbo je vodil g. učitelj Planer in gre tudi njemu vsa čast za doseženi popolni uspeh. — Na to je sledilo petje pod vodstvom gosp. učitelja Križmana. Posebno tukaj so pokazali učenci veliko spretnost; vsak poslušalec se je radoval nad nežnimi že res izvežbanimi otroškimi glasovi in kako to tudi ne? Saj ravno pesem sega najbolj v človeško srce in ga prebudi nehote k veselju; brezdvomno se mora gojitev petja imenovati ne samo najhvaležnejše marveč tudi najlepše delo v vzgoji mladine. Izrekamo gosp. učitelju Križmanu za njegov trud najsrčnejšo zahvalo in mu ob enem tudi častitamo k tako krasnemu uspehu! — Prireditev je končala s koroško narodno pesmico »En mav čez jezero«, za katero so želi učenci vse priznanje navzočega občinstva. — G. pevovodja je dobil dva lepa šopka! Učiteljstvu končno in ponovno čestitamo k doseženemu popolnemu uspehu, izrekamo mu pa tudi najiskrenejšo zahvalo za res požrtvovalni trud z našo mladino. — Brecelj Anton, kr. paznik, Zrinskega ulica št. 16, Studenci.

—po **Dolnja Lendava.** Državna osnovna šola je priredila v soboto, dne 9. t. m. pravljično igro s petjem in plesom »Šivilja Klara«. Pred igro so nastopili tudi deklamatorji in pevci. Celokupni nastop je pokazal, kako je napredovalo prosvetno in kulturno delo učiteljstva v tem najsevernejšem obmejnem kraju. V glavnih vlogah so nastopali učenci madžarske narodnosti. Prireditev je dosegla svoj namen tako v moralnem, kakor v gmotnem oziru. Dvorana je bila obakrat nabito polna. Čisti dobiček je namenjen šolarski knjižnici. Čast in pohvala gre učiteljstvu za njih trud.

—po **V Zagorju ob Savi** je igrala šolska mladina 13. maja t. l. v sokolski dvorani enodejanko »Čudodelna srajca« in dvodejanko »Škrati«. Obe igri so izvajali mladi igralci prav zadovoljivo. Posebno so »Škratje« ljubko izvabili s svojim petjem lunico z neba, kar je naredilo malim gledalcem mnogo veselja. »Čudodelna srajca« pa je bila celo za odrasle nekaj novega. Dobro je izvedel svojo nalogo tudi deklamator s »Časo nesmrtnosti« katere vsebina je pojasnila vsebino igre »Čudodelna srajca«. Ob priliki šolskega izleta v Čemšenik ponove učenci »Škrate« za čemšeniško šolsko mladino in občinstvo v »Zadružni dvorani« dne 17. junija t. l. Igra se spopolni z deklamacijami in pevskimi točkami.

—po **Laško.** »Ne samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.« Tega krasnega načela se drži naš vrli učitelj g. Juro Kislinger in prireja mladinske igre, ki so mladini v pouk in zabavo, staršem v veselje, učiteljskemu stanu pa v čast in ponos. Posebno iznenadil nas je z Ribičevo igro »V kraljestvu palčkov«, ki se je igrala na domačem odru štirikrat in vselej pri razprodani dvorani. Proslavili so se pa mladi igralci in njih režiser tudi v Celju v mestnem gledališču. Igra je bila v vsakem oziru dovršena. Glavne vloge so bile igrane naravnost mojstrsko, petje vil in palčkov brezhibno plesne točke graciozne, scenerija in razsvetljava bajna, tako da je resnično ves avditorij splaval iz težke vsakdanjosti v kraljestvo palčkov, v kraljestvo sanj. G. Juriju Kislingerju častitamo k krasnemu uspehu, se mu zahvaljujemo za izreden užitek, obenem ga prosimo, naprej po začrtani poti!

—po **V Pobrežju pri Mariboru** so imeli šolsko veselico v nedeljo, dne 24. junija, pri kateri je mladina uprizorila dve igrici in nudila razen petja in telovadbe še nekaj drugih prizorov v veliko zadovoljstvo številnega občinstva. Tisti, ki tožijo da nimajo prostora ali pa odra za prirejanje takih veselic, bi si morali ogledati prireditev v Pobrežju. V kotu šolskega dvorišča se je postavil oder iz šolske sobe. Ozadje je bila stena, vrata in stranske stene pa zelene veje. Zagrinjalo je obstojalo iz dveh rjuh. In vse te primitivne priprave niso prav nič motile ne korajžnih malčkov, ne mnogobrojnih očetov, mater in drugih prijateljev šole in mladine ter je prinesla okrog 7000 K šolskim namenom.

Delo za šoli odraslo mladino.

—poš **Prireditev gojencev meščanske šole v Murski Soboti.** Na predvečer praznika sv. Cirila in Metoda je privabila murskosoboška meščanskošolska mladina obilo staršev in prijateljev otrok v dvorano g. Dittricha ki je bila do slednjega kotička napolnjena. Učiteljski zbor meščanske šole, na čelu mu g. ravnatelj J. Korže, je ta dan pokazal uspehe svojega radi razmer, ki vladajo pač v Prekmurju sicer težavnega, a plodonosnega in smotrenega delovanja. Na vzporedu so bile deklamacije proste vaje s petjem za deklice govor ter Ribičičeva dvodejanka: »Škrati«. — Pesnitev O. Župančiča: »V gozdu« je brezhibno in z povsem naravnim, pravilnim naglasom deklamirala deklica, ki pred dvema letoma še ni znala niti besedice slovenske! Gj. Jakšičev: »Otac in sin« ter Br. Radičevičev: »Ribarčeta san« bili sta prednašani dokaj temperamentno, z povdarkom: dokaz lepega napredka v pouku srbohrvaščine. Veliko zadovoljnosti sta vzbudila J. Stritarjeva: »Oba junaka«, podana v obliki dvogovora: Tonček je bil kljub prestanemu strahu skoro pogumnejši od očeta! — Po znanih napevih: »Sijaj, sijaj solnčece« »Otok bleški«, »O moj preljubi dragi dom« je izvajalo devetero deklic proste vaje z robci. Mislim, da je tem vajam pravi oče tov. Hočevar, a z deklicami sta jih obdelala tov. Turk in Kotnik. Sicer pa naj je vaje namislil ta ali oni, ali jih naštudiral oni ali ta gotovo je da je njih izvajanje bilo nad vse zadovoljivo. Deklice so pogumno zapele in spretno z natančno sigurnostjo izvajale posamezne gibe. — Nastopil je deček-govornik. Z ozirom na praznik slovanskih blagovestnikov je orisal po primernem uvodu prihod Konstantina in Metoda med panonske in moravske Slovence ter njiju delovanje in uspehe. Posebno je očrtal grdo zavist salcburških škofov s katero so preganjali in mučili Metoda. Govor je bil dobro sestavljen, brezhibno prednašan ter je imel hvaležnih poslušalcev. — Krona vse prireditve so bili pa Ribičičevi »Škrati«. — Igro je — mislim vsaj — vadil in spretno vodil tovariš Engelsberger ki je v drugem dejanju v pripovedovanju »škratjih« dogodivščin vpletel v igro prav srečno nekatere lokalitete. Vsi, prav vsi škratje z jezljivim krojačem in z zbadljivim klicarjem »purgarjev« vred so bili popolnoma na svojem mestu. Popoln uspeh igri pa je dala čarobna razsvetljava, ki je spremljala delovanje nagajivih škratov. Z prireditvijo smo bili vsi jako zadovoljni in pričakujemo da nas meščanska šola kmalu zopet zbere v dvorani g. Dittricha k novim svojim predstavam. Tega najbolj pričakujejo njeni učenci sami, ki so si ob razhodu s sedanje prireditve stiskali roke in si že razdelili vloge: eden hoče biti govornik drugi deklamator, tretji telovadec a vsi bi radi bili cipicapi-škratje z dolgimi bradami in v rdečih srajcah. Eden je celo rekel, da bi bil rad škrat ali pa magari »purgar«, le ne na odru, ampak pri blagajni. Prav je imel: Sobočanci so dobri in radodarni ljudje ki vedno podpirajo po svojih močeh mladinske prireditve.

Šolske ljudske knjižnice.

—pk **Šolske voditelje in učiteljstvo posameznih šol** prosimo, da nam sporoče na katerih šolah se nahajajo javne ljudske knjižnice in koliko knjig štejejo. Te podatke nujno potrebujemo v svrho statistike in pregleda, kako napreduje tozadevno naše narodno prosvetno delo.

Šolska ljudska predavanja.

—pp **Poljudna ljudska predavanja na naših šolah** so se v pretečenem šolskem letu zelo povzdignila. Nimamo še popolnega materijala toda že sedanje stanje prekaša v tem oziru ono prejšnjih let. Mnogo so k temu pripomogle prireditve na šolskih odrih, ki so ljudstvo privabile v šolo in ki ustvarjajo tudi ugodnejša tla za predavateljstvo. Ako bi imele šole skioptikone in diapozitive na razpolago, bi bila privlačna sila sigurno še večja.

Gospodarski tečaji.

—pg **Težkoče tečajev na deželi.** Težko bi bilo reči, da je še kje kako narodno prosvetno polje, kjer se učit. še ni udejstvovalo. Najlepši uspehi so se pač dosegli na gospodarskem. Na žalost vspehi niso trajni; ker uniči čas tudi najplemenitejše delo. Zato morajo mlajše generacije ponavljati delo starih in ga izpopolnjevati. To polje je obenem tudi najvspešnejše, ker vidi preprost človek materijalno korist. Človek, ki je še daleč od srčne kulture, ne bo priznal nikdar prosvetnemu delu v ožjem pomenu besede zaslug in zato je delovanje podeželskega učiteljstva po raznih društvih, kolikor tolika dvomljive vrednosti. Društva so nekaka moda v našem javnem življenju. Danes se navdušujemo za to, jutri za ono. Kjer pa ni organizacije, tam so vspehi malenkostni. Vsako še tako plemenito delo pa ima tudi svoje nasprotnike. Nekateri niso stvari naklonjeni zaradi svoje premajhne kulture, drugi zaradi demagogije, tretji iz osebnosti in marsikateri tudi iz samih kapric. Mnogo je tu zakri-

vilo podeželsko politikasterstvo. Zato je potrebno, da se razmerje med cerkvijo in državo uredi. Cerkev namreč zahteva, da naj preveva vse delovanje in vzgojo krščanski duh. To je sicer ideal, ki pa ima žal politično pozadino. Naš preprost kmetiški človek je sicer radoveden, ne pa toliko ukaželjen. V tej besedi razumem toliko, da se tisti, ki je ukaželjen, se tudi ravna po nauku in da pretvarja teorijo v prakso. To se pa godi le z jako malim odstotkom. Mnogo mnogo prekoristnih predavanj ostane brez uspeha med štirimi stenami. Država zanemarja ljudsko prosveto v svojo škodo. Če se izdaja milijoni in milijoni za šolstvo, bo uspeh vedno minimalen, ker ni razmerje med šolo obiskujočo mladino in odraslimi pravo. Trebali bi precejšnjih kreditov za narodno prosvetno delo za odrasle in potem bi bil uspeh tudi viden.

Tako pa ostanejo učitelji in duhovniki javni miloščinarji. Zadnji so v toliko na boljšem, da so razni prispevki res darovani od srca, dočim iztisne za iste prepotrebni denar davčni vijak. Kot lep dokaz ljudske nenaklonjenosti prosvetni stvari navajam sledeče: Dne 8. decembra 1922 sem začel z gospodinjskim tečajem v Adlešičih. Predavanja in vaje naj bi se vršile vsaki četrtek od 6. ure naprej in ob nedeljah popoldne. Obisk je bil povoljen, ker se je udeležilo vsakokrat vsaj 24 do 27 poslušalk. Ker pa je bilo treba skrbeti v četrtek za svečavo in ob nedeljah za kurjavo, sem se obrnil do občine, da mi pomaga. Župan mi je odgovoril, da ni sredstev na razpolago. Če bi bil pa zahteval od deklet, da naj plačajo svečavo, bi — izostale. Hotel sem pritegniti tudi okr. zdravnika, da nam predava o tuberkulozi, ki je opasno razširjena. Okr. glavarstvo v Črnomlju je dovolilo. A zdravnik dobi menda 70 Din za službeno pot, dočim ga stane voz 150 Din. Obrnil sem se zopet na občino, če bi preskrbela voz za predavatelja samo za nazaj. Odgovor je bil zopet negativen. Žrtvujem nedeljo in četrtek zvečer, materijalnih žrtev pa prenesti ne morem. Zato sem se obrnil na vlado, da mi dovoli par sto kron podpore. Odgovor je ta, da se bo določilo po završetku vseh tečajev, koliko bi prišlo v poštev. Če bi meni ne bilo za stvar, bi že danes ne bilo več tečaja, tako pa ga vzdržujem ob svojih stroških dalje, ker vidim lep napredek. Apelirati na dekleta pa ne morem, ker sicer jim vzamem veselje. Pomagati se ne da nič, ker je narod pri svoji znani primitivnosti in revščini tako vzgojen.

Taki tečaji so jako praktični in koristni, ker se nudi v njih široko polje. Vendar pa je treba zadeti pravo pri vsem tem: čas, razmere. Zima je za narodno prosvetno polje kot nalašč. Mladina ne ve v dolgih zimskih večerih kaj začeti in če nismo pri predavanjih preveč dolgočasni, utegnejo biti večeri poleg poučnega tudi zabavni.

Za moške je pa pomlad primerna. Narava se vzbuja. Novo življenje diha povsod — novo delo se odpira. Zato z mladeniči ven na vrtove, v gozd in livade, med vinograde in na žitna polja! Dvigajmo zaklade narave, odkrivajmo ukaželjnemu svetu skrivnosti narave!

Na deželi mora pri prvem začetku odpasti povsod drugod vdomačena formalnost. To ni za naše gorske vasi, ki jih je sama preprostost. V današnjih časih je stik inteligence s preprostim ljudstvom vse bolj potreben, kot je bil v birokratskih avstrijskih časih. Zato se mora pritegniti vsa zlasti podeželska inteligenca prosvetnemu delu. Zakaj ne bi predaval davčni uradnik o davkih in v njegovo stroko spadajočih stvareh? Zakaj ne bi prišel gozdarski nadzornik med ljudi in jim povedal kaj v svoji stroki.

Danes rabimo veliko število potujočih predavateljev, ki pridejo v zadnjo gorsko vas.

Naš človek vidi železnico in pošto, ceste in mostove, urade — a misli da vse to mora biti in da vse to samo nastaja.

Predočimo preprostemu človeku anarhijo do dna in revolucijo na eni strani, skrivnost fabrikacije navadnega pipca ali kose na drugi strani, da se oživi v delo.

Proti demagogiji je treba nastopiti z vso brezobzirnostjo, ker ta je največja nasprotnica ljudske prosvete!

Božo Račic.

Naša gospodarska organizacija.

—g **Članarina in darila za učiteljski konvikt.** Tov. Josip Lapajne iz Cerkelj 20 Din; tov. Milan Pavlovec in Cerkelj 20 Din; Šolsko vodstvo v Št. Jerneju 7 Din; Šolsko vodstvo v Kostanjevici 40 Din; Šolsko vodstvo v Šmarjeti 20 Din. Hvala!

—g **Rezervni sklad.** Prostovoljni organizačni davek — 1923. »S tem, da organizacijo svojo vedno rad podpiram ljubim in častim svoj stan, mu vrata v svobodo odpiram.« — **60 Din:** Ciril Mikl — Ljutomer Bravo tudi v »Lotmerku« se nas večkrat spomnite! **25 Din:** J. Smole — Sv. Gora. Zdravo, vrla tovarišica! **10 Din:** Gorjanšč deklč. Bravo. Vi pojte — ajmo — »naprej«, jaz bom sekundiral! Zdravo! — Današnji izkaz **95 Din.** Prej izkazanih **3410 Din.** Skupaj **3505 Din.** — Ivan Petrič, Ljubljana VII., Gasilska cesta 172.

—g. **V pojasnilo.** Tov. Fr. Skulj je poročal na pokrajinski skupščini v Ptuju o »Socialni ustanovi učiteljstva Slovenije«. To poročilo je dalo povod par članom »Učit. samopomoči«, da so me vprašali, »če se zdaj društvo Učit. samopom. razpusti in preneha z nabiranjem novih članov.« Tem in vsemu članstvu »Učit. samopomoči toliko v pojasnilo: »Učit. samopomoč živi in vspešno dela že 25 let; o razpustu ni govora. Danes je 544 članov, število pa še ni zaključeno. Posmrtnina znaša za zdaj 1088 Din. Agitacija za društvo se vrši nemoteno naprej, vsak dan sprejemamo nova priglašenja. Če nam pridobi vsak član le 2 nova člana, bo posmrtnina okrog 3300 Din. Tovariši in tovarišce! Skrbite, da bodo dobili Vaši dediči res izdatne posmrtnine!

UČITELJSKA SAMOPOMOČ.

(Poročilo načelnika Iv. Kocijančiča na društvenem zborovanju v Ptuju, dne 8. julija 1923.)

Tovarišice! Tovariši! Zadnji redni občni zbor je bil pred tremi leti — 27. avgusta 1920 v Mariboru. Na tem občnem zboru so se pretresala **nova društvena pravila**. Občni zbor je pooblastil društveni odbor, da sprejeta pravila predloži politični oblasti v odobrenje. V septembru leta 1920. je pravila odbor odposlal. Ministrstvo za notranje zadeve oddelek za Slovenijo jih je odobrilo z odlokom z dne 3. oktobra 1921, št. 10.475.

Obveščenje učiteljstva. O tem se je učiteljstvo obvestilo po »Učit. Tovarišu« z dne 10. novembra 1921, št. 46. To obvestilo se je ponatisnilo v 600 izvodih, katere je razposlal odbor vsem društvenikom in predsednikom okrajnih učiteljskih društev. Podobno objavo v cirilici, to je v srbohrvaščini je priobčil »Učit. Tovariš« v 49. številki. To ponatisneno objavo so prejela uredništva vseh učiteljskih listov, ki izhajajo v naši državi.

Razširjeni delokrog. Z novimi pravili si je društvo razširilo svoj delokrog na vso državo, obenem pa času primerno uredilo posmrtnine — zamenilo krone v dinarje. Z živahno agitacijo po časopisih, potom okrajnih učiteljskih društev in posameznikov je vabilo vse dobromisleče tovariše in tovarišice v svoj društveni krog. Število članov se je večalo od dne do dne. To nam pokaže s številkami naslednji

statistični pregled:

Članstvo.

Koncem l. 1920 je bilo	233	članov,
1921 » »	218	»
1922 » »	508	»
do danes v l. 1923 » »	544	vpisanih
	33	sprejetih
skupaj	577	članov.

Posmrtnine.

V l. 1920 se je izpl.	Din	837·50
1921 » » »	»	581·—
1922 » » »	»	6437·—
do danes v l. 1923 » » »	»	4161·—

Denarni promet.

V l. 1920	Din	2871·71
1921	»	5969·79
1922	»	26937·93
do danes v l. 1923	»	18137·51

Društvena imovina.

Koncem leta 1920	Din	3605·21
1921	»	3195·80
1922	»	9347·14

Pokojni člani.

V zadnji poslovni dobi je imela bela žena-smrt bogato žetev. Iztrgala je iz naše srede

v l. 1920	6 članov,
1921	6 »
1922	10 »
do danes v l. 1923	3 »
torej skupaj	25 članov,

kar je približno skoro ena tretjina vseh umrlih članov — do danes 85 smrtnih slučajev.

Zahvale. Uspešna društvena agitacija je imela več podpornikov, katerih ne smemo prezreti. Uredništvo »Učit. Tovariša« je dalo v svojem listu vsak čas in radevolje prostora našim agitacijskim noticam, priobčevalo smrtne slučaje in navodila za pravilno plačevanje pristojbin. Vse to pa brezplačno, kar še posebno povdarjam. Tovariši-nabiralci in tovarišice nabiralke so prav pridno in ponekod s prav lepimi vspehi priporočali, vabili in vpisovali nove priglašence za »Učit. samopomoč«. Predsedniki okrajnih učiteljskih društev so priporočali naše društvo svojim članom in stavljali večkrat na dnevni red pogovor o »Učit. samopomoči«. Vsem navedenim in nenavedenim činiteljem ki so nam na ta ali oni način pomagali širiti društveni krog, se v imenu »Učit. samopomoči« najprisrčneje zahvaljujem. Prosim pa vse te in vse one, ki so dobre volje, da nam ostanejo ob strani tudi v bodoče z besedo in dejanji.

Pregled računov. Blagajniške knjige in letne računske sklepe so vsako leto pregledali in odobrili računski pregledovalci: za leto 1922. v seji dne 25. februarja 1923.

Izredni občni zbor. Ker se je v letu 1921. tov. Ivan Šmajdek iz Krtine vsled bolezni odpovedal predsedstvu, je izredni občni zbor dne 28. decembra 1921 v Ljubljani izvolil za načelnika tov. Ivana Kocijančiča, učitelja v Ljubljani Tovariš Šmajdek je 9 let predsedoval društvu, oskrbel v l. 1920. nova društvena pravila in storil prav mnogo za povoljni društveni razmah. Odbor mu je poslal dne 29. januarja 1922 pismeno zahvalo. Dovolite mi pa še da se mu za mnogoletno uspešno delo v društvu zahvalim tudi na tem mestu.

Odborove seje. Društveni odbor je imel v letu 1920. dve v letu 1921. eno, v letu 1922. pet in v letu 1923. do danes tri seje Vsi odborniki so brezplačno vršili svoje dolžnosti za kar jim izrekam društveno zahvalo.

S tem bi bilo moje poročilo za zadnjo trietno poslovno dobo končano.

1898.—1923 Dovolite mi pa, da podam še kratek pregled o »Učit. samopomoči«, oziroma njeni predhodnici »Jubileini samopomoči« od nje rojstva do danes. Prav v teh dneh stopa »Učit. samopomoč« v 25. jubileino leto svojega poslovanja.

Ustanovitelji. V letu 1898. so agilni tovariši iz »Zaveze« ustanovili podporno društvo »Jubileino samopomoč«. Predsednik Zaveze tov. Luka Jelenc, takrat nadučitelj v Št. Juriju pri Kranju je sestavil pravila, katera je potrdilo deželno predsedstvo v Ljubljani, dne 4. julija 1898, št 3001. V oktobru leta 1898 je pričel društveni odbor sprejemati člane.

Primerjave. Ob koncu prvoletne poslovne dobe je imelo društvo 183 članov, danes 577 članov. Prvi član — August Kleč iz Ljubljane — je pristopil 4. oktobra 1898, zadnji — Jelena Čuček v Grlincih — dne 24. junija 1923. Dediči za prvega umrlega člana — Ana Krajnik iz Kobarida — so prejeli gl. 183.—, to je Din 91.50 posmrtnine, za zadnji 85. smrtni slučaj — Vida Skalovnik iz Rajhenburga — pa Din 1016.—.

Društveni predsedniki. I. August Kleč, učitelj v Ljubljani od julija 1898 do 23. septembra 1899;

II. Jakob Dimnik, šolski ravnatelj v Ljubljani od 23. septembra 1899 do 11. septembra 1900;

III. Fr. Ks. Trošt, nadučitelj na Igu od 11. septembra 1900 do 16. julija 1912 (do smrti);

IV. Jakob Dimnik, šolski ravnatelj v Ljubljani kot podpredsednik do nove volitve v avgustu 1912;

V. Ivan Šmajdek, učitelj na Krtini, od avgusta 1912 do 28. decembra 1921;

VI. Ivan Kocijančič, učitelj v Ljubljani, od 28. decembra 1921 do danes.

Društveni odbor. Društveni odbor šteje 5 odbornikov in 3 računske pregledovalce. Pri rojstvu našega društva so bili v odboru in še danes vrše ves čas nepretrgano in brezplačno vse delo sledeči člani: Podpredsednik šolski ravnatelj Jakob Dimnik, odbornika viš. šol. nadzornik Engelbert Gangl in učitelj Juraj Režek, računska pregledovalca ravnatelj meščanske šole Luka Jelenc in sadjarski nadzornik Franc Črnagoj; nad 20 let pa odbornik licejski prof. Albert Sič. Vsem tem delavnim članom čestitam k 25letnemu plodonosnemu jubileju, se jim v društvenem imenu najiskrenejše zahvaljujem in jih prosim, da še nadalje posvečajo svoje moči obstoju in procvitu »Učit. samopomoči«.

Priporočilo in sklep. Kar ni sposobnega za življenje premine, umre; vse slabotne uvene, usahne. Prvi ustanovniki Učit. oziroma Jubilejne samopomoči so ji položili ob rojstvu v zibelko zadosti življenskih sil, da ni omagala na trnjevi poti. Krepko se je razvijala, rasla, vabila in zbirala člane. Ublažila pa je tudi mnogo gorja, posušila mnogotero solzo. Smoter pa, katerega so si začrtali društveni ustanovniki ob rojstvu, danes še ni dosežen. Mnogo je še tovarišic, tovarišev in njih sopog, ki danes še niso v našem društvu. Skušajmo pridobiti in privabiti tudi te v naš krog! Stopajmo krepko naprej do konečnega smotra: V eni hiši — ena družina!

SOCIALNA USTANOVA UČITELJSTVA SLOVENIJE.

(Poročal t. F. Skulj na pokrajinski skupščini UJU v Ptuju, dne 8. julija 1923.).

Vsak stan bo le takrat vršil svojo nalogo vzorno, kadar bo imel tako socialno stališče, da bo lahko posvetil vso svojo strokovno znanost in delo svojemu poklicu.

Dr. Krek.

Kako je v tem pogledu z učiteljskim stanom? — Tam daleč za gorami se v prvih jutranjih urah črtajo po nebu lahni, komaj vidni prameni vshajajoče zarje, ki obeta dnevno svetlobo. Kje je še rožnata zarja, kje vriskajoči prameni toplih solnčnih žarkov, ki bodo posvetili po naših planjavah, po naših domovih, očarali naše oči, razsvetlili naša srca, vlili v naše ude živahnost in čilost, ki jo zahteva od nas vsemu človeštvu neobhodno potrebno kulturno delo! — Temni, mračni, polni nevšečne vlage so naši dnevi, težke so kretnje naših udov, mračen je naš pogled, ni solnca v naših srcih, naše duše se tresejo neprestano zločestih, grozečih strahov. Naše misli so često obrnjene na sto in sto potov, katerih nobena ne vodi k cilju našega zvanja, temveč do cilja, doseči ono materijelno sredstvo, s katerim bi mogli odgnati zločeste veše skrbi, ki mučijo naše duše, s katerimi bi mogli razgnati temne oblake, da se skopljemo z vsem svojim bitjem in žitjem v zlatih pramenih blagodejnih solnčnih žarkov. — Dolga je še doba do tiste lepe bodočnosti, težka, trnjeva je še pot in bojim se, da ne krene še preje na Kalvarijo, na katero nas povede morebiti stanovska neorientiranost ali pamanjkanje časovne zavednosti.

Dolgo dobo let gledam nadvse naporno borbo, krut boj našega stanu. Vidim ga v silnem metežu z onimi sovražnimi močmi, ki nam branijo prestopiti prag, za katerim razprostira svet socijalnih dobrin v zemeljski raj, kjer otirajo nežne roke socijalne pravičnosti, ljubezni, usmiljenja in tolažbe solze bednim in trpečim. Se li nam posreči odpreti vrata, se li nam poseči prestopiti ta prag, se li nam posreči ustaliti se na solnčnih poljanah socialne pravičnosti?!

Dolga in težka je pot, toda ne strašimo se. Naše delo, naš napor, podkrepljen z trdno vero in neomajnim upanjem, bo zmogel vse. Ne roke križem, v polnem razmahu, v drznih kretnjah naprej do cilja!

Učiteljstvo si je v teku dolge vrste let ustvarilo veliko ,dokaj trdno in v mnohig ozirih blagodejno organizacijo, za katero nas zavidajo skoraj vsi stanovi. Svoje duševne sile je osredotočilo v oni veliki pokret, ki je pridobil stanu med drugimi stanovi ugled in uvaževanje. Bila je to dolgotrajna mučna borba za priznanje. Ne smemo se čuditi, da se je v tej borbi pozabljalo na poedince, saj je težil ves napor usmerjenja v prvi vrsti za tem, da se dvigne ugled stanu kot celote. — Treba je bilo pokazati narodu ustvarjajočo silo stanu. Organizacija si je ustvarila iz lastne duševne sile samobitno stanovsko orientacijo na strokovno znastvenem polju s tem, da je dvignila med svojimi člani pedagoško in didaktično vedo. To je bila prva faza in sad boja. Osnovala si je gospodarska podjetja kakor: tiskarno, posojilnico, Samopomoč in in drugo. To je bila druga faza še večjega in pomembnejšega pokreta; a slednjič mora priti kot plačilo za ves trud in boj doba socijalnih naprav, kojih bodo deležni vsi člani velike organizacije.

Vse naprave in institucije, ki jih ima učiteljstvo danes, ki si jih je pridobilo z velikim trudom in požrtvovalnostjo imajo v socijalnem pomenu sekundarni pomen, ker ne nudijo v splošnosti onih socijalnih dobrin, katerih bi bil deležen lahko posameznik v slučaju potrebe in sile. — Vzemimo tiskarno. Lepo in veliko podjetje, mogočna trdnjava naše organizacije in stanu, ima neoporečno velike zasluge za organizacijo in stan; nima, in po svojem ustroju tudi ne more imeti za vsakega posameznika posebnega socijalnega pomena, ker nudi le malemu številu učiteljstva materijalen hasek — in še to le v obliki trdega zaslužka. To je idealno podjetje, odvisno od velike požrtvovalnosti dela učiteljstva, ki pa seveda visoko dvi-

ga naš ugled in obenem učvrstuje našo organizacijo. Večjega pomena za posameznika osebno, v socijalnem smislu je Učiteljska posojilnica, ki prav rada priskoči v potrebi in nadlogi socijalno potrebnim s posojilom na pomoč. In če konečno pohvalno omenjam samaritansko ustanovo Samopomoči ter zbirko za učiteljski konvikt, sem omenil vse, kar imamo v organizaciji, ki meri več ali manj na institucije socijalnega pomena.

Učiteljska organizacija pa ne sme ostati samo pri tem, kar je, temveč napočila je ona doba, ko bo treba misliti na one socijalne institucije, ki bodo vsakemu posamezniku naše velike organizacije nudile zlasti ob urah potrebe, težav in nadlog primerno pomoč, uteho in lajšanje telesnih in duševnih bolečin. — To kar imamo, vzdržujmo in negujmo ter vskliknimo z našim Bosancem: »Imamo nekaj, hvalu Bôgu i za to!« — toda naše delo se tu ne sme ustaviti, naprej, više, gori na solnčno planjavo, v kraljestvo socijalnih dobrin.

Moralno je sicer vezana država lajšati ob priliki nezgod in trpljenja naše bolečine, lajšati nam naše gorje, toda tista vez je dostikrat, zlasti ob naši politični razoranosti — preperela in ne drži, odvisna je od pičlega fonda vladnega budžeja.

Spričo velikega števila naših socijalnih potreb in nadlog, spričo naše velike organizacije bi ne bilo modro, še manj koristno zanašati se na vladno pomoč. Naša stremljenja morajo iti v tem globje, intenzivnejše s pogledom na široko in v daljavo, da z magično silo privedemo vse člane našega stanu k skupnemu socijalnemu delu in do razumevanja reka: »Pomagaj si sam in Bog ti pomore«.

Na socijalnem polju je treba nujnega dela, ker nas sicer prehite dogodki in dejstva, prehite nas socijalni problemi, ki se pojavljajo zlasti med trpečimi masami celega sveta. S polno paro je treba zlasti našemu stanu delati na tem polju. Tudi naši organizaciji se je na tem polju treba zganiti, da nastopimo pota, ki so za današnje čase in socijalne odnošaje posameznikov neobhodno potrebna.

O mizernem našem stanju — kaj bi govoril! Beda in pomanjkanje vsepovsod. Najbridkejši je položaj naših članov v slučaju bolezni in smrti. Smrtnega kvartala ni več in kakor vsa znamenja kažejo, tudi več ne bo, pa če bi bilo kaj, bo le malenkost. Ko položi bolezen na bolniško posteljo tovarišico, tovariša, mu ne zboli le telo, tudi duša omahne polna zločestih skrbi in misli. In ko zamahne smrt v učiteljski rodbini s svojo koso, tedaj prevzame preostale obup. Ničesar ni, grenke solze po izgubi ljubega potencira gorje bede in pomanjkanja. — Treba zdravnika, bolnice, operacije, leka. Odkod, kako?! — Duša se trga očetu, materi, ko gleda kako gine nadvse ljubljeno dete brez pomoči — in vendar bi se ga rešilo lahko, če bi bila pomoč tu. — Kal bolezni se ji zajeda v skrbi in dela strpljeno telo. Vidi rešitev: Tam na obali sinje Adrije vsaj dva, bodisi en mesec počitka in zopet bi bila zdrava, čvrsta, polna agilnosti, s koliko ljubeznijo bi delala dalje. Pa zakleniena so vrata — ni ga, ki bi jih odprl, zato gine in izgine. — Tako v družini, tako pri samcih, samicah našega stanu. In slednjih, kdo se usmili, kdo ima čutečo dušo zanje? Kje je samaritanska roka, ki bi jih negovala. Če nimajo sredstev, gorje jim, kadar jih položi bolezen v posteljo.

To poglavje bi bilo dolgo, dolgo do neizčrpnosti. Glejte in tu je sedaj naše polje, tu čaka težko a hvaležno delo ne samo naše organizacije, temveč vsega učiteljstva. Če se učiteljstvo že na stanovsko političnem polju res ne more najti pri skupnem delu, tu se lahko snide in tesno združi, k e r s o c i j a l n o v p r a š a n j e j e v s e m s k u p n o.

Kaj imamo v tem pogledu mi!? Ničesar. Delavci imajo svoje zavarovalnice, oskrbovalnice, železničarji svoj socijalni fond, rudarji svoje bratske skladnice in v novejšem času tudi posli svoje zavarovalnice in vsi, vsi, ki imajo smisel po socijalnem zboljšanju svojega bitja in žitja, le mi, učiteljstvo — inteligent med inteligenti — nima do danes kljub svoji veliki organzaciji ničesar, ki bi imelo vsaj nekaj leka za njegov bedni socijalni položaj ob priliki potrebe in nadlog. Premišljal sem mnogo o tem nedostatku naše organizacije, videl sem pomanjkljivost in rečem, da dosihdob je vsaj deloma odpustljiva brezbrižnost na socijalnem polju, toda odlašati se ne sme in ne more več že radi tega, ker je ogroženo naše zdravje, stanovski ponos.

Mislil sem mnogo o socijalnem pokretu naše organizacije in slednjič sem si osnoval načrt k rešitvi perečega vprašanja. Zamislil sem si stvar tako-le: »Učiteljstvo Slovenije si ustvari, kakor vse druge institucije iz nič — svojo socijalno ustanovo, iz katere bo črpal vsak posameznik ob času sile in potrebe lek svojim ranam. Naložimo si v ta namen prostovoljno davek, ki ga bo izplačilna oblast odtegovala od naših plač tako, kakor vsak drugi davek. Ta davek se steka v Socijalno ustanovo učiteljstva Slovenije (okrajšano »Suus« — kar pomeni »Svoj«). Ta skupni davek pod imenom »Suus« upravlja in nadzoruje Upravni svet in Nadzorstvo Suusa, ki sta izvoljena po celokupnem učiteljstvu Slovenije. — Poudarjam, da bi bila ta izvedba prav lahka. O tem sem preje razpravljal z najmerodajnišimi činitelji, ki so mi tehnično izvedbo osigurali. Brez posebnih troškov in truda bi se to vršilo zlasti že radi tega, ker bi se ta davščina odmerjala in odtegovala pri studencu, to je pri nakazalih plač. V tem primeru bi odpadli vsi stroški upravnega aparata, ker bi mesečno le ena položnica za celokupni prispevek učiteljstva Slovenije zadostovala. — Vprašanje nastane, ali naj bi bil ta davek obvezen, ali neobvezen. Oboje je lahko, toda z gotovimi razlikami. Če se uvede obvezen davek za »Suus«, tedaj potrebujemo v to svrho zakona; v neobveznem primeru pa se izvrši to v obliki društva. Slučaj obveznosti bi bil izdatnejši in obširnejši, drugi slučaj lažje izvedljiv in prostejši. Na obširnosti in izdatnosti bi pa sigurno pridobil, čim bi se članstvo zavedalo velike socijalne pomembnosti te ustanove. Za svojo osebo bi se ogreval za drugi primer že radi tega, ker vem, da so še tovariši in tovarišice, ki v svojih dobrih socijalnih razmerah ne pojmujejo ali ne bi hoteli pojmovati te socijalne ustanove in bi s svojim zabavljanjem in prerekanjem več škodili, kakor s svojimi doneski koristili. Vendar pa sem uverjen, da jih bo tek časa vse privedel v hišo »Suusa«. — Kdo naj bi bil deležen, oziroma obvezen član Suusa? Vsak aktiven, bodisi definitiven ali provizoričen državen učitelj, učiteljica v Sloveniji osnovnih, meščanskih, strokovnih šol, vrtcev in zavetišč. Dalje vse žene učiteljev in pa vsi oni upokojenci in upokojenke, ki bodo svoj pokoj nastopili po ustanovitvi Suusa.

Namen Susa je pomagati z denarnimi zneski članom v nesrečah in nezgodah, izplačati določeno svoto v slučaju smrti ustanoviti glavnico, s katere pomočjo bi se mogla udejstviti vsa socijalna vprašanja v zdravstvenem oziru, kakor: zdravljenje po bolnicah, kopališčih, sanatorijih in slednjič ustanavljanje učiteljskih domov. — Seveda je to širok program, ki bi se dal le v teku časa popolnoma rešiti. Dolžnosti članstva bi bile dovoliti mesečni prispevek od svojih plač. Ta dolžnost bi jih vezala za gotovo dobo let. Po projektu, ki sem ga izvršil, sem določil dobo 15. let. Po preteku te dobe, odpade vplačevanje. Oženjeni bi bili dolžni plačevati tudi za svoje žene, kar je samo obsebi umljivo. Članstvo bi imelo vse pravice do Suusa, tedaj prejemati v slučaju potrebe, nezgod in nesreče denarne podpore, kakor bi jih določil v to izdelani statut, da je do vseh socijalnih dobrin, ki bi jih nudil »Suus« in seveda aktivno ter pasivno volilno pravico v Upravni svet in Nadzorstvo.

Dohodki »Suusa« bi bili: redni mesečni prispevki članstva, darila, zbirke, ustanove, dohodki prireditev, volila itd. To bi bilo le v glavnem nekak obris zamišljene »Suus«. — Vse drugo je stvar statuta, ki ga imam sicer izdelanega, toda nimam namena podrobno izvedbe danes obravnavati, ker bi to potrebovalo dokaj časa in tehtnega razmišljevanja.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

Pristopite k „Jugoslovanski Matici“!

Zadnje vesti.

PODALJŠANJE VELJAVNOSTI ŽELEZNIŠKIH IZKAZNIC.

Zaradi izletov je ministr. saobračaja podaljšalo veljavnost žel. izkaznic za državno progo do vključno 12. avgusta, ravnateljstvo južne železnice pa do 15. avgusta.

Darujte 7% državno posojilo Učiteljskemu konviktu in Učiteljskemu domu!

Iz naše stanovske organizacije.

Iz glavnega odbora UJU v Beogradu.

+glo **Član Glavnog odbora UJU.**

1. Predsednik: Milutin Stanković, urednik Nar. Prosv. in učitelj iz Beograda;
2. Podpredsednica: Jelisaveta Vavra, učiteljica iz Zagreba;
3. Podpredsednik: Milan V. Popović, učitelj-ref. min. prosvete;
4. Tajnik: Antonije Mladenović, učitelj iz Beograda;
5. Blagajnik: Steva U. Đorđević, učitelj u penziji iz Beograda;
6. Članovi: Mih. Jović, učitelj u penziji iz Beograda;
7. Mih. Stanojević, učitelj u penziji iz Beograda;
8. Vlada K. Petrović, učitelj iz Beograda;
9. Jov. P. Jovanović, šef kabineta min. prosvete;
10. Savka Radičevićeva, škol. nadzornica iz Beograda;
11. Mih. Stefanović, učitelj iz Vranja;
12. Milan Smiljanić, škol. nadzornik iz Zaječara;
13. Spasoje H. Popović, učitelj iz Bitolja;
14. Marko Simonović, škol. nadz. iz Skoplja;
15. Mićo Vukčević, učitelj iz Podgorice;
16. Sava Semić, učitelj iz Mostara;
17. Nedeljko Lazarević, učitelj iz Sarajeva;
18. Ivo Radovanović, škol. nadz. iz Splita;
19. Anton Gnus, ravnatelj iz Dola kod Hrastnika;
20. Rista Šušljić, učitelj iz Sarajeva;
21. Jova Ilić, učitelj iz Sarajeva;
22. Josip Škavić, prof. učit. škole iz Zagreba;
23. Anton Tunkl, učitelj iz Zagreba;
24. Aleksandar Devčić, učitelj iz Splita;
25. Antun Kačić, učitelj iz Splita;
26. Luka Jelenc, ravnatelj iz Ljubljane;
27. Rudolf Dostal, strok. učitelj iz Ljubljane;
28. Dimitrije Sokolović, učitelj iz Beograda;
29. Vasilija Stojanovićka, učiteljica iz Beograda;
30. Dragutin Sirotanović, učitelj iz Vel. Bečkereka;
31. Joca Oreščanin, učitelj iz Zagreba.

N a d z o r n i o d b o r UJU.

1. Predsednik Rista Janjušević, učit. iz Beograda;
2. Članovi: Vasa A. Simić, učit. iz Beograda;
3. Članovi: Mileva Antonovićeva, učiteljica iz Beograda.

Iz poverjeništva UJU v Ljubljani.

+ Pov. **Člane Pov. UJU Ljubljana** opozarjamo na sklep pokrajinske skupščine v Ptuju glede izdaje posebne knjižice »Šolski oder«, ki se glasi: Člani pov. UJU se pozivajo, naj pošljejo tiskovnemu odseku takoj primerne rokopise, igre spevoigre dialoge itd., ki jih bo tiskovni odsek pričel izdajati kot redne zvezke male knjižnice pod imenom »Šolski oder« v korist narodno prosvetnega odseka in proti primerni odškodnini avtorjem.

Gibanje okrajnih društev v Sloveniji.

+ **50letnica slovenjebistriškega učiteljskega društva.** Pozdravni govor predsednika. Minilo je 50 let izvenšolskega kulturnega dela tuokrajnega učiteljskega društva. Čast in veselje mi je, da pozdravljam ob priliki proslave tega dogodka vse veleceniene goste kakor tudi vse tovariše in tovarišice. V imenu učiteljskega društva kličem vsem dobrodošli pri naši proslavi. 50letno izvenšolsko delovanje tuokrajnega učiteljskega društva je doneslo mnogo koristi učiteljstvu samemu, mnogo koristi šolam in šolskim občinam. Predavanja, debate, razgovori, so učitelstvo seznanjali z novodobnimi pedagoškimi in šolskimi vprašanji, bodrili k nadaljnemu razmišljevanju in umnemu, intenzivnemu delu v šoli. Razkropljeni po raznih šolah, večkrat brez prilike razumnega inteligentnega razgovora, samotari mnogi izmed nas v oddaljenih krajih. Duševni obzor se mu poglablja v domače razmere, a obenem zožuje. Zbranost duha mu je sicer v korist, omejevanje duševnega obzorja pa bi mu znalo biti v škodo. To škodo odvrača učiteljsko zborovanje. Ono zbira svoje člane k sestankom, kjer se podajajo nove misli, kjer se ob izražanju raznih mneni bistrijo pojmi, da izgineva enostransko mišljenje, ki ga rada ustvarja duševna samota. Komur je lasten napredek srčna zadeva, ta se oklepa učiteljskega društva kot neobhodno potrebne duševne opore.

S hvaležnostjo se danes spominjamo onih mož, kateri so nam pred 50 leti ustanovili naše društvo. Od teh tovarišev še žive 3. (Nadučitelji v pok. Unger v Mariboru, Moge v Št. Lovrencu in Majhen v Studenicah). Želim vsem našim najstarejšim veteranom, da jim v miru in sreči poteko življenja dnevi.

V slogi je moč. Vsak posamič izmed nas ne šteje, ne velja dosti. Združeni pa smo faktor katerega je treba upoštevati.

Misel enega izmed nas je pač misel posameznika. Ako pa postane misel nas vseh postane lahko splošno mnenje, ako jo razširjamo vsi. Znanje enega izmed nas prinaša korist njegovemu šolskemu okolišu: ako pa se razširi to znanje potom učiteljskega društva med nas, koristi to 12 šolskim okolišem. Delo, ki ga vsak izmed nas opravlja, je koristno, važno a je delo enega: kar pa stori učiteljsko društvo, je delo 51 inteligenc, je torej vsestransko preudarjeno in smotreno. Kar smo prejeli od naših prednikov, moramo spopolnjeno izročiti našim naslednikom. Skrbeti, delati nam je zato da združuje naše društvo pri svojih zborovanjih vse učitelje našega okraja k skupnemu duševnemu delu in izpolnjuje vsakega izmed nas v pedagoškem, metodiškem in življenjeznanskem oziru. Združevati nas mora v medsebojnem prijateljskem spoznanju in ljubezni, da bomo čim najboljši učitelji-vzgojitelji, dobri tovariši, sploh dobri ljudje.

Naše društvo mora vzgojevati vse mlade novodošle moči v resne zanesljive delavce v dobre prijateljske tovariše.

Tako urejeno učiteljsko društvo bo najlepši spomenik onim, ki so nam pred 50 leti ustanovili naše društvo. Blag jim spomin! Nam pa, ki stojimo danes na njihovem mestu, nam pa zakličem: Čvrsto na delo tovariši kakor dosedaj da nam društvo vztraja in se razvija do uspešne popolne izvršitve svoje naloge.

+ **SLOVENJEBISTRIŠKO UČITELJSKO DRUŠTVO je slavilo petdesetletnico društvenega obstoja** v prijaznih Studencih dne 2. junija 1923.

S prijetnim zadoščenjem so zborovalci opazili na cerkvenem stolpu, na šoli in na nekaterih zasebnih poslopjih zastave v pozdrav prišlecem.

V lepi studeniški cerkvi je ob 10. uri g. župnik Čede daroval tiho m a š o z a u m r l e č l a n e našega društva. Nato smo se zbrali v lepo okrašeni šolski sobi k s l a v n o s t n e m u z b o r o v a n j u, ki ga je otvoril društveni predsednik tovariš Karbaš ob navzočnosti nadzornikov g. Lichtenwallnerja, g. Černeja in g. Koropca, g. župnika Čedeja, tov. Kržiča kot zastopnika konj. učit. društva, gostov tovarišice Negovetičeve, g. Svetlinove, gdč. Logarjeve g. Vrtovškove in g. Fabičeve in članov domačega učiteljskega društva.

Predsednik prisrčno pozdravlja navzoče ter prečita čestitke častnega člana g. dr. Bezjaka, nadzornikov g. Jurkota in g. Flereta, častnih članov in bivših dolgoletnih predsednikov tov. Polanca in tov. Sabatija, tovarišev Tomažiča, Vodenika in Kregarja ter v izbranih besedah oriše pomen učiteljskega društva ter omenja, da izmed ustanoviteljev slovenjebistriškega učiteljskega društva še žive tovariši: Majhen v Studencih, Kristl v Slovenski Bistrici Unger v Mariboru in Mogge v Sv. Lovrencu. V svojem govoru povdarja, da bo najlepši venec spomina živim kakor umrlim ustanovnikom našega društva, če vsi delujemo v društvu, ki naj vztraja in se razvija do uspešne popolne izvršitve svoje naloge.

Z navdušenimi besedami se spominja Njega Veličanstva kralja Aleksandra in kraljice Marije ter pozove navzoče, da zapoje »Bože pravde«.

Nadzornik gosp. Lichtenwallner pozdravlja društvo v imenu pristojne oblasti, čestita mu na peldesetletnem plodonosnem delovanju na stanovskem in kulturnem polju omenja med drugim, da je zgodovina učiteljskega društva zgodovina neprestano po izpopolnjevanju stremečega in za svoje pravice se borečega stanu ter bodri mlade tovariše in tovarišice, naj se tesno oklepajo organizacije, češ, čimboljši se razvija kulturno in politično življenje kakega naroda, tem manj doseže poedinec, tem bolj rabi opore in združitve.

Član okrajnega šolskega sveta, gosp. župnik Čede pozdravlja s prisrčnimi besedami učiteljstvo ter slavi učiteljski stan kot najlepši stan, ki zasluži povsod največjega odlikovanja.

Besedo povzame tovariš Kokl kot slavnostni govornik. V zgodovini človeštva označuje dotično dobo človek posameznik, ki se dviga nad svojimi sovrstniki; v ti dobi se izraža njegova individualnost, ta doba je odsev njegovega stremljenja in delovanja.

Govornik se zato omejuje na posamezne društvene predsednike, se posebno pomudi pri predsedniku tovarišu Polancu kot prvemu odločno slovenskemu predsedniku ter konča svoj govor s pozivom, da sledimo svojim predsednikom kot svojim voditeljem, da sledimo svetli zvezdi »prosveti« in tako osrečimo svoj mili narod.

Po slavnostnem govoru zapojo pevci in pevke pod vodstvom tovariša Bratoša par mičnih pesmi s tem je bil oficijelni del zaključen.

Nato odide deputacija tovarišev na dom upokojenega nadučitelja Majhna, da ga pozdravi kot soustanovnika našega učiteljskega društva. S solzami v očeh se štiriinsedemdesetletni starček spominja tedanjih časov in svojih tovarišev, ki razun treh že vsi počivajo v hladni zemlji.

Pri banketu, ki se je vršil v stari gostilni Koropčevi, sedaj Virtovi, kjer smo bili imenitno postreženi, se je vrstil govor za govorom izmed katerih naj omenim onega g. nadzornika Koropca in onega g. nadzornika Černeja, ki se je v svojem čuvstvenem, obenem humorističkem govoru spominjal svojega učiteljevanja v Makolah in razmerja do posameznih tovarišev in društva.

V našo sredo sta prihitela še tovariša Brglez in Fridl iz konjiškega okraja ter nekateri prijatelji učiteljstva iz bližnjih Poljčan.

Razšli smo se s prijetno zavestjo, da se je petdesetletnica obstoja društva vršila preprosto in skromno, a prisčno, torej tako, kakor smo jo zamislili.

+ **SLOVENJGRAŠKO UČITELJSKO DRUŠTVO** je zborovalo dne 7. junija t. l. v Slovenjgradcu ob nenavzočnosti 9 društvenih članov, od katerih sta se samo dva opravičila. — Tov. predsednik pozdravi navzoče člane, spominja se v Št. Petru v Savinjski dolini umrlega tov. Mediča, nadučitelja v pok., ki je bil nekaj časa član našega društva, nakar prečita tov. tajnica zapisnik zadnjega zborovanja, ki se z malo spremembo odobri.

Dopisi: Predsednik prečita nato došle dopise in poda o njih svoje mnenje. Večinoma se je isto strinjalo z mnenjem članov.

Volitve: Delegatom za pokrajinsko skupščino v Ptuju je bil izvoljen tov. Fr. Vrečko iz Slovenjgradca, za namestnika tov. S. Šalamun iz Šmartna pri Slovenjgradcu. Za delegata glavne skupščine v Ljubljani pa tov. J. Šerbec iz Slovenjgradca in za namestnika tov. Šmidova iz Podgorja pri Slovenjgradcu. — V odbor **P. F. S.** »Slovenjgradec« so bili izvoljeni: Načelnik: tov. Josip Šerbec — Slovenjgradec; tajnica: Pepca Rogina — Šmartno pri Slovenjgradcu; blagajnik: Karel Barle — Šmartno pri Slovenjgradcu.

Predavanje: Sledilo je predavanje tov. Repiča o »Učiteljskom pitanju«, o katerem je govoril tov. Radovanović iz Splita na sarajevski skupščini.

+ **LITIJSKO OKRAJNO UČITELJSKO DRUŠTVO** je zborovalo dne 2. junija 1923 v Stični. Zborovanja se je izmed 77 članov udeležilo okrog 60.

Predsednik uvodoma pozdravi vse navzoče, predvsem pa prisotnega 80letnega jubilanta tov. nadučitelja Janka Škrbinca. Ob tej priliki mu v imenu vsega članstva ponovno čestita v prav zbranih bratskih besedah! Za tem tudi iskreno pozdravi tov. nadzornika I. Bezeljaka, ki se redno udeležuje naših zborovanj.

Tajnik poroča o tekočih zadevah od zadnjega zborovanja. Nato razmotriva na kratko še o našem mizernem gmotnem položaju. K sklepu slede tozadevne resolucije.

Blagajniško poročilo je bilo z zadovoljstvom vzeto v vednost. Odlašalce je pozival, da vsi do zadnjega s 1. julijem poravnajo članarino.

O programu UJU je izborno in globoko zasnovano poročala tov. Zinka Vrščajeva. Za temeljito poročilo ji prisrčna hvala!

Glede šolskih vrtov se članstvo za enkrat zedini, da to nadzorstvo oskrbuje vsakokratni okr. šol. nadzornik.

O Ferijalnem Savezu poroča tov. Gustav Lusner. Ker smo z raznimi odseki že itak preobloženi in tudi ti ne funkcionirajo tako kot bi bilo želeti, se udeleženci izreko, naj se tozadevni odsek za enkrat opusti. Kdor ima veselje in smisel za to panogo, naj se sam priglasi pri glavnem odboru.

Delegatom za Ptuj so bili izvoljeni: Čuček-Kleinmayerjeva Julijana in Pelko Matija, nam. pa Bežekova Milica in Kolenc Lojze. Za glavno skupščino v Ljubljani je bil delegatom izvoljen tov. Okorn Vinko nam. pa Vrbič Josip.

Glede »Matičnih listov« se je razvila obširnejša stvarna debata. Večina se je izjavila za prejšnji sistem. Uvaževan pa je bil predlog tov. Janka Levstika, naj bi se mesto dosedanje »Matrike« vodil nekak »Glavni katalog«, izpopolnjen z važnejšimi podatki po »Matičnih listih«. Matični listi naj bi se uporabljali le v preselitvene svrhe — mesto dosedanjih »Selitvenih naznanil«. Razredni katalogi naj bi bili spojeni z razrednico — analogno katalogom obrtno-nadaljevalnih šol.

Stanovsko-strokovnih knjižnic se je ob tej priliki moglo razpečati žal samo 10 izvodov. Nato je tajnik razposlal za organizirane člane ostalo brošurico na vodstva poedinih šol. Ob tej priliki prosi, da vsi oni, ki dosedaj zneskov še niso poravnali, to čimprej store! K temu naj vsakega poedinca bodri stanovska dolžnost!

Člani stalnega odbora ostanejo dosedanji — le mesto izselivšega se tov. Fr. Goloba pride na njega mesto ga. Matilda Vrbičeva.

Knjižnični odbor sestoji iz učiteljstva v Litiji in Šmartna pri Litiji. Mesto preselivše se tov. gdč. M. Ažmanove pride v ta odbor tov. Svatopluk Stoviček.

Podrobni učni načrt naj služi kot tednik — vodi naj se torej le Dnevnik.

Resolucije: 1. poverjeništvo UJU delui z vsemi sredstvi bodisi samostojno ali pa potom glavnega akcijskega odbora na to da se čimprej izboljša naš gmotni položaj. Dokler ni izvedena pragmatika, naj se z vso nujnostjo pritiska na to, da dobimo vsaj za 100% zvišane draginjske doklade ter enkratni nabavni prispevek. 2. Da se izjednačijo dnevnice z državnimi uradniki poročenih učiteljic: za enako delo, enako plačilo. 3. Voditeljem naj se takoj nakaže vodstvena nagrada za ves čas ukinjenja. 4. Draginjski razredi naj se ukinejo, ker se draginja občuti povsod v enakem razmerju.

Prihodnje zborovanje se vrši v prvi polovici oktobra t. l. Čas, kraj in dnevni red se pravočasno poroča v našem stanovskem glasilu. **P.**

Objave.

VSE TOVARIŠE IN TOVARIŠICE POZIVAMO, DA NAROČAJO IN KUPUJEJO SAMO PRI FIRMAH, KI OGLAŠAJO V NAŠEM LISTU!

III. ljubljanski velesejem.

V dnevih od **1.—10. septembra letos** se bo vršil **III. Ljubljanski velesejem.** Vse kaže, da bo ta prireditev najsijajnejša manifestacija našega gospodarskega dela na polju industrije, obrti in trgovine. Posetnik bo tu videl ves naš razvoj, ker bodo razstavljeni izdelki od enostavnih do najbolj kompliciranih v tehle strokah:

Strojna industrija. Izdelki iz železa in jekla, puškarstvo municija. Ostali kovinski izdelki. Poljedelski stroji, poljedelsko orodje. Avtomobili, dvokolesa, pnevmatika, vozovi. Elektrotehnika in razsvetljava Kozmetika, farmacevtični in kirurgični izdelki. Papirna industrija, grafika kartonažna in pisarniške potrebščine Pohištvo in stanovanjska oprema. Ostala lesna industrija. Usnje in konfekcija usnja. Tekstilna industrija, tekstilna konfekcija, kožuhovina, perilo, cerkveni paramenti. Klobuki, slamniki, košarstvo, vezenine čipke. Lončena roba, majolika, favence, steklo. Galanterija, bijouterija, draguljarstvo, fina mehanika, optika, graverji, pasarji. Kemična industrija. Industrija živil. Poljedelstvo. Stavbarstva. Godala. Razno orodje.

Strojna industrija bo na sejmišču obratovala. Enako lastna velika električna centrala neštevilo motorjev in drugih izumov najmoderneiše tehnike. Obisk ljubljanskega velesejma je najboljše vzgojno sredstvo, ker tu mladina vidi nazorno, kar se teoretično uči v šoli. Šole plačajo za skupni obisk znižano vstopnino 10 Din za osebo. Vsled visokih režijskih stroškov še večji popust ni mogoč.

Nagrobne fotografije na porcelanu.

— **Nagrobne fotografije na porcelanu izvadja »Kultura«, zavod za umjetnost,** Osijek I. Zastupnici primaju se uz visoku plaću u svim općinama. Gospoda učitelji i učteljice imadu prednost.

— **Zasebno učilišče Legat, Maribor.** To učilišče je največja strokovna šola za stenotipijo (strojepisje in stenografija) v Jugoslaviji; je od vlade koncesionirana in za učiteljstvo radi tega od interesa, ker je lastnik in ustanovitelj sam pripadel našemu stanu polnih 12 let. Nadalje nudi učilišče učiteljstvu materijelno korist s tem, da uživajo vsi pripadniki učiteljskega stanu, to je, učitelji, učiteljice, njih sinovi in hčera 50% popust pri šolnini. Zasebno učilišče Legat je bilo začetkom julija t. l. zopet otvorjeno, ter so tej otvoritvi prisostvovali okrajni glavar mariborski, okrajni šolski nadzornik, župan, mnogo občinskih svetovalcev in mnogoštevilno občinstvo. Šola Legat je vredna ogleda, ter priporočamo nje ogled najtopleje vsem tovarišem in tovarišicam. Obiskovalce tečajev za strojepisje se tudi uvede v uporabo in obrat raznovrstnih kopirnih in razmnoževalnih strojev in aparatov, kakor tudi računskih, in še mnogo drugih pisarniških strojev. Maribor, Vrazova ulica št. 4, — nasproti Narodne banke.

—ob **Opozarjamo** vse tovariše učitelje na novoustanovljeno trgovino z bombaževino in pletenino ter predtiskanimi ročnimi deli v Dalmatinovi ul. 13 poleg hotela Štrukelj. Glej današnji oglas!

— **50% popust na šolnini za pripadnike učiteljskega stanu na zasebnem učilišču Legat, Maribor.** Kakor nam poroča zasebno učilišče Legat v Mariboru, (največja strokovna šola za strojepisje in stenografijo Jugoslavije) uživajo pripadniki učiteljskega stanu pri obisku tečajev 50% popust pri šolnini. Natančneje v inseratnem delu.

— **Knjigarna, veletrgovina papirja** in knjigovezna industrija Vilko Weixl v Mariboru, priporoča svojo največjo zalogo raznovrsnih šolskih in leposlovnih knjig, šolskih tiskovin, zvezkov ter sploh vse šolske potrebščine po najnižji ceni. Vse lastni izdelek. Razpošilja se na vse strani.

— **Vsem g. tovarišem priporočamo** solidno domače narodno podjetje **Drago Schwab** v Ljubljani. Natančneje glej v današnjem oglasu.

OPOZARJAMO NA SLEDEČE INSERATE V NAŠEM LISTU:

— **Drago Schwab,** Ljubljana. Dvorni trg 3. — Konfekcijska industrija.

— **Slograd,** Ljubljana. Sp. Šiška. — Slov. gradbena in industrijska d. d.

— **Bistra,** Domžale. — Kovinska in lesna industrija d. z. o. z.

— **Kolinska Tovarna kavnih primesi,** Ljubljana. — Tvornica pridodata trg. dion. podružnice.

— **P. Magdič,** Ljubljana. — Modna in športna trgovina za dame in gospode.

— **Lovro Petovar,** Ivanjkovci. Slov. — Steklenice za konzerviranje sadja povrtin in mesa so najboljši in cenejši.

— **Kalmus & Ogorelec,** Ljubljana. — Tovarna peči in štedilnikov.

— **Kleinmayer & Bamberg,** Ljubljana. — Knjigarna in knjiž. založba.

— **»Učiteljska tiskarna«,** Ljubljana. — D. z. o. z. in tvornica šol. zvezkov in potrebščin, knjigarna in kniž. založba.

— **Tvornica šolskih potrebščin in učil,** Ljubljana. — Izdelovanje učil in šol. potrebščin.

— **Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta,** Ljubljana. — Posojila na os. kredit in obroke.

— **Šolska Matica,** Ljubljana. — Velika zaloga pedagoških knjig.

— **Učiteljski zdraviliški dom,** Rogaška Slatina. — Zdravilišče za učiteljstvo bolno na prebavilih.

— **Weixl Vilko,** Maribor. — Knjigarna in veletrgovina papirja in knjigovezna industrija.

— **Učiteljska Samopomoč,** Ljubljana. — Zavarovanje za slučaj smrti za učiteljstvo.

— **Capuder Peter,** Ljubljana. — Trgovino vseh sokolskih potrebščin pooblaščeni dobavitelj Or. Ju. Na. in M. D. R.

— **Turič Dr. J.,** Zagreb. — Knjižnica praktične pedagogike.

— **Gorše Ivanka,** Ljubljana. Gosposvetska c. 14. — Restavracija z vrtom.

— **Modic Minka,** Ljubljana, Kopitarjeva. — Prodajalna strun.

— **»Ides« prašek za črnilo,** Tacen pri Ljubljani. — Tvornica kemičnih izdelkov.

— **Jugosl. elektr. d. d. Brown. Boveri zastopstvo,** Ljubljana, Resljeva c. 4. — Elektromontaža.

— **T. Mencinger,** Ljubljana, Komenskega ulica, Sv. Petra c. 43. — Delikatesna trgovina, zajtrkovalnica, hladna klet na razpolago, telefon št. 230.

— **Josip Vidmar,** Ljubljana, Pred škofijo 19. — Tovarna dežnikov.

— **Ant. Rud. Legat,** Maribor, Slovenska ulica 7. — Specijalna trgovina s pisalnimi stroji in pisar. potrebščinami. Učni zavod za strojepis.

— **Stane Vidmar,** Ljubljana, Sv. Petra c. 75. — Tovarna telovadnega športnega, igralnega in gasilnega orodja.

— **Hotel Štrukelj,** Ljubljana, Kolodvorska ul. — Restavracija z vrtom.

— **I. Maček,** Ljubljana, Aleksandrova 2. — Konfekcijska trgovina.

— **Zavod za umjetnost,** Osijek I. — Nagrobne fotografije.

— **Hotel Slon,** Dunajska cesta. — Restavracija z vrtom.

— **Pražarna Žika,** Rožna dolina. — Pražarna kave.

— **Matek Josip,** Ljubljana, Dalmatinova ul. 13., poleg Hotel Štrukelj. — Trgovina, bombaževo in platneno blago itd.

— **Josip Petelinc,** trgovec, Ljublana, Sv. Petra nasip 7. — Trgovina s šivalnimi stroji.

— **Medić, Rakovec, Zankl** — Ljubljana. — Barve, lak, čopiči itd.

Bluze
ter
narodne bluze, ročno delo,
perilo, nogavice,
obleke,
blago za obleke.
Izredno nizke cene.
SREČKO VRŠIČ
LJUBLJANA
Šelenburgova ulica štv. 3.

Rokavice nogavice,
parfumi,
kolinska voda in milo
vse po najnižji ceni.
O. BRAČKO
LJUBLJANA
Dunajska cesta štv. 12.

MERAKL
boje, barve, lak, kit,
emajl, čopiči
najboljše kakovosti nudi
Medić, Rakovc, Zankl, d. z o. z.
Maribor, podružnica. Ljubljana, centrala. Novisad, podružnica.

LISTEK

MIRA ENGELMANOVA:

Kulturne in socialne institucije na Čehoslovaškem.

Po iniciativi in prizadevanju gdč. profesorice Jele Lazarevićeve je odpotovalo v poletju l. 1922. deset Jugoslovenk na Češkoslovaško, da spoznajo tam, natančneje nekatere kulturne in socialne institucije.

Določeno je bilo, da se sestanemo v Beogradu ter odpotujemo od tu preko Ogrske. V Beogradu smo si ogledale nekatere narodne ženske ustanove kakor: prostore »Ženskega kluba« in našega »Ženskega Saveza« ter mogočno, a še ne dovršeno stavbo »Kola srbskih sestara,« ki priča o podjetnosti in agilnosti naših srbskih sester Kolašic. Ob tej priliki smo zvedele, da zida društvo knjeginje Ljubice na Kosovem polju severno od Skoplja pri Uraševcu šolo z internatom. Otroci bodo prihajali tja iz tako oddaljenih krajev, da bodo ostali ves teden v šoli ter se vračali šele ob sobotah na svoje domove. Seznanile smo se tudi s šolsko organizacijo »Pčelica,« ki je zelo simpatično društvo za deklice. Svoj izvor ima ta organizacija v Dubrovniku. Tu je osnovala po prevratu Jela Ohunčevićeva, profesorica na učiteljišču, »Narodno žensko zadrugo« s humanitarnim in kulturnim programom. Iz te zadruge je izšla kot naraščaj »Pčelica.« Male Pčelice postanejo s 16. letom članice zadruge, tedaj pa ostanejo, četudi že ne pohajajo več šole v stiku s šolsko organizacijo. Ko je bila upraviteljica beograjske savske šole na plenarni seji »Ženskega Saveza« v Splitu, se je seznanila s to organizacijo ter jo presadila v Beograd. Tu imajo že pet rojev in sicer: savske pčelice, donavske, terazijske, v šoli na Senjaku in pri saborni cerkvi. Naselile so se pa tudi že v Skoplju in v Novem Sadu. Ker je glavni namen organizacije, edinstvo dečjih duš v narodu in dviganje zavesti naše narodne skupnosti, zato te »Pčelice« na raznih periferijah naše domovine pridno korespondirajo med seboj ter se tudi obiskujejo. Minulo Velikonoč so prihitele dubrovniške v Beograd, koncem šolskega leta pa beograjske v Dubrovnik. Za letos imajo v programu skupen polet na Oplenac na grob našega kralja Osvoboditelja. Svoj prvi izlet prirede na Jurjev dan, ko praznujejo svojo slavo. Intenzivno goje narodno vezivo ter imajo tudi svoj društveni kroj, priprosto kimonooblekco iz domačega platna z vvezenim narodnim motivom in pčelico. Prirejajo tudi materinske sestanke, kjer polagajo staršem vpričo učiteljstva izvestje o svojem delovanju. Tako goje nekatere naše tovarišice intenziven stik šole z domom ter polagajo temelj pravi sestrski ljubavi.

Iz naše prestolice smo odpotovale proti severu dne 6. avgusta. Sremski Karlovci, Novi Sad in Subotica so kaj hitro švignili mimo nas in bili smo na ogrski meji. Vožnja preko Ogrske je enolična, tako da se pošteno oddahneš, ko zakliče sprevodnik Parkanone to je zadnja ogrska postaja. Na Češkoslovaškem smo, skoro dospemo do Bratislave; to je bil za enkrat cilj našega potovanja. Na kolodvoru so nas pričakovali delegatje češkoslovaške lige in ga. Ruža Pelantova, ki je bila poslana iz Prage iz tajništva dr. Alice Masarykove. Naslednje dopoludne je bilo določeno za ogledovanje mesta, ki leži na severni obali mogočnega Dunava. Bratislava, tega imena nismo poznali v predvojni dobi! Po naših knjigah se je imenovalo tedaj to mesto Požun ali nemški Pressburg. Mesto je središče Slovaške in ima krasno lego na meji Češkoslovaške, Ogrske in Avstrijske republike. Ime Bratislava sega gotovo še v dobo, ko je nekdanja mogočna Velikomoravska zavzemala kraje do Dunava in njenih dotokov Nitre, Hrona in Ipole. Bilo je to tedaj, ko kraji med Dunavo in Savo niso bili še po Madžarih razveljeni ter so slovanska plemena zavzemala vse ozemlje od Krkonošev do Balkana. Ko pa smo se vsled madžarske invazije ločili od naših severnih bratov tako, da govorimo sedaj o koridorju, ki naj bi nas spajal z njimi, tedaj je Bratislava izgubila svoje slovansko lice in ime, si nadela nemško-madžarsko ter je postala le trgovsko važna postojanka, ki je vodila vso trgovino iz Ogrske in Avstrije na Češko in dalje v Porenje. Drugega pomena Bratislava ni imela v srednjem veku, a nova doba je napočila zanjo tedaj, ko se je l. 1526. streslo ogrsko kraljestvo pod turško silo in vsled tega razpadlo na 3 dele. Tedaj je Bratislava postala glavno mesto tako zvane habsburške Ogrske in s tem je postala objednem glavno mesto Slovaške. Tu so bili odslej najvažnejši uradi in so se vršili do l. 1848. sabori; tu se je vršilo kronanje ogrskih kraljev in se je sestajalo plemstvo iz cele Slovaške; tu je začela cvesti znanost in umetnost in najboljši sinovi od Košice do Vaga so prihajali sem, da si razširijo svoje obzorje ter žrtvujejo svoje sile narodu in državi. Osobito važna je postala Bratislava v dobi češkoslovaškega narodnega preporoda tako, da ta nima svojega središča samo v Pragi, temveč tudi v Slovaški in to predvsem v Bratislavi. Tu so vzrasli na evangelskem liceju največji razumniki 19. stoletja, kakor Jan Kollar, neustrašljivi propagator vseslovanske vzajemnosti, Safařik, prvi graditelj moderne znanosti na Slovaškem, Palacky idejni utemeljitelj češkoslovaške države in mnogi drugi. Na izletih v divni bratislavski okolici so razmišljali o bodočnosti češkoslovaškega naroda ter dali bodoči državi tisti lik, ki ga ima sedaj, kajti smatrali so že tedaj za domovino češkoslovaškega naroda vse tiste kraje, kamor je prodrla češka duševna kultura.

Ker smo tudi me želele seznaniti se z divno okolico in njenimi prebivalci, zato je pohitela naša delegacija v 3 ure od Bratislave oddaljeno slovaško vas Vajnori. Obiskale smo šest kmetskih domov in vse, kar smo tu videle, nas je navdalo z občudovanjem do priproste slovaške žene. Ona si namreč sama poslika ves dom in vso opravo in to tako okusno, da bi človek skoro ne verjel. Tu se vrste ptice in cvetovi, grozdi in žitno klasje, vse v živih naravnih in sočnih barvah. Poteze so fine ter te prav nič ne spominjajo nekaterih naših kmetskih znamenj, ki so živa priča okorne slikarjeve roke. Povsod smo bile prav prisrčno sprejete, povsod smo se divile gospodinji umetnici, ki si celo štedilnik okusno poslika. Pestra je tudi njihova narodna noša, ki jo sešijejo in vezejo same ter tudi same narišejo vzorce; celo moške srajce so bogato vezene z zlatom, srebrom in živobojnimi nitmi. Pogrešale smo le cvetja na oknih in naš slovenski rojak, akademijski slikar Žabota, ki živi že dalj časa v Bratislavi nam pojasnjuje, da žene tu ne pogrešajo živega cvetja, ker si ga naslikajo same polne domove. Vas Vajnori ima šestrazredno šolo in ljubeznivi nadučitelj nam je pokazal risarske izdelke učencev ter nam dovolil, da smo nekaj risb vzele s sabo. Iznenadilo nas je, da nista niti dve risbi enaki in nadučitelj nam je pojasnil, da nikdar ne rišejo skupno istega predmeta, ampak da učenci rišejo sami poljubno po svoji fantaziji.

Zadovoljne z užitkom tega dne, smo se radovale naslednjega, ki nam prinese zopet novih, lepih utisov, kajti določena je bila vožnja po Donavu do trdnjave Djevin. Bil je krasen sončen dan in vožnja po Donavi nepopisno lepa. Na severni obali nas spremlja Bratislava s svojim predmestjem, a na južni obali približno 1 km širok gozdič, za njim pa meja proti Avstrijski republiki. Po enourni vožnji dospemo do izliva Morave v Dunav in tu na tem križišču se dvigajo na griču razvaline nekdanjega mogočnega djevinskega gradu, o katerem trdijo nekateri raziskovalci, da je to nekdanji stari Velehrad, kjer je knez Rastislav sprejel solunska brata Cirila in Metoda. Na vrh djevinskih razvalin so postavili Madžari l. 1898., ko so obhajali 1000 letnico svojega prihoda na Ogrsko, Arpada, okrenjenega proti Dunaju z mečem v roki. Seveda so ga Čehi odstranili ob prevratu tako, da se vidi sedaj le še podstavek, ki se ruši polagoma. Z vrha je diven razgled na moravsko polje, ki je popilo že potoke slovanske krvi. Za razvalinami leži v dolini prijazna vasica Djevin, poleg nje pa djevinska Nova ves, mala naselbina gradiščanskih Hrvatov. Star seljak nam je pripovedoval z radostjo, da dobe v jeseni hrvaško šolo. Gradiščanski Hrvatje žive v mnogih malih selih raztreseni od tu do Nanoštva ter tvorijo sicer šibek, a vendar naraven koridor med Češkoslovaško in našo državo.

Naslednjega dne smo si ogledale v Bratislavi prostore češkoslovaškega Rdečega križa. Ta organizacija je vzorno urejena, četudi jo je osnoval predsednik Masaryk šele po prevratu. V republiki ima štiri glavna središča in nebroj podružnic. V Bratislavi je središče za Slovaško, v Pragi za Češko, v Brnu za Moravsko in Šlezijo, v Munkačiju za podkarpatsko Rusijo, tako namreč se imenuje skrajni vzhodni del Češkoslovaške. Glavni namen te organizacije je: skrb za zboljšanje ljudskega zdravja, lajšanje bede, ki jo je povzročila vojna ter hitra uspešna pomoč v vsaki sili. Ko se poglobiš v to silno organizacijo, ki ima okoli 200 uradnikov, oziroma uradnic in še nebroj drugih neplačanih sil ter pomisliš, da se je vse to ustanovilo šele po prevratu, tedaj prideš do zaključka, da je mogel privesti do te popolnosti organizacijo v tako kratki dobi samo narod, ki ima tako uzorno razvito Sokolstvo in ki razume pravi nacionalizem in patriotizem. Masaryk pravi v nekem svojem spisu: »Naš patriotizem mora biti naprednost, narodnost nam mora biti človekoljubnost« in zdi se mi, da je Masaryk po tem svojem izreku določil smernice novemu češkoslovaškemu Rdečemu križu, čigar pravi predsednik je sedaj njegova hči dr. Alice, a on je ostal njegov častni predsednik.

V katerokoli institucijo Rdečega križa pogledaš, povsod vidiš združeno narodnost s človekoljubnostjo. V bratislavski pisarni Rdečega križa je vzbudil pozornost velik stenski zemljevid Slovaške z natančnim seznamom vseh dobrodelnih ustanov v tem delu republike. Naštela sem 20 zdravniških postaj za otroke, 27 za zaščito mater, 5 bolniških postaj za jetične, 6 otroških bolnic in več rešilnih postaj. V pritličju je velikansko skladišče, kjer je shranjeno razno perilo, obleka in zdravila, ki se razpošilja na vse, na zemljevidu označene ustanove, da se tam razdeli brezplačno med reveže. Mnogo teh stvari je poslala Amerika v prvem letu po prevratu ter s tem pomagala osnovati to organizacijo, ki se je v tej kratki dobi tako razvila, da vzbuja naše občudovanje.

Naslednjega dne smo si ogledale centralo Rdečega križa v Brnu, ki ima velikanske, krasne prostore v sekvestriranem poslopju grofa Palkyja. Zemljevid na steni ti priča, da ima tu Rdeči križ mnogo več ustanov kakor v Bratislavi, saj je pa tu potreba tudi večja, kajti pogled s Špilberga ti kaže v brnskih predmestjih tovarno poleg tovarne, dimnik poleg dimnika eden višji od drugega. Tu je mnogo potreb, tu je mnogo delavskega ljudstva in temu je v prvi vrsti namenjen češkoslovaški Rdeči križ. To pričajo tudi besede njegovega predsednika dr. Alice Masarykove ob priliki, ko je prevzela od svojega očeta predsedništvo te inštitucije in ki se glase: »Obečam ti, da hočem z vso silo delati, da postanem vredna tvojega zaupanja in da olajšam bedo onih, ki največ trpe na naši zemlji. Oddolžiti se hočem zemeljski in večni pravici, za katero sem pripravljena dati svoje življenje.« Ko čuješ take besede in vidiš, da so meso postale, da niso le prazne fraze, tedaj si uverjen o srečni bodočnosti naroda, ki ima take socialne delavce.

Sedaj pa na Špilberg, da vidimo tam vse brezmejno gorje, ki ga je omislila prejšnja habsburška oblast političnim kaznjencem. Pač lep kontrast med sedanjim človekoljubjem in nekdanjim trinoštvom! Pot do teh strašnih ječ vodi mimo lepih nasadov. Stari grad stoji na griču slično našemu ljubljanskemu. Ko stojiš pred to močno utrdbo, ti postane, ako si že čital knjigo »Moje ječe« od Silvia Pelica, tesno pri srcu, korak ti zastane in zdi se ti, da čuješ obupne vzdihe nesrečnežev, ki so tu na tako krut način končale svoje bedno življenje. Blizu vhoda ti obstane pogled na kameniti spominski plošči. Vidi se, da ni še dolgo, kar je vzidana in res čitaš letnico 1922, poleg pa sledeče besede v italijanščini: Iz teh groznih temnic, posvečene z mučeništvom, je vzniknil zmagoslaven spas Italijanov. Prinesli so to ploščo Italijani, ko so obhajali stoletnico pisatelja Silvia Pelica, ki je bil tu zaprt in ki je spisal, ko je zadobil po večletnem trpljenju zopet svobodo knjigo — »Moje ječe« — vsled katere je postal Špilberg znan po vsej Evropi. Preveč bi bilo opisati vse grozote, ki so jih bili tu deležni politični kaznjenci. Naštejem naj le par turtur. Natezalnica, ki je pretrgala nesrečneža; globine v stenah z železjem, ki je stiskal kaznjenca čez pas, od vrha pa na glavo mu kapljajoča voda; jarek z vodo, v kateri je stal priklenjen jetnik itd. Tako se vrste grozote ena hujša od druge in koncem vseh teh grozot, kapela s križanim Zveličarjem. Ko stopiš v kapelo, se oddahneš in ustne ti šepečejo nehote: »Da Kristus, če kje, si tu na mestu, trpljenje poleg trpljenja, mučeništvo poleg mučeništva.« Toda pustimo vse te grozote ter stopimo v vlak, ki nas popelje v zlato Prago.

Stostolpa, zlata Praga! V srcu Evrope ležiš na razpotju med severnim in južnim, vzhodnim in zapadnim ozračjem evropske kulture, odkoder se vse najlepše pregleda. Naj te občudujem s Hradčan ali z Višehrada, s Petřina ali Žižkova, enako veličastna in zanimiva si vsak čas. Oglejmo si sedaj še razne kulturne in socialne institucije, ki so si jih uredili naši severni bratje po prevratu.

Prva pot nas vede v prostore Rdečega križa. V bližini višehradske skale je ogromna trinadstropna stavba. Tu so nameščene razne sekcije te mogočne organizacije. Gdč. Neubauerjeva, tajnica dr. Alice Masarykove, te ljubeznivo vodi od oddelka do oddelka. Kjerkoli se mudiš, najsi je to v pisarni za počitniške kolonije ali za zaščito matere in dojenčka, v oddelku za vojne vdove in sirote ali za invalide in ruske begunce, skratka povsod občuduješ smotreno in solidno delo bratskega češkega naroda. Ustavimo se v pisarni mladinske organizacije Rdečega križa. Gdč. Molnarjeva urednica »podmladkovega lista »Mesíčnik dorostu červeného kříže« ti pripoveduje, da se podmladek v Češkoslovaški lepo razvija, da ima približno 70 tisoč članov, da se tiska mesečno glasilo v 8 tisoč izvodih, da se organizacija širi po ljudskih in srednjih šolah, ponekod z večjim, drugod z manjšim uspehom, kar je odvisno od učiteljeve individualnosti, ker je učiteljstvu na prosto roko dana izvedba organizacije po razredih.

Poglejmo tudi v pisarno dr. Alice Masarykove. Nje ni, mudi se na kratkem počitniškem oddihu. Nad njeno pisalno mizo blest na rdečem suknu z belimi črkami vvezen napis: »Veritas vincit«, to je njeno geslo.

V Lanech, Masarykovem poletnem dvoru, je izročila naša delegacija dr. Alici red belega orla III. reda za zasluge, ki jih je izkazala srbskim legijonarjem. Vso njeno skromnost in človekoljubnost izpričujejo sledeče besede, ki jih je izpregovorila ob tej priliki. »Ni prav, da prejemamo me žene odlikovanja, ker moramo izvrševati humanitarna dela le z najglobljih idealnih nagibov; vednar mi bo red srbskih legijonarjev drag spomin, ker je to red borcev, ki so se žrtvovali za najlepše narodne svetinje.«

Da se natančneje seznanimo z inštitucijami, ki jih vzdržuje Rdeči križ, peljimo se s tramvajem v Košiře, to je eno najsiromašnejših delavskih predmestij. Ob koncu tramvajske postaje je lep park Klamovka. Poleg tega je lično poslopje z napisom »Poradna matek i kojenca«, kar znači svetovalnica za matere in deco. Pred vojno je bila tu velika plesna dvorana, ob prevratu so jo spremenili v to prepotrebno, dobrodelno ustanovo, kjer so otroci preiskani od zdravnika brezplačno. V poslopju je tudi lepa dvorana, kjer se vrše tedenska predavanja. Ob tej priliki se dele materam brezplačno brošure, poljudno zdravstvene vsebine. Predava zdravnik ali socialna delavka. V tej inštituciji so zaposlene tri take socialne delavke in ena sestra bolničarka. Vse so civilne osebe ter imajo posebno strokovno izobrazbo. Socialne delavke dovrše meščansko šolo in 3 leta socialne šole, bolničarke meščansko šolo in dveletno bolničarsko šolo. Praga ima sedaj že 3 take zdravniške postaje in sicer Žižkov, Vršovice in pravkar opisano Košiře. Med šolskim letom pride po štiri dopoldneve v tednu v to zdravniško postajo dnevno do 80 otrok. Pripelje jih učiteljstvo, navadno po dva razreda v enem dopoldnevu. O vsakem preiskanem otroku imajo natančen seznam višine,

teže in drugih posebnosti, ki se vsaka dva meseca izpolnjuje, ker je vsak otrok v teku dveh mesecv enkrat preiskan. To je velike važnosti radi tega, ker predlaga koncem šolskega leta zdravnik vse tiste otroke, ki se niso dovolj razvili v minolem šolskem letu, da se jih pošlje za časa počitnic na deželo v počitniške kolonije. Mnogo takih kolonij vzdržujejo poleg Rdečega križa mestne občine, Sokolstvo in razna druga dobrodelna društva.

Oglejmo si tako počitniško kolonijo, ki jo vzdržuje Rdeči križ v Sternberku severno od Prage. Ta diven kraj leži blizu mesteca Smečna sredi smrekovih gozdov in ribnikov. V vili Bellevue je nastanjenih 50 deklic v starosti od 6—14 let. Kolonijo vodijo 2 učiteljici, 1 otroška vrtnarica in 1 sestra bolničarka. Vse je v vzornem redu. Postelje, pohištvo, vse je snežnobelo. Urnik, ki visi na steni, nam kaže sledečo razporedbo:

Od 7.—8. umivanje in oblačenje.
Od 8.— 8.½ zajtrk.
Od 8½— 9½ telovadba.
Od 9½—11. igre, petje, kopanje.
Od 11.—12. sprehodi po gozdu in polju.
Od 12.—12½ umivanje, čiščenje rok.
Od 12½—1. obed.
Od 1.—1¼ umivanje zob.
Od 1¼—3. počitek v senci.
Od 3.—4. čitanje, ročno delo.
Od 4.—4½ južina.
Od 4½—6. v gozdu.
Od 6.—6½ umivanje.
Od 6½—7. večerja.
Od 7½—8¼ prosto.
Od 6.—7¼ umivanje zob.
Od 8½—9. pripravljanje k počitku.
Od 9.—7. spanje.

Ura je 11. Otrok ni doma. Poiščimo jih na izprehodu. Za vilo je temen smrekov gozd, od tam prihaja otroško petje. Ko se nekoliko približamo, čujemo še besede: »Za tatička Masaryka život dam.« Seveda nam otroci zapojejo radi celo pesmico sledeče vsebine: Tam za Bratislavo je mnogo neprijateljev, a mi se jih ne bojimo, ker za domovino in za tatička Masaryka radi život damo. Da, tam za Bratislavo je mnogo neprijateljev Nemcev in Madžarov, a bratom Čehom se jih ni treba bati, ker vsa društva tekmujejo takorekoč med seboj, da si vzgoje telesno in duševno zdrav naraščaj in ker tudi priprosti Čeh pravilno umeva narodno misel ter se zaveda, da nima do svoje rodne grude samo pravic ampak tudi dolžnosti. Blesteč dokaz te trditve so, kakor nam pripoveduje gdč. Přibikova, voditeljica počitniške kolonije v Sternberku, učiteljice v Plznu, ki so mnogo zimo same prirejale stalne marijonetne predstave. Same so igrale, same izdelovale lutke, same vodile vso režijo in ves aranžma prireditev. To jim je prineslo toliko čistega dobička, da so poslale za počitnice v juliju 60 dečkov, v avgustu 60 deklic v ferijalno kolonijo blizu Plzna.

Toda vrnimo se v Prago in ustavimo se na Letni v VII. okraju, kjer je bil zadnji vsesokolski zlet. Tik sokolskega telovadišča je cel kompleks lično izdelanih barak, to je dijaška kolonija. Začel: so jo graditi l. 1920. Načrt je izdelal profesor politehnike, barake so napravili študentje sami, večinoma tehniki. Študentke so jih poslikale v notranjosti z narodnimi motivi. Vse je tako lično in uzorno, da nimaš niti najmanjšega občuta, da si v baraki. Razsvetljava je električna, kurjava centralna. Sedaj je že toliko barak, da je prostora za 1000 dijakov.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

Све сами Светислави.

И Срби Банаћани до Светскога Рата били су под Мађарима, који су живо радили на томе, да насилном мађаризацијом немађарских народности повећају своју націју. Средства за то нису бирали. Преко школа, цркава, судова, општина и других установа они су тај паклени план успешно изводили. Језик, веру и обичаје своје сваком су натурали. За себе су, тако рећи, задржали готово сва права, а на поданике своје пренели само дужности. Нико од других народности није могао доћи на који виђенији положај у држави, ако није био прирођени Мађар. Чак и имена деце су помађаривали, а и не помињем вештачко стварање некаквих »православних Мађара«!

Али, нико не воли да служи туђина. Мало коме се допада туђ језик, туђа вера, туђи обичаји. Свак тежи слободи, свак иде за слободом, свак се бори за слободу. Ако ју не може извојевати у својој рођеној земљи бежи у другу, туђу, где има за све грађане подједнако. Не могући да поднесе притисак шовинистичких Мађара и наши су Банаћани остављали своја огњишта, па се селили у друге земље — понајвише у Америку и Србију. То су чинили и војници Банаћани кад су хтели да се отресу мађарске стеге и очувају свој национални понос.

Да испричам један случај таквог бегства из мађарске војске.

Четири Србина Банаћанина служили су стални кадар у Мађарској. Да би се ослободили тираније мађарских старешина и сталног исмејавања српскога имена — договоре се сви четворица да утекну из војске и пребегну у Србију. Што науме и учине. Кријући се дођу до Дунава и једне мрачне ноћи неопажено чамцем пређу на српску обалу. Наши их финанси примете, похввтају и спроведу полизавецији, да их саслуша. Тамо, у кнгеларији, сви стану у једну врсту.

— Како се ти зовеш? — упита шеф првога.

— Ја се, господине, зовем Светислав — одговори први бегунац.

— А ти, како је теби име? — обрати се шеф полиције другом.

— И мени је име Светислав — рече други.

— А теби? — окрете се шеф трећем.

— И мени је име Светислав — каза трећи бегунац.

— А ти, како се ти зовеш? — упита шеф последњега.

— И ја се зовем Светислав — одговори он.

— Чудновато: све сами Светислави! Откуда је то? — упита шеф првога бегунца.

— Свако српско име — рече он — Мађари још при крштењу помађаре. Ако кум да детету име Јован, они га у књигу заведу под именом Јошка; ако једететр име Александар, они запишу Шандор; ако се дете зове Стеван, они бележе Иштван; ако је детету име Светислав не могу никако да помађаре, већ морају и они да пишу Светислав. Отуда смо ми све сами Светислави.

Љуб. Н. Вукашиновић.
учитељ у Смедереву.

Iv. D.:

Študij psihopatične dece, ureditev šolstva in zavodov za njo.

(S posebnim ozirom na dr. Goršičevo knjigo »Soc. zaščita dece in mladine.)

Dr. Goršičevo knjigo »Socijalna zaščita dece in mladine«, ki je lani izšla, lahko smatramo kot nekako oficijozno izdajo oddelka za socialno politiko pokrajinske uprave — na polju socialne zaščite dece. Zato lahko upoštevamo to delo kot nekake smernice ali delovni program oblastne uprave za zaščito dece. Ker je delo pomožnega šolstva gotovo tudi v zvezi s splošno zaščito dece in mladine, se upravičeno dotiče dr. Goršič tudi tega šolstva in zavodov v svoji knjigi. Nas zanima v prvi vrsti stališče, ki ga zavzema dr. Goršič k temu vprašanju.

Stališče in naziranje do tega šolstva je podal dr. Goršič v oddelku, kjer govori o zaščiti moralno zanemarjene dece. Tam že povdarja razliko med moralno pokvarjeno in duševno abnormalno deco in pravi sledeče:

»Izkušnja uči, da je psihična osnova često poglavitni vzrok otrokovega zanemarjenja. Kaj radi se zanemarjajo duševno zaostali, božjastni in duševno bolehni otroci.

Zato je razločevati: 1. moralno pokvarjeno mladino, ki jo je pohujšala pomanjkljiva ali slaba vzgoja, včasih tudi slaba družba;

2. duševno zaostalo deco z etičnimi napakami;

3. psihopatično ali duševno bolehno mladino, pri kateri opažaš posamezne nenormalne pojave (brzo meno občutka, šibko voljo nepremagljive razvneme itd.)

Moderna zdravstvena pedagogika je tista veda, ki se bavi z raziskovanjem in ugotavljanjem duševnega stanja mladine. Nekdanji hišni zdravnik največjega avstrijskega vzgajališča v Eggenburgu, sedaj voditelj zdravstvenopedagoškega oddelka na otroški kliniki dunajskega vseučilišča, dr. Ervin Lazar trdi, da je zdravstvena pedagogika podlaga vsej zaščitni vzgoji. Zdravstveni pedagog je tisti, ki zna nauke zdravstvene pedagogike prav uporabljati. Nikakor ni bistvo, da je zdravnik. Zdravnik in nezdravnik se bosta ločila tako, da se bo zdravnik bolj natančno lotil diagnoze, učitelj in vzgojitelj pa terapije, t. j. bistvene zdravstvene vzgoje. Pri zaščitni vzgoji ima prvo besedo zdravstveni pedagog. — Temeljni pojmi te vede bi se morali učiti na učiteljiščih, da bi učiteljstvo znalo prav postopati s tako mladino. — Kot veda pa se bo morala predavati zdravstvena pedagogika na našem vseučilišču. V zvezi s to panogo bi se moral uvesti institut ali opazovališče, kjer bi se zdravstveni pedagogi in zdravniki — specijalisti s pomočjo 4—6 tedenskega opazovanja bavili z opazovanjem in opredeljevanjem duševnega stanja imbecilne in psihopatične dece, o kateri doslej zgolj sodišča sklepajo, spada li v zaščitno vzgojo ali ne. Moderna zahteva je, da izvedenci odločijo, spada li otrok v bolniški zavod ali v zaščitno vzgojo.«

S citatom predstoječih vrstic sem hotel pokazati, da se pomen posebnega vprašanja zdravstvene pedagogike uvideva in priznava tudi s strani upravnih organov, ki vodijo danes našo organizacijo socialne zaščite dece. Priznava se upravičenost, da je zdravstveni pedagog. Uvideva se nujnost, da se že na učiteljiščih seznani učiteljstvo s temeljnimi pojmi, kako postopati s tako mladino; enako se priznava upravičenost gojenja zdravstvene pedagogike kot vede na vseučilišču, v zvezi s preizkuševališčem.

Približujemo se zahtevi, da se imajo izvedenci baviti z vprašanjem, in odločati, spada li te vrste otrok v bolniški zavod ali v zaščitno vzgojo, — pri nas imamo v to svrho priznano sprejemno komisijo.

Da se dr. Goršič peča samo z vprašanjem vzgoje te mladine, se mi zdi popolnoma razumljivo in sicer iz večih razlogov.

Vprašanja izobrazbe v splošnem ne smatra za svoje področje, ker tudi ne spada v delokrog zaščitnega dela mladine, in drugič ga ne omenja, ker ravno v pomožnem šolstvu prevladuje vedno in povsod v prvi vrsti vzgojni moment. To imamo povsod povdarjeno v predpisih in v učnih načrtih za te šole. Opravičeno se prepušča vprašanje izobrazbe, torej šolstva, te dece v polnem obsegu šolski upravi.

Dr. Goršič navaja glede šolstva duševno abnormalne dece, da je na Norveškem 4978 duševno zaostalih in je šolski poset vse abnormalne dece po zakonih iz l. 1881. in 1915. obvezen; nadalje: da ima Kristjanija za manjnadarjene, a vzgoje sposobne otroke dve šoli, druga mesta pa imajo le posamezne razrede. S to potezo je dr. Goršič pokazal tudi potrebo izobrazbe, t. j. šolstva za manjnadarjeno deco in opozarja, da naj se malo ozremo na razvoj v drugih državah v tem oziru.

Pri nas predvideva definitivno ureditev pomožnega šolstva načrt novega šolskega zakona s sledečimi določbami, ki urejajo izobrazbo duševno zaostale dece:

Člen 12. se glasi: »V šole za nenormalno deco pohaja ona deca, za katero se zdravniško dokaže, da je nesposobna za osnovno šolo (slepa, gluhonema, duševno nerazvita, itd.)

Obveznost pouka za to deco se giblje v mejah možnosti.

Trajanje pouka v teh šolah se uredi s posebnimi pravili, ki jih predpiše minister prosvete, po zaslišanju glavnega prosvetnega sveta.«

Člen 13. pa pravi: »Šole za nenormalno in nerazvito deco se otvarjajo na državne stroške v poedinih oblastih ali v izrazitih klimatičnih krajih, ki jih označi ministrstvo zdravja.

Te šole so internatsko urejene.«

Poleg tega ima načrt novega šolskega zakona tudi še določbo, ki se tiče učiteljstva na teh šolah. To vsebuje člen 110, ki se med drugim glasi sledeče:

»Učitelji v šolah za nenormalno in nerazvito deco, ki imajo poleg redne izobrazbe še posebno strokovno izobrazbo, prejemajo poleg redne plače še letni dodatek 1200 Din.«

S temi členi je položen prvi pravni temelj za pravno, oziroma zakonito ureditev šolstva za vse vrste abnormalno deco; podan je pa tudi nekak temeljni princip za ureditev materijalnega stanja učiteljstva s strokovnim izpitom na teh šolah.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

ERNEST TIRAN:

O vzgoji značaja.

I.

Doba, ki jo doživljamo, je kriza, kakor ni taka še nikdar potresla človeštva. Ne samo, da so se v prah in nič zrušila stoinstoletna carstva, da so se razmajali temelji in osnove vsega našega političnega in gospodarskega bitja in žitja, da so se premaknila vsa pota in cilji, ki smo bili doslej hodili za njimi — vse to se nam bo zdelo majhno in vkljub vsem svojim nepreglednim posledicam mani važno v primeri z revolucijo, ki jo je doživel duhovni človek... In ki je zarezala vanj brazde tako globoke in usodepolne, da je človek, ki si je iz tega vesoljnega potopa rešil košček zelene vere v Resnico in Pravico, in jo stiska k srcu in mu je njegovo vse in edino, da se ta človek zgrozi in obstane in se vpraša s klapcem Jerneiem: »Razsodite... Ali je pravica ali je ni, — ali je Bog ali ni Boga!« — Še v svojem poslednjem in edinem, kar mu je ostalo, je človek omajan. In ko se zvija svet v svoji bolečini, ko odmeva ene same besede: Reparacija! Obnova!, tedaj on ve, da gospodje pri zelenih konferenčnih mizah v Parizu in Lozani in Londonu in Rimu zdrave, skušajo zdraviti (če res?!) posledico, nočejo pa videti vzroka... Tedaj on ve, da ne bo obnove ne iz Pariza ne iz Lozane, dokler ne bo obnove iz človeka samega. On pa je s svojo slutnjo Resnice in Pravice, ki jo stiska k srcu, ves majhen in beden in — smešen fantast...

Veliki petek je naša doba. Smo že prekoračili vrhunec? Ga sploh še nismo dosegli? Pride velika nedelja, pride vstajenje sploh še kdaj? Preveč na široko in visoko še bohoti danes povodna psihoza, da bi mogli premeriti, kdaj bo konec njene strupene rasti... »To niso ljudje,« pravi znani angleški pisatelj Emerson, »temveč samo še žive lakoti in žeji, utelešene blodne sanje, strasti... Te so dosegli svoje drobne cilje, jih menda drži skup samo še apno v njihovih kosteh... Ne verjamemo ne v duhovni, ne v etični vsemir: verjamejo samo še v kemijo, v led in pijačo, v bogastvo, v mehaniko, v turbino in v videz, v drugega nič...«

Pisal pa je Emerson te besede že davno pred vojsko.

In danes je v nas neomejeno kraljestvo briljantov in zlatih verižic in superlativov, kraljestvo izžetih lic in modernih kravat in blazirane geste, kraljestvo shimmy-čevljev in bahave praznote in fusbalrekordev in idiotov. Človeštvo se utaplja in propada v materijalizmu v hlastanju po enodnevnem efektu, po ožemanju trenutka.

Prevrednotenje vseh vrednot... »Moderni smo,« mi piše nekdo, »ne rabimo ničesar, ne priznavamo ničesar kot sebe. Kako je prasketala vaša častitljiva etika v naših ogniih! Ti je žal za njo? Prišel je tudi za tebe čas preizkušnje: ali si naš ali pa te zdrobimo...« Tako me je pred nedavnim pisal človek, ki mi je bil petnajst let prijatelj...

Prevrednotenje vseh vrednot...

Samo — ni prišlo še nikomur na misel, da bi mogel biti ta Nietschejev in njihov klic po brezobzirni sili, po brutalnem uveljavljanju svojega lastnega jaza — klic hrepenenja po onem, česa ravno v njih — ni?! Kako bi bil širok in silen in velik človek propovednik svojega ozkega jaza?! Tak človek se razliva preko vse svoje okolice, daje, daje... In jo prepaja s samim seboj in reže vanjo svojo sled kakor veslo v vodo... Samo majhen človek je uklenjen sam vase.. »Človeka in pol vas učim..« Kako samozavestno se glase te besede. — In vendar se spomnim ob njih otroka, ki ga je v temi strah, in si glasno žvižga... Kaj se vam ne zdi, da smo tudi mi taki otroci, ki nas je strah, ker slutimo, kako smo slabi in bedni, pa si zato žvižgamo sami sebi na ušesa pesem glasno o Moči in Sili in Gospodstvu?!

Dokler bo človeku edini tempel njegov Jaz, toliko časa ne bo ozdravel, toliko časa ne bo vstajenja. Kdaj? Ko doraste včerajšnji rod? Ta je srkal sam zastrupljeni zrak, o njem še spomina ne bo več na svete naloge njegove... Treba je namreč, da premaga človek instinkt v sebi ne zaradi instinkta, ampak zaradi človeka... Da se zavemo, da smo — in da za večne čase ostanemo — člani neke zajednice, da imamo če si lastimo iz tega naslova

pravic, obenem ravnotoliko dolžnosti do nje... Ta čut pa je danes v nas okrnel, treba, da ga šele vzgojimo spet. In najprej v sebi. To je oni problem ki od njega odvisi naše ozdravljenje. Mi hočemo, da bo naš narod narod mož, narod, ki naj uspešno tekmuje z drugimi, ki naj raste, procvita, rodi novih vrednot? Mi ga zares hočemo? Vzgojimo ga! Ampak najprej premerimo sebe smo li sami — mi sejalci— celi možje, zdrav in zmožni cvetja in sadu!

Bral sem nekje in če bi ne bil bral, bi se sam domislil primere: Kakor sinovi bogate hiše smo in živimo od kapitala preteklosti, ne pomislimo nič, koliko etičnih vrednot je bilo potrebnih za zgradbo in temelj te hiše, živimo in se ne spomnimo, kako je vse to naše tako v konice razvito moderno gospodarsko življenje navezano ravno na značaj in njega odraze: čut za odgovornost, zanesljivost, natančnost, socialnost, samopremagovanje. Da se je iz njega razvilo, kakor plod iz drevesa, da pa neizogibno pride do narodne katastrofe, če na globoko ne oboriemo debla, ne uničimo ogrcev ob koreninah, ne ostržemo lišaja in mahu na vejah, ne oberemo gosenic v listju! Ne rodi več to drevo, parasit se je usesal vanj, kultura dolarja in lire, kultura fraze, kultura golega egoizma. Uživamo sadove dela svojih prednikov in ne vemo več, da bi brez vseh teh sestavnic značaja, ki jih skoro ne poznamo več, nikdar ne mogle vzrasti znanost in z nje tudi ne vse snovne dobrine, ki se danes tako radi ponašamo z njimi. »Tisto tvojo Pravico in Resnico in Lepoto,« mi piše dalje oni človek, ki je bil moj prijatelj, »tisto tvojo Pravico smo postavili v muzej za afrikanske zamorčke da je bodo hodile gledat stare device ko bodo šle od litanij. Ne rabimo je več, tiste vaše pravice, naša »Pravica je naša nova sila spočeta v orgazmu, ko sta se združila človek in svoboda...«

»Ne vem, kdo je ustanovil tako pravico, ampak naj je bil že kdorkoli, velik falot je bil—« je rekel krčmar Elija...

E — niso te etične in socialne vrednote vseeno ne samo še za afrikanski muzej; tudi niso te vrednote sicer nekaj vzvišenega, lepega, dišečega, ampak nadoblačnega česar narod, ki živi na zemlji, na realnih tleh peklenskih, ne more rabiti. Narod jih je potreben kot lačni kruha! In ker jih je toliko, ki bi se tem besedam smejali, ponavljam še enkrat:

Rabimo etičnih vrednot, brezkompromisnih, stopnjevanih, če je treba, do fanatičnosti!

Ampak — lahko je to rečeno, silno silno težko storjeno. Storjeno pa biti mora. Zato je treba, da vzgojimo človeka, ki bo močan, človeka in pol, ki ne bo podlegel nobenemu, še tako mamljivemu položaju, človeka, ki bo poznal samo dve alternativi: Ali svoj poveličani princip ali — če je bil steklo da se zdrobi.

Vprašanje je zdaj, ali današnja šola takega človeka vzgaja. Sploh današnja šola vzgaja? Kaj pa je to: vzgoja? Beseda sama pove: vzkvišku, v smer proti vrhu (vzgon), gojim = redim, skrbim za ojačenje življenske sile, kopičim energijo. Vzgajati bi torej pomenilo: dvigati. O današnji šoli pa pravi prof. Ozvald, da danes le uči t.j. »v duševnost mladega bitja tlači kakor v meh razne znanosti. Predpisana učna snov, ki jo je treba za vsako ceno dokončati in ki z njo kakor stroj obsipavamo mladega duha takorekoč zamaši nežne dohode do tiste osrednje plasti v mladi duši, kjer je zasidrano čuvstvovanje in hotenje človeka. Zato pa je glavni motiv učenja (sami smo ga potrdili!) strah pred petico, in ko prej ali slej zasine učencu svoboda, takrat še tisto malo znanja, kar ga je obtičalo na površju, skopni kakor kepa snega na pomladanskem solncu...« In šola svojega namena ni dosegla.

Vprašajte v svojih razredih, zakaj se učijo. Poskusil sem sam: Zato, da znam, kadar me vprašate.« In ko ga ne bom več spraševal, mu ne bo treba znati več. Ne sme biti tako.

Rekli boste, to je pretemna barva. Ni — ampak tudi, če bi vam to pustil, imam še vedno v rokah argument, ki je dovolj močan, da podpre mojo trditev. Vzgoja razuma ne samo da ne zadostuje, ampak postane lahko brez istočasne in vzporedne vzgoje vesti in volje k dobremu celo nevarna, ali kakor pravi Foerster, to kar tatu pri njegovi ponočni obrti svetilka: da si z njo poišče in razsvetli pot k zadovoljenju svojih poželjenj... Vprašajte kriminalne psihiatre, kolikokrat sta združena močno razvita inteligenca z moralično manivrednostjo! Gotovo je razum luč in sila, ampak samo človeku, ki je gospodar svojih strasti; vsem drugim pa veljajo besede: er brauchts allein, um tierischer als jedes Tier zu sein... In — »učitelj, ki le znanosti utepa, je rokodelec: učitelj pa, ki vzgaja značaj, je umetnik.« Te besede angleškega pedagoga Parkerja so program in pot in geslo. Pestalozzi pravi: »Človek, ki mnogo zna, mora biti bolj kot vsak drug vzgojen k enotnosti svojih duševnih moči. Če ni, postane njegovo znanje v njem samem vešča, ki mu zanese razdor v njegovo najgoblje notranjost.«

Ker pa je ta razdor v naši notranjosti obilježje našega časa, kakor sem že poprej omenil, in ker je sreča isto kot skladnost s samim seboj, vemo zdaj, kam moramo... Vzgojiti moramo značaj. In še prej — voljo. »Kaj bi rekli danes o inženerju«, pravi Ozvald v eni svojih študij, »ki je gradil, gradil, v nedogled gradil ogromno tovarno za izdelovanje vseh mogočih in nemogočih stvari, pa je pri tej gradnji brez konca in kraja pozabil na — motor! Tak, za znamenja časa slep, za glasove o postulatih življenja gluh graditelj je šola naših dni, ki na slepo gromadi babilonski stolp intelektualne izobrazbe ter ob tem početju docela pozabi in prezre, da je motor življenja — volja — hotenje, iz hotenja izvirajoče dejanje!« Berite S. Mardenovo knjigo »Volja in uspeh«! Kaj pomeni za človeka v življenju močna volja!... In mi v šoli učimo in nato izprašujemo, spet učimo in spet izprašujemo dannadan in leto za letom, kakor v začaranem krogu. Zaverovani v v svoje delo pa ne slišimo visoke pesmi o življenju, ki jo sledci novih vrednot na ves glas pojo že pol stoletja...: »Princip življenja je volja, iz volje sledeče dejanje...«

Nietschejev zarathustra uči: Das Glück des Mannes heißt: Ich will! Ta »hočem!« je prvi del naše naloge. Zajedno z voljo pa je treba vzgojiti moč, ki bo to voljo udejstvila. Cankar govori v Jakobu Nesreči: »Junako je hotel izpiti morje, uzurpirati božji tron in vsiliti človeštvu svoje življenje, svoje misli in svoj jezik. Tako je hotel in je žalostno propadel.« Zakaj je propadel? Več je hotel, kot je mogel. »O Marko kako sladko je koprnenje brez cilja!« Ni sladkost, samo posebne vrste pijanost je... »Brez koristi je, če se človek upira, življenje gre dalje svojo pot in se ne da izpremeniti...« Jaz pa vam povem: Življenje se da izpremenit! Kako?

»Močni človek hoče to, kar more, in more to, kar hoče.« pravi Horneffer v svoji knjigi »Pota k življenju«. »In človek je majhen ali velik, kakršno je pač njegovo hotenje,« je zapisal Jean Paul. Hoteti je korenina moči in moč je korenina hotenja. Če pravi Cankar, da je prav imel tisti študent, ki ni znal rešiti matematične naloge in je šel in skočil v vodo, in še drugje, v kralju na Betajnovi menda, da se je že od nekdaj ukvarjal s stvarmi, ki je vedel vnaprej, da se mu izjalovijo, in da je to njegova usoda, tetaj rečem jaz, da to ni usoda, da tisti študent ni imel prav ampak da v obeh le ni bilo aktivne protiuteži njuni prešerni volji, da v njih le ni bilo — moči. Skladna vzgoja volje in moči — to pa je vzgoja značaja.

In te je v naši šoli premalo. Kakor smo bili sami napačno vzgojeni in smo se učili, ker smo se bali petice oz. hoteli dobro izpričevalo, tako se tudi naši otroci uče, da bodo znali, ko jih bomo vprašali, ker se boje petice, ker hočejo dober red. (Nadalj. v torkovi, kong. številki.)

LISTNICA UREDNIŠTVA.

—lu **Poročevalce okr. društev opozarjamo;** da je bil sprejet na pokr. skupščini v Ptuju sledeč sklep: Društvena poročila v Učit. Tovarišu. Okrajna učiteljska društva naj delujejo pri svojih članih na to, da bodo poročevalci o društvenih zborovanjih poročali Učit. Tovarišu popolnoma na kratko, opuste naj vse nebistvene formalnosti in stilistične olepšave ter naj poročajo samo o društvenih sklepih, predavanjih, število včlanjenih in navzočih članov. — Tiskovni odsek se je prepričal, da je zakasnitev društvenih poročil v Učit. Tov. zgolj tehniškega značaja in ne načelnega ter mora v tem oziru pustiti prosto roko uredniku.

—lu **Več pesmi in dopisov,** ki niso bili strokovnega značaja smo morali odkloniti radi pomanjkanja prostora.

Tiska »Učiteliska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Štrukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.

Št. 1378.

Razpis učnih mest.

V stalno namestitev se razpisujejo ta le učna mesta:

1. Konjice, dekliška šestrazrednica, dve mesti učiteljic;
2. Sv. Kunigunda na Pohorju, dvorazrednica, mesto učiteljice.

Pravilno opremljene in kolekovane prošnje je poslati po službeni poti dotičnemu okrajnemu šolskemu svetu do 24. avgusta 1923.

Okrajni šolski svet v Konjicah,
dne 24. 7 .1923.
Poklukar, l. r., predsednik.

УЧИТЕЉСКА ТИСКАРА

у Љубљани, Франчишканска улица 6

има своју властиту **Творницу школских писанака** свију врста и рисанке (цртанке) Израђује и писанке за округло писање. Захтевајте ценике и узорке писанака! На захтев израђује за веће наруџбе и посебне насловне странице.

Учитељска тискара прима наруџбе за тискање књига, брошура и тисканица свију врста у српском или хрватском језику — ћирилицом и латиницом.

Цене ниске! Радња солидна!

Изишла је у српско-хрватском језику књига:

„Историја Срба, Хрвата и Словенаца“.

Уџбеник за ученике народних школа. Одобрен одлуком госп. Министра Просвете О. Н. Бр. 45. 659.

Израдио: **Јово П. Јовановић, шеф кабинета Министра Просвете.**

Наручбе прима **Учитељска тискара у Љубљани.**

Уведите у своје школе само писанке Учитељске тискарне, захтевајте у трговинама (дућанима) само оне ствари, које произвађају наша сталешка господарска подузећа!

Школе имају 10% попуста — трговци по договору.

Наруџбе прима:

УЧИТЕЉСКА ТИСКАРА, ЉУБЉАНА,
Франчишканска ул. 6.

Pokusite - - - - - ŽIKO - - in se prepričajte, da ni okusnejše kave. Nadomešča pravo kavo ter potrebuje malo sladkorja, zato je tudi najcenejša. Priporočljiva je predvsem za otroke, bolnike in rekonvalescente. Številna priznanja na razpolago. Dobi se v vseh boljših trgovinah. Naroči se lahko tudi po povzetju najmanj 5 kg direktno v Pražarni „Zika“, d. z o. z. Ljubljana, Rož. dol.

Priporoča se:

HOTEL SLON

kavarna, restavracija in kopališče.

Hedžet - Koritnik.

Ne zamudite ogledati si izložbeno okno!

Na kongres došlemu učiteljstu
10% popusta edinole v trgovini

Josip Matek

LJUBLJANA, Dalmatinova ul. 13, poleg hotela Štrukelj.

Bombaževo in platneno blago, predtiskanje modernih in navadnih vzorcev za šolo in dom.

Primerna priložnostna darila za neverjetno nizke cene.

Pot k nam se gotovo izplača!

TOVARNA
TELOVADNEGA, ŠPORTNEGA, IGRALNEGA IN GASILNEGA ORODJA

STANE VIDMAR

PRED ŠKOFIJO 19. LJUBLJANA Sv. PETRA CESTA 75.

MODNA IN ŠPORTNA TRGOVINA ZA DAME IN GOSPODE

P. MAGDIĆ

LJUBLJANA
NASPROTI GLAVNE POŠTE.

NAJVEČJA IZBERA DAMSKIH OBLEK, BLUZ, PLAŠČEV IN NAKITNIH PREDMETOV DALJE KLOBUKOV ZA GOSPODE PERILA, KRAVAT IN DRUGEGA.

TELEFON INTERURBAN 438.

Jugoslovanska električna d. d.

Brown Boveri,

zastopstvo v LJUBLJANI, Resljeva cesta štev 4,

priporoča

svoje prvovrstne električne stroje ter ves v to stroko spadajoči materijal.

HOTEL ŠTRUKELJ, Ljubljana

vogal Kolodvorske, Dalmatinove ulice

priporoča

40 novo opremljenih sob za tujce

po zmernih cenah.

Prvovrstna restavracija, krasen senčnat vrt.

V neposrednji bližini učiteljišča in mestne šole na Ledeni, zato pripravno za učiteljstvo, ki je nastanjeno na teh šolah.

Jernej Černe, lastnik.

TRGOVINA VSEH SOKOLSKIH POTREBŠČIN, POOBLAŠČENI DOBAVITELJ OR. JU. NA. IN U. D. R. TER MODNI SALON ZA GOSPODE

PETER CAPUDER,

LJUBLJANA

VIDOVDANSKA CESTA ŠTEV. 2.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČEN CENIK, NAVODILA ZA MERO IN PLAČILNE POGOJE.

Knjigarna, veletrgovina papirja in knjigovezna industrija

Vilko Weixl

Maribor, Jurčičeva ulica štev. 8

se priporoča cenj. učiteljstvu in šolskim vodstvom v nabavo svojih potrebščin.

Cene zmerne in popust.

V korist „Jugoslovenske Matice“!

„IDES“ Prašek za črnilo

raztopljiv v mrzli vodi, prekaša vse tu- in inozemske izdelke in tekoče ekstrakte!

„IDES“ Črnilo v obliki papirja za uradnike in učence. Za več kot 100% cenejši kakor tekoče črnilo!

„IDES“ Antracen in kovinasta črnila. **Zahtevajte vzorce in cenike, kateri se pošiljajo brezplačno.**

„IDES“ tvornica kemičnih izdelkov Tacen pri Ljubljani.

Priporoča se tvrdka:

Josip Petelinc

Sv. Petra nasip 7. LJUBLJANA Sv. Petra nasip 7.

Tam se dobi:

Najboljši šivalni stroji **„GRITZNER“** v vseh opremah in sistemih, olje, igle, posamezni deli za šivalne stroje in kolesa, pnevmatika. **Galanterije, modno blago,** čipke, vezenine, gumbi, bombaži, I. M. C. prejica, pletenine, milo, jedilno orodje: alpaka, aluminijum, palice in sploh vse potrebščine za šivilje, krojače, črevljarje in sedlarje na **malo** in **veliko**.

Cene zmerne. Postrežba točna.

Препоруча се фирма:

Јосип Петелинц

Св. Петра насип 7. ЉУБЉАНА Св. Петра насип 7.

Тамо се добију:

Најбољи шивећи стројеви **„ГРИТЗНЕР“** у свим опремама и системима, уље, игле, поједини делови за шивање стројеве и мотори (бицикли), пнеуматика, **Галантерија, модна роба,** чипке, везива, дугмета, памук, И. М. Ц. прећица, плетиво, сапун, једаће оруђе: алпака, алуминиум, штапови и опште све потрепштине за шивиље, кројаче, обућаре и седларе на **мало** и **велико**.

Цене умерене. Послужба тачна.

En gros! En detail!

Tovarna dežnikov

Josip Vidmar

Ljubljana, Pred Škofijo 19.

En gros! En detail!

T. Mencinger

Komenskega ulica. **LJUBLJANA** Sv. Petra cesta št. 43.

Delikatesna trgovina.

Zajuterkovalnica. Hladna klet.

V isti ulici kakor učiteljišče in I. mestna šola (Ledina). — Na razpolago telefon štev. 233.

ANT. RUD. LEGAT

Zasebno učilišče za strojepisje in stenografijo.

Največja strokovna šola za stenotipijo v Jugoslaviji.

Vrazova ulica štev. 4. **Maribor** Nasproti Narodne banke.

Lastna specijalna trgovina s pisalnimi stroji in pisarniškimi potrebščinami, Maribor, Slovenska ulica št. 7, telefon št. 100.

Začetek tečajev za stenografijo 1. oktobra, za strojepisje dnevno.

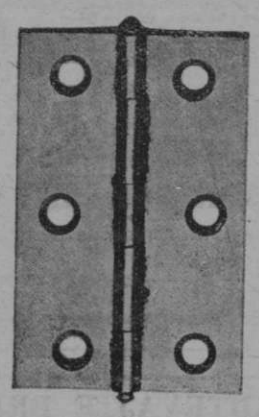

Izdeluje „BISTRA“

tovarna ključavnic in okov za pohištvo

DOMŽALE pri Ljubljani.

Нова књига! Нова књига

Изишла је нова уџбена књига:

„Историја Срба, Хрвата и Словенаца“.

Уџбеник за ученике народних школа.

Одобрен одлуком госп. Министра Просвете О. Н. Бр. 45.659.

Израдио: Јов. Јовановић, референт Министарства просвете.

Књига штампана је ћирилицом на српско-хрватском језику у Учитељској тискари у Љубљани.

Цена броширане књиге јест **14 Дин**, тврдо везане књиге **16 Дин.**

Наруџбе прима:

Учитељска тискара,
Љубљана
Франчишканска улица 6.

„SLOGRAD“

Slovenska gradbena in industrijska d. d.

Telefon inter. 180. **Telefon inter. 180.**

Tehnična pisarna Ljubljana, Sp. Šiška,
Frankopanska ulica 151.

Izvršuje: stanovanjske hiše, trgovska poslopja, moderne industrijske zgradbe, betonske in železobetonske konstrukcije, vse vrste vodnih naprav na podlagi 25 letnih izkušenj. **Specialiteta:** železobetonske cevi za vodne naprave in vodovod.

Zastopa: Patent Dr. inž. Emperger-a za izvrševanje konstrukcij iz armiranega betona z litoželeznimi vložkami za visoke tlačne napetosti (kakor pri skladiščih, „silo“-mostovih in podobno). **Izdeluje:** vse vrste tehničnih projektov in statičnih proračunov. Parna žaga.

Obče znana restavracija
pri
„Novem svetu“
na Gosposvetski cesti štev. 14, v Ljubljani

priporoča se p. n. učiteljstvu za poset,

Ivanka Gorše
restavraterka.

REFORM

steklenice za konzerviranje sadja, povrtnin in mesa so najboljše in najcenejše.

Glavna zaloga za celo Jugoslavijo pri tvrdki

Lovro Petovar

Ivanjkovci, Slovenija.

Ceniki na zahtevo!

Istotam se dobijo tudi poučne knjige o konzerviranju v slovenskem in srbohrvaškem jeziku.

Priporočamo

Kolinsko cikorijo

najboljši pridatek za kavo.
Dobi se po vseh trgovinah.

TOVARNA PEČI IN ŠTEDILNIKOV

KALMUS & OGORELEC

PRIPOROČATA PEČI, ŠTEDILNIKE, OSTEKLENE PLOŠČE ZA OBKLADANJE ZIDU, PLOŠČE ZA TLAK, OGNJETRDNO OPEKO, CEVI IZ KAMENINE ZA STRANIŠČA IN KANALIZACIJE, SPECIJALNE PEKOVSKE PLOŠČE I. T. D.

Konfekcijska trgovina

I. MAČEK

Ljubljana,
Aleksandrova cesta

se priporoča c. učiteljstvu za nakup vseh vrst oblek, površnikov, zimskih sukenj i. t. d. po najnižjih, konkurenčnih cenah.

Prvovrstno angleško in češko blago v najsolidnejši in najtrpežnejši izdelavi.

Knjižnica praktične pedagogije.

Radovi vježbavnica zagrebačke Visoke pedag. škole.

Izdaje Dr. Jure Tusić, prof. prakt. pedagogije.

Prva knjiga: Metodika škole rada od Dr. Jure Tusiča.

Dobiva se u Upravi knjižnice prakt pedagogije.

Cijena 20 Din, poštarina 3 Din.

Strune

za vse instrumente in druge glasbene potrebščine nudi po priznano najnižjih cenah pri izborni kakovosti

Minka Modic

trafika, Kopitarjeva ul. 1. (bivša Mahrova hiša)

Cenj. tovarišem, orkestrom in tamburaškim društvom pri odjemu preko 100 Din 5% pop.

Kupujem tudi stare 4/4 šolske vijoline.

Izletnike in potnike,

ki nameravajo posetiti **Slovenijo,** opozarjamo na kažipot **po vsej Sloveniji,** ki je izšel v naši založbi pod naslovom:

Vodič kroz Jugoslovenske Alpe.
(Slovenija) Sestavil Rudolf Badiura.

Lečišta, letovišta, kupatila, prirodne znamenitosti, izleti, alpske ture — 7 zemljevidov in načrt Ljubljane, 74 slik.

Prvi ter edini praktični kažipot po vsej Sloveniji, Jugoslovanski Baedeker, se prodaja po vseh knjigarnah. Cena 100 Din.

Na Triglav!

Sestavil Rudolf Badiura. Kažipot po Triglavskem pogorju. Za turiste, izletnike, športnike, tujce in prijatelje krasot naše domovine.

Cena 20 Din. Cena 20 Din.

Založniška knjigarna

Ig. Kleinmayer & Ferd. Bamberg
v Ljubljani.

Slovenska Šolska Matica

ima v svoji zalogi še skoro vse doslej izišle knjige ter jih oddaja članom in nečlanom po določeni prodajni ceni, ki je razvidna v „Pedagoškem Zborniku“ za leto 1922.

Redni člani plačajo letno 20 Din, ustanovniki enkrat za vselej 400 Din. Stari t. j. predvojni ustanovniki doplačajo enkratni znesek 200 Din, ali pa vsako leto polovico članarine. Za vplačano članarino nudi Slov. Šol. Matica svojim članom vsako leto 3—4 knjige ponajveč pedagoške vsebine.

Naročila, denarne in druge pošiljatve je pošiljati na naslov: **Slov. Šol. Matica v Ljubljani, Komenskega ul. 8.** Članarino za l. 1923 je vplačati letos izjemoma **do konca septembra t. l.**

Zahtevajte cenik knjig „Slovenske Šolske Matice“!

Konfekcijska industrija

DRAGO SCHWAB

Ljubljana

Pod Narodno kavarno. Dvorni trg 3.

Priporoča svojo bogato zalogo modnih promenadnih, salonskih in športnih oblek za gospode in dečke. Vedno v zalogi vseh vrst raglani, površniki, zimniki, dežni plašči, pelerine, usnjeni suknjiči, čepice, perilo, dežniki itd.

Specijalna zaloga angleškega in češkega sukna.

Zajamčeno prvovrstna izdelava oblek po meri.

Solidne cene! Lastni izdelki!

UČITELJSKI „ZDRAVILIŠKI DOM“ V ROGAŠKI SLATINI

R. Z. Z O. Z.

УЧИТЕЉСКИ „ЗДРАВИЛИШКИ ДОМ“ У РОГАШКОЈ СЛАТИНИ Р. З. С О. Ј. ПРИМА ЈОШ ДО КРАЈА Г. 1923 НОВЕ ЗАДРУЖНИКЕ, КОЈИ МОРАЈУ ДА БУДУ ЧЛАНОВИ ‚УЈУ‘ У БЕОГРАДУ, ПОД ДОСАДАШЊИМ УГОДНОСТИМА — ИЗА НОВЕ ГОДИНЕ ПОВИСИ СЕ ПРИСТУПНИНА ЗНАТНО.

ЦЕНЕ У „ДОМУ“ СУ ПРИМЕРНЕ; УЧИТЕЉИ И ЊИХОВИ РОЂАЦИ ДОБЕ ЈОШТЕ 10—40% ПОПУСТА.

ЗДРАВИЛИШТЕ РОГАШКЕ СЛАТИНЕ НУЂА ОЗДРАВЉЕЊЕ СВИХ БОЛЕСТИ НА ПРОБАВИЛИМА.

ПОТРЕБНА РАЗЈАШЊЕЊА ДАЈЕ НАЧЕЛНИК ЗАДРУГЕ ШКОЛСКИ РАВНАТЕЉ АНТОН ГНУС, ДОЛ ПРИ ХРАСТНИКУ.

UČITELJSKI „ZDRAVILIŠKI DOM“ V ROGAŠKI SLATINI R. Z. Z O. Z. SPREJEMA ŠE DO KONCA L. 1923 NOVE ZADRUŽNIKE, KI MORAJO BITI ČLANI ‚UJU‘ V BEOGRADU, POD DOSLEJ VELJAVNIMI POGOJI — PO NOVEM LETU SE ZVIŠA PRISTOPNINA ZNATNO.

CENE V DOMU SO ZMERNE; UČITELJI IN NJIH SVOJCI UŽIVAJO ŠE POVRH 10—40% POPUSTA.

ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA SLATINA NUDI ZDRAVLJENJE VSEH BOLEZNI V PREBAVILIH.

POTREBNA POJASNILA DAJE NAČELNIK ZADRUGE ŠOL. RAVNATELJ ANTON GNUS, NA DOLU PRI HRASTNIKU.

„Učiteljska Samopomoč“.

„Учитељска Самопомоч“ је друштво, које има сврху по смрти задругара дати законитим баштиницима новчану потпору (посмртнину). Посмртнина износи толико пута по 2 Дин, колико друштво броји чланова. Друштво је било установљено г. 1898. и има данас 544 члана. Пригласују се сваки дан нови чланови. Посмртнина је сада 1088 Дин. Друштвене имовине има преко 10.000 Дин.

Задругари могу бити учитељи, њихове жене и учитељице свих јавних и засебних школа у краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

Увете за приступ, плаћања и сва појашњења за друштво даје Иван Коцијанчић, учитељ у Љубљани, Госпосветска цеста 13/55. Ко жели осим појашњења и друштвена правила (у словенском и српскохрватском језику) нека пошаље друштву 4 Дин.

Позивљамо све другове и другарице од Вардара до Триглава у наш круг.

„Učiteljska Samopomoč“ je društvo, ki ima namen po smrti društvenikov dati zakonitim dedičem denarno podporo (posmrtnino). Posmrtnina znaša tolikokrat po 2 Din, kolikor šteje društvo članov. Društvo je bilo ustanovljeno l. 1898 in ima danes 544 članov. Priglašajo se vsak dan novi člani. Posmrtnina je zdaj 1088 Din. Društvena imovina je čez 10.000 Din.

Društveniki morajo biti učitelji, njihove žene in učiteljice vseh javnih in zasebnih šol v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Pristopne pogoje, plačila in vsa pojasnila za društvo daje Ivan Kocijančič, učitelj v Ljubljani, Gosposvetska cesta 13/55. Kdor želi poleg pojasnila še društvena pravila (v slovenskem in srbohrvaškem jeziku), naj pošlje društvu 4 Din.

Vabimo vse tovariše in tovarišice od Vardarja do Triglava v naš krog.

Učiteljska tiskara

Čekovni r. 10761 **u Ljubljani** Telef. 312.

Frančiškanska ulica br. 6.

je najmodernije uredjena te izvršiva sve tiskarske poslove od najpriprostijeg do najmodernijeg.

Tiska školske, mladenačke, literarne i znanstvene knjige. — Ilustrovane knjige sa jedno- i višebojnim tiskom. — Brošire i knjige u malim kao i u najvišim nakladama. — Novine, revije i mladenačke listove.

Vlastita tvornica školskih sveska.

Školski sveski za osnovne i srednje škole. Risanke, dnevnici i beležnice.

Ukusna oprema ilustrovanih kataloga, : : cenika i reklamnih listova. : :

Učiteljska knjižara

prodaja slovenačke znanstvene, strukovne, lijeposlovne, pripovedne te mladenačke knjige; onda knjige za osnovne škole, srednje i obrtne škole; zaliha svakovrsnog papira, pisaćih, crtaćih i školskih potrebština i učila; umjetne i pokrajinske razglednice u velikom izboru.

Podružnica Knjižare — Simon Gregorčiceva ulica br. 2.

Учитељска тискара

Чековни уред 10761 **у Љубљани** Телефон 312.

Франчишканска улица бр. 6.

је најмодерније уређена те извршива све штампарске послове од најприпростијег до најмодернијег.

Штампа школске, младеначке, литерарне и знанствене књиге. — Илустроване књиге са једно- и вишебојним тиском. — Брошире и књиге у малим као и у највишим накладама. — Новине, ревије и младеначке листове.

Властита творница школских свеска.

Школски свески за основне и средње школе. Рисанке, дневници и бележнице.

Укусна опрема илустрованих каталога, : : ценика и рекламних листова. : :

Учитељска књижара

продаја словеначке знанствене, струковне, лепословне, приповедне те младеначке књиге; онда књиге за основне школе, средње и обртне школе; залиха сваковрсног папира, писаћих, цртаћих и школских потребштина и учила; уметне и покрајинске разгледнице у великом избору.

Подружница књижаре — Симон Грегорчичева улица бр. 2.

Tvornica učila i školskih potrebština u Ljubljani

javlja, da otvori u najkraće vrijeme svoj drveni odeo, gdje će se izradjivati najmodernije klupe, školske ploče, crtala i trokute za table (ploče), stajala za zemljovide, ormarići za učila, risarske daske, razni geometrijski i risarski modeli, strojevi za čitanje, računala i druge školske potrebštine. Ujedno otvara se takodjer prirodopisni odio, koji je bogato založen raznim nadenutim pticama i četveronošcima.

Poslužba je tačna i solidna! Cjene za konkurencu: „Svoj k svome!“

TUŠ.

Творница учила и школских потребштина у Љубљани

јавља, да отвори у најкраће време свој дрвени одео, где ће се израђивати најмодерније клупе, школске плоче, цртала и трокуте за табле (плоче), стајала за земљовиде, ормарићи за учила, рисарске даске, разни геометријски и рисарски модели, стројеви за читање, рачунала и друге школске потребштине. Уједно отвара се такођер природописни одео, који је богато заложен разним наденутим птицама и четвероношцима.

Послужба је тачна и солидна! Цене за конкуренцу: „Свој к своме!“

ТУШ.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

ZADRUŽNIK lahko postane vsak. Delež znaša 12·50 Din, vstopnina pa 2 Din. Deležne vloge se obrestujejo po 5%.

HRANILNE VLOGE se sprejemajo od vsakega, če tudi ni zadružnik. Obrestna mera je 5%, proti polletni odpovedi pa 7%. Obrestovanje se pričenja dvakrat na mesec in sicer: 1. in 16. dan vsakega meseca. Obresti se kapitalizirajo celoletno. Rentni in invalidski davek plačuje zadruga.

POSOJILA se dajo le zadružnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih. Vrača se vsakih 100 Din po načinu:

A	v	12	mesečnih	rokih	in	sicer	11	rokov	à	9 Din	—	p,	12.	rok	5 Din	87	p	D	v	38	mesečnih	rokih	in sicer 37 rokov à 3 Din — p, 38. rok 4 Din 63 p
B	„	18	„	„	„	„	17	„	„	6 „	—	„	18.	„	5 „	29	„	E	„	48	„	„	„ „ 47 „ „ 2 „ 50 „ 48. „ 1 „ 97 „
C	„	25	„	„	„	„	24	„	„	4 „	50	„	25.	„	1 „	87	„	F	„	63	„	„	„ „ 62 „ „ 2 „ — „ 63. „ 2 „ 10 „

V teh načinih so še vštete 9% obresti.

INFORMACIJE pošilja zadruga vsakemu franko, kdor vpošlje 4 Din v pisemskih znamkah. Na prošnje brez pošiljatve znamk se principielno ne odgovarja.

DOPISE je naslovljati edino na zadrugo. Zadružni lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

URADNE URE so izvzemši praznikov vsak četrtek in vsako soboto od 17. do 18. ure.